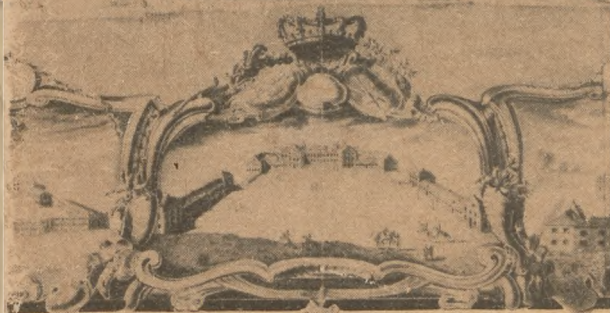

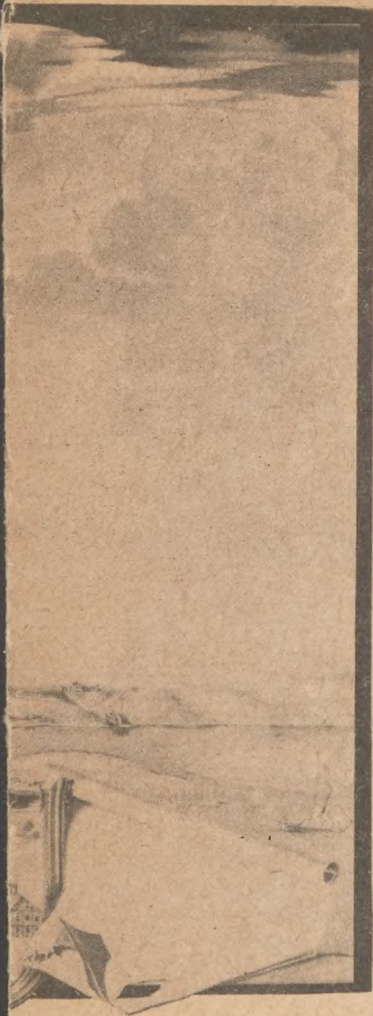

15012

VARSAVIANA
W ZBIORACH
DREZDEŃSKICH

91a

Tw. 11. 1. 1882 V. 691a

MUZEUM HISTORYCZNE m. st. WARSZAWY
SASKIE KRAJOWE ARCHIWUM GŁÓWNE W DREŻNIE

W Y S T A W A

WRZESIEŃ – GRUDZIEŃ 1965

VARSAVIANA W ZBIORACH DREZDEŃSKICH

KATALOG
PLANÓW
I WIDOKÓW
WARSZAWY
oraz
RYSUNKÓW
ARCHITEKTONICZNYCH
BUDOWLI
WARSZAWSKICH
OKRESU
SASKIEGO

WARSZAWA 1965

Dobór materiałów. JANUSZ DURKO
I WANDA SZANIAWSKA

Scenariusz i komisariat: WANDA SZANIAWSKA

Projekt plastyczny: inż. arch. ANDRZEJ WOCHNA
i art. plast. JAN KŌNARSKI

Opracowanie katalogu: MONIKA KRETSCHMEROWA

Założenie Saskie, pałac Sanguszków
(Bruhlowski),
ogród Bruhla na Nowym Swiecie

JERZY LILEYKO

Zamek Królewski

HALINA MYSZKŌWNA

Ujazdów, pałac Kazimierzowski,
Marymont, pałac Błękitny,
kościół OO. Kapucynów,
kościół OO. Reformatów,
kościół OO. Franciszkanów

ALINA SOKOŁOWSKA

Plany i widoki Warszawy, Wilanów,
Marywil, Arsenal,
kościół PP. Sakramentek,
kościół św. Krzyża,
kościół OO. Bonifratrów,
kościół i klasztor PP. Bernardynek,
kościół św. Wawrzyńca na Woli,
różne

134. m. n. 1476

Prace wydawnicze: STANISŁAW KONARSKI

Opracowanie graficzne: JŌZEF GŁĘTARSKI

Wystawa w Muzeum Historycznym m. st. Warszawy udostępnia część zbiorów Saskiego Krajowego Archiwum Głównego w Dreźnie, związaną z działalnością budowlaną w Warszawie królów z dynastii saskich Wettinów — Augusta II Mocnego i Augusta III. Nie są to, oczywiście, zbiory wszystkie, ale wybrane ich fragmenty, pozwalające na rozpatrzenie się w różnorodności inicjatywy saskiej w tej dziedzinie i w jej wpływie na kształtowanie się oblicza przestrzennego i architektonicznego naszego miasta, na zmiany zachodzące w jego topografii i zabudowie. Ze zbioru 962 plansz, zawierającego rysunki związane z Warszawą, na wystawie przedstawiono plansz 348. Odnoszą się one do głównych obiektów działalności Sasów w Warszawie: Zamku Królewskiego, pałaców Saskiego i Kazimierzowskiego, Błękitnego i Brühlowskiego, do Marywili, Arsenалу i Prochowni. Zwracają uwagę na główne i kompleksowe rozwiązania przestrzenne na terenie miasta z założeniami Saskim i Ujazdowskim na czele, z budową koszar Wielopońskich i Kazimierzowskich, na zainteresowania urbanistycznym porządkowaniem terenu Grzybowa i regulacją ulic w pobliżu osi saskiej, na ingerencję w obrębie jurydyki Aleksandria, sąsiadującej z pałacem Kazimierzowskim, na powstanie kompozycji ogrodowej H. Brühla na Nowym Świecie, rozbudowę tzw.

Wielkiego Solca i tamtejszej ekonomii królewskiej, wreszcie na realizację założenia o charakterze kultowym, Drogi Kalwaryjskiej. Przedstawione na wystawie rysunki wskazują również na przeobrażenia w okolicach Warszawy, na dalszą przebudowę pałacu w Wilanowie i organizację letnich siedzib królewskich w Marymoncie i na Saskiej Kępie. Rysunki 9 kościołów warszawskich, to projekty przebudów zrealizowanych lub też tylko zamierzonych. Szczególne miejsce zajmuje tu inwentaryzacyjna seria, dotycząca kaplicy królewskiej u oo. Kapucynów.

Materiały przedstawione na wystawie w zasadzie mieszczą się w ramach chronologicznych panowania Sasów w Polsce (1697—1763). Poza te ramy wybiega jedynie inwentaryzacja Marymontu i rezydencji saskiej z 2 poł. XVIII w. (nieruchomości saskie podlegały administracji dóbr saskich w Warszawie do 1797 r.). Zachowane w dużej ilości rysunki inwentaryzacyjne obiektów umożliwiają zapoznanie się z wyglądem i stylem wielu budowli przed ich przebudową i z wcześniejszym stanem zabudowy poszczególnych terenów. Jest to ważne, zwłaszcza ze względu na możliwość ustalenia zanikającej tam zabudowy mieszczańskiej oraz topografii wielu całkowicie zlikwidowanych czy zniszczonych budowli.

Wystawione rysunki drezdeńskie nie dają nam całkowitego poglądu na Warszawę czasów saskich, już choćby ze względu na wybór przeprowadzony w związku z ograniczonością przestrzenną wystawy. Przypomnieć również należy, że wiele cennych materiałów z tej epoki znajduje się także poza Drezdem, jak np. zespół projektów architektonicznych saskich w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie, pochodzący z archiwum w Nieborowie, lub też grupa rysunków z saskiego „Bauamtu“, znajdująca się przed wojną we lwowskiej Bibliotece Poturzyckich. W zbiorach projektów drezdeńskich nie znajdujemy np. materiałów, dotyczących tzw. założenia północnego z koszarami gwardii pieszej koronnej i Aleją Gwardii, pałacu Brühla na Woli i jego re-

zydencji w Młocinach, czy też budowy gmachów Szpitala im. Dzieciątka Jezus. Nie mogą tam również znajdować się materiały dotyczące prywatnej inicjatywy budowlanej szlachty i magnatów. Pełny obraz Warszawy daje się odczytać z ogólnych planów i widoków miasta, przedstawionych na obecnej wystawie, potwierdzony opisowymi relacjami Erndtla i Zurnerna.

Epoka saska, będąca dla Rzeczypospolitej okresem politycznego zamętu i poniżenia, spychająca kraj na dno gospodarczego upadku i biologicznego wyniszczenia, wynosi Warszawę do rangi stolicy bardziej niż czasy Sobieskiego. W marzeniach swoich August II widzi Warszawę jako stolicę państwa podporządkowanego absolutystycznemu schematowi i dąży do jej przeobrażenia na wzór stolic europejskich. Względy polityczne decydują, że podejmuje zamiar zawładnięcia wszystkimi ważniejszymi budowlami swoich poprzedników na tronie polskim i usiłuje ich zaćmić rozmachem przebudów i rozbudów, zamierzonych według własnej koncepcji i według stylu swej epoki. Świadczą o tym inwentaryzacje tych budowli i projekty, podejmowane po ostatecznym umocnieniu się na tronie polskim (1710 r.), niejednokrotnie wyprzedzające prawne przejęcie tych budowli w użytkowanie. Częściową rozbudowę i przebudowę Zamku Królewskiego, który był własnością Rzeczypospolitej, August II podejmuje i prowadzi niejako z obowiązku, ale już od 1713 r. rozpoczyna budowę własnego pałacu. Projektowane założenie, zwane odtąd saskim, modyfikowane i rozwijane z coraz większym rozmachem, miało być widowym wykładnikiem programu politycznego króla. Szeroko zakrojone koncepcje architektoniczne Augusta II przekraczały jego możliwości finansowe. W nich jednak wyładowywała się pasja artystyczna króla, do realizacji natomiast dochodziły projekty znacznie skromniejsze. August III nie posiadał zamiłowań artystycznych i budowlanych ojca, przebywając jednak często i długo w tym mieście, zwłaszcza w okresie wojny siedmioletniej

(1757—1763), kontynuował jego program w odniesieniu do Warszawy, zgodny również ze swoim własnym programem politycznym. Na czasy Augusta III przypada zakończenie prac przy rozbudowie Zamku Królewskiego i przy pałacu Saskim.

Warszawa saska, z jej królewskim, lub też w kręgu królewskiego rozwijającym się budownictwem, była dla obu Augustów jednym z odcinków frontu walki o tron i władzę. Wielopromienne układy przestrzenne rezydencji saskiej, zwierzyńca ujazdowskiego oraz otoczenia Marymontu, zapożyczone z Wersalu i Wiednia i wprowadzane równocześnie na terenie Saksonii, wyrażały ideologię absolutyzmu.

Jest tragicznym niemal paradoksem tych czasów, że jako rezultat walk politycznych obu Sasów, które spychały Polskę na dno upadku, powstały wspańiałe, reprezentacyjne widoki i plany osiemnastowiecznej Warszawy. Dwa widoki, datowane na 1701 r., opracowane przez inż. J. J. Feygego, rozsławić miały wybór elektora Fryderyka Augusta I na króla polskiego. Z elekcją Augusta III związane są: widok Pragi z 1739 r. i Warszawy z 1740., oba wykonane przez inż. F. C. Schmidta. Ich odpowiednikami są plany: plan Pragi, wykonany tuż po elekcji w 1733 r. prawdopodobnie również przez Schmidta oraz plan Warszawy, wykonany przez inż. C. F. Hubnera w latach 1733 i 1740 w dwóch wersjach — pomiarowej i czysto piśmiennej. Intencja polityczna powstania tych widoków i planów jest oczywista: chodziło o rozgłos i reprezentację. Szczególną rolę odegrać miał widok Pragi, ujęty w czasie samej elekcji Augusta III, 5 października 1733 r., z widokiem pola elekcyjnego na Kamionku i przedstawieniem salwy honorowej, oddanej przez ubezpieczający elekcję regularny oddział wojsk carowej Anny, wraz z wymownymi łacińskimi sentencjami: „Fugite partes adversae” i „Nec contra nos”. Wymienione widoki i plany Warszawy nie odegrały jednak zamierzonej roli propagandowej, gdyż nie zostały powielone jako miedzioryty.

Ogólną niechęć historyków do badania czasów saskich dzielali również i badacze polskiej architektury i sztuki, być może dlatego, że architektura i sztuka tych czasów w małym stopniu były polskie, raczej importowane i narzucone według koncepcji saskiego rokoka. Słaba dostępność źródeł, a do nich przede wszystkim zaliczyć należy zbiory projektów warszawskich w Saskim Krajowym Archiwum Głównym w Dreźnie oraz wiążące się z nimi tamtejsze zespoły archiwaliów, była również przyczyną słabego do czasów ostatniej wojny zainteresowania zagadnieniami budownictwa saskiego w Warszawie w I poł. XVIII w. Ożywienie tych zainteresowań nastąpiło dopiero po drugiej wojnie światowej, szczególnie w środowisku naukowym warszawskim, na co decydująco wpłynęły przyjacielskie stosunki między Polską Rzeczypospolitą Ludową a Niemiecką Republiką Demokratyczną i bezpośrednie częste kontakty z Drezniem. Zestawienie ważniejszych prac naukowych, z których korzystali autorzy katalogu, dowodnie świadczy o ilościowym ubóstwie fachowej literatury. W tej sytuacji dużą rangę uzyskiwały nawet komunikaty lub kilkunastuwierszowe wzmianki na uboczu większych tematów. Dla niemieckich badaczy saskiego baroku Warszawa jest jeszcze dotąd terenem raczej marginesowym. Z dawna oczekiwana praca najwybitniejszego znawcy architektury saskiej I poł. XVIII w., prof. dr W. Hentschla, której druk w NRD wchodzi w stadium realizacji, zapełni w przyszłości tę lukę. Badania W. Hentschla, a z polskiej strony badania, zapoczątkowane po wojnie przez Z. Bieńskiego i prowadzone szczególnie przez zespół Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem prof. St. Lorentza, przyniosły już rewelacyjne wyniki. Zmniejszyły rolę, jaką przypisywano w Polsce, między innymi w opracowaniu koncepcji założenia saskiego, Mateuszowi Danielowi Pöppelmannowi, podkreślając w inicjatywie i projektowaniu czynny udział króla Augusta II. Wyłączyły działalność Zachariasza Longuelu-

ne, wysunęły natomiast osobę Jana Krzysztofa Naumanna, jako projektodawcy rozbudowy Marymontu, jako głównego twórcy projektu założenia saskiego w 1-ej fazie projektowania oraz autora niezrealizowanego projektu przebudowy Wilanowa.

Jako jednego z bardziej czynnych w Warszawie projektantów wykazały źródła Karola Fryderyka Pöppelmann'a, członka zespołu architektów, zatrudnionych przy projektowaniu pałacu Saskiego, twórcę założenia ogrodowego i wnętrza pałacu Błękitnego, ogrodu Brühla na Nowym Świecie i projektu pałacu tegoż Brühla w Woli pod Warszawą, autora przebudowy pałacu Kazimierzowskiego dla J. A. Sułkowskiego, autora jednego z projektów przebudowy Ujazdowa i zrealizowanych planów rozbudowy Zamku Królewskiego, nawiązujących do wstępnego projektu Chiaveriego.

Ostatnie lat przyniosły nowe informacje o pracach architekta Jana Zygmunta Deybla w Warszawie. Na ich podstawie Deybel, znany dotychczas jako autor niezrealizowanego projektu przebudowy pałacu Kazimierzowskiego i jako „konduktor“, czyli prowadzący roboty budowlane w pałacu Saskim, awansuje do roli autora częściowych projektów tego pałacu. Zatrudniony w kręgu magnaterii polskiej (przebudowa pałacu Sapiehów w Warszawie, projekt przebudowy pałacu Denhoffowej-Czartoryskiej w Puławach i Jana Klemensa Branickiego w Białymstoku), bierze również udział w projektowaniu przebudów Ujazdowa, pałacu Błękitnego, pałacu Sanguszków, Marywili, Arsenалу i koszar gwardii pieszej koronnej.

Oczekiwana praca W. Hentschla wyjaśni szczegółowo warszawski dorobek wyżej wymienionych architektów, wyświetli również rolę Jana Joachima Daniela Jaucha, wieloletniego dyrektora warszawskiego Urzędu Budowlanego. Do niedawna obarczano go autorstwem wielkiej ilości projektów, za które w istocie ponosił jedynie odpowiedzialność jako główny wykonawca prac budowlanych. Na ra-

zie raczej pewnym wydaje się jego osobisty udział w takich pracach, jak niektóre projekty pałacu Saskiego i kaplicy, projekt głównego korpusu i kaplicy w pałacu Błękitnym, projekt zespołu budowli koszarowych przy pałacu Kazimierzowskim i na Wielopolu, kuchni w Zamku Królewskim, kaplicy Saskiej u Kapucynów, jednego z projektów kościoła na Woli i kościoła św. Krzyża, projekt Kalwarii Ujazdowskiej i liczne projekty aranżowania uroczystości dworskich we wnętrzach i na wolnym powietrzu.

Wobec niepewnych i nieustalonych atrybucji wielu projektów warszawskich i ich datowania, autorzy katalogu wystawy starali się zachować ostrożność w odnośnych sformułowaniach. Wpłynął na to również bardzo krótki czas przeznaczony na opracowanie katalogu, związany z terminem otwarcia wystawy i przekazania przez Archiwum Drezdeńskie oryginałów, które przybyły do Warszawy w połowie kwietnia 1965 r.

Organizując wystawę pt. „Varsaviana w zbiorach drezdeńskich“, Muzeum Historyczne m. st. Warszawy udostępnia po raz pierwszy w Polsce fragment cennych zbiorów, znanych na ogół badaczom tylko częściowo z bezpośredniej autopsji, lub za pośrednictwem fotografii. Organizatorzy spodziewają się, że wystawa będzie dla badaczy pomocą i źródłem inicjatywy do dalszych prac, a szerokiej publiczności, w szczególności zaś mieszkańcom Warszawy, wskaże na tradycje rozwojowe naszej Stolicy, w których epoka saska, dla historii Polski najsmutniejsza, jest ważnym tego rozwoju etapem. Wśród zabytkowych budowli dzisiejszej Warszawy, świadków jej burzliwej przeszłości, dotrwały do dziś tylko nieliczne z budowli znaczonej stylem epoki saskiej, natomiast ówczesne założenia przestrzenne, które wywarły znaczny wpływ na dalsze kształtowanie się planu miasta, są czytelne dziś mimo zniszczeń ostatniej wojny.

Organizując obecną wystawę Muzeum Historyczne m. st. Warszawy spotkało się z całkowitym zrozumieniem i życzliwością władz Niemieckiej Republiki Demokratycznej, w szczególności Głównego Zarządu Archiwów Państwowych w Poczdamie, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Saskiemu Krajowemu Archiwum Głównemu w Dreźnie, w szczególności zaś jego dyrektorowi dr H. Schlechte oraz dr K. Blaschke zawdzięcza Muzeum Historyczne współpracę przy wyborze, fachowe i sprawne przygotowanie cennych rysunków do ekspozycji oraz dostarczenie ich do Warszawy. Szybką realizację wystawy umożliwiła aktywna pomoc Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w Warszawie, a zwłaszcza jej naczelnego dyrektora H. Altmana.

Muzeum dziękuje serdecznie mgr inż. arch. Zdzisławowi Bienieckiemu za generalną konsultację prac związanych z katalogiem i wystawą. Muzeum pragnie zaznaczyć na tym miejscu, że dzięki gruntownej znajomości zasobów Archiwum Drezdeńskiego inż. Bieniecki mógł w latach 1958—59 zapoznać nas z wielu nieznanymi obiektami, głównie zaś z planami i widokami Warszawy, które znajdują się na obecnej wystawie.

Muzeum dziękuje również p. mgr Irenie Malinowskiej za rady w rozeznaniu materiałów związanych z Wilanowem oraz za pomoc przy określaniu prac J. Z. Deybla, a prof. dr Władysławowi Tomkiewiczowi za cenne rady metodyczne oraz uwagi, przybliżające i wyjaśniające opracowywany okres.

Alina Sokołowska
*Kustosz Muzeum Historycznego
m. st. Warszawy*

Saskie Krajowe Archiwum Główne w Dreźnie posiada w swoim zasobie około 25 000 map, planów, rysunków i widoków od początków wieku XVI po wiek XX. Jest to jeden z najcenniejszych zbiorów tego rodzaju i wywodzi się zarówno ze starej i bogatej tradycji pracy kartograficznej, jak i szerokiej działalności budowlanej książąt. Do jej szczytowych osiągnięć zaliczyć należy pomiar kraju wykonany przez mierniczego z Freibergu Mateusza Oedera ok. 1600 r., plansze pomiaru milowego sporządzone w związku z pierwszym triangulacyjnym pomiarem kraju z lat 1782—1825 oraz całą działalność budowlaną w epoce baroku za elektoratu Fryderyka Augusta I i Fryderyka Augusta II.

Elektor August Saski (1553—1586) oddał po raz pierwszy organizację pomiarów i kartografii w szerszym zakresie na usługi potrzeb własnych i państwowych. Na dworze elektorskim powstała specjalna izba planów, której zasoby narastały dzięki dalszym pracom kartograficznym wykonywanym z urzędu. Gromadzone materiały stały się podstawą zbioru map i planów utworzonego w r. 1834 Saskiego Krajowego Archiwum Głównego, do którego zasobów włączono obecnie również wszelkie mapy, pomiary, plany, rysunki budowlane i widoki

---

Z oryginału niemieckiego tłumaczyła Janina Starzyńska.

z wszystkich działów saskiej administracji państwowej nie mieszczące się ze względu na format bezpośrednio w aktach. Włączono tam również znaczną liczbę planów i rysunków dotyczących warszawskich budowli XVIII wieku.

Pochodzenie tych planów da się ustalić z wszelką pewnością. Stanowiły one własność zleceńodawców budowlanych, tj. przede wszystkim dworu saskiego i hr. Bruhla i są niewątpliwym dobrem archiwalnym, gdyż powstały w wyniku oficjalnej działalności urzędów. Najważniejsze dane dotyczące historii tych urzędów są nam znane ¹⁾.

Słabe miała podstawy w Polsce władza elektora saskiego Fryderyka Augusta kiedy jako król August II zasiadł w r. 1697 na tronie polskim. Wszelkimi środkami musiał się on starać umocnić swe stanowisko, a do tych środków należała — zgodnie z wymaganiami jego epoki — konieczność rozwijania przepychu, który powinien był robić odpowiednie wrażenie na Polakach, a który równocześnie odpowiadał osobistym skłonnościom zmysłowej natury władcy, szeroko korzystającego z pełni życia. Warszawa, którą zastał w szacie obfitującej wprawdzie w tradycje i budowle średniowieczne jak i renesansowe, nie mogła mu się wydać tłem odpowiednim dla rozwinięcia królewskiego przepychu, jak Wersal — nie dościgły wzór jego marzeń. Stało się wolą króla dać swemu polskiemu panowaniu i swoim osobistym wystąpieniom w polskiej stolicy dostojną i uroczystą oprawę przy pomocy prawdziwie królewskich budowli.

August II korzystał szeroką ręką także i jako król polski z materialnych i duchowych zasobów swej saskiej ojczyzny. Przed polską elekcją ludność elektoratu Saskiego dostarczyła mu z podatków olbrzymich środków finansowych, którymi król miał sobie zjednywać przychyłność szlachty polskiej, teraz no-

---

¹⁾ Przytoczone rozważania na temat dziejów Warszawskiego Urzędu Budowlanego zaczerpnięte są z rękopisu pracy pt. „Saska Architektura w Polsce w XVIII wieku” prof. dr Waltera Hentschla w Dreźnie, którą mi autor uprzejmie udostępnił jeszcze przed zamierzoną publikacją.

wy król wykorzystywał sam tradycje i doświadczenia rodzimego budownictwa. Drezdeński naczelny urząd budowlany odegrał w tym wybitną rolę. Już w grudniu 1697 r. powołano do Warszawy inżyniera wojskowego Lamberta Lambiona zatrudnionego wówczas w Drezdeńskim Naczelnym Krajowym Urzędzie Budowlanym na stanowisku vice-dyrektora. W ślad za nim poszedł w kwietniu 1698 r. drezdeński architekt Jan Fryderyk Karcher, który w latach następnych wielokrotnie udawał się do Warszawy, chociaż związany był nadal z Drezdeńskim Naczelnym Urzędem Budowlanym. W czasie wojny północnej wszystkie przedsięwzięcia budowlane zostały wstrzymane, gdyż August II był zmuszony opuścić Polskę z powodu niepomyślnego dla niego przebiegu wypadków wojennych. Dopiero po klęsce Karola XII pod Poltawą mógł on znów powrócić by podjąć bezzwłocznie przerwana działalność budowlaną.

Jako kierownik saskiego budownictwa w Polsce pojawia się od 1710 r. saski inżynier wojskowy Jan Krzysztof Naumann. W latach 1713 do 1715 był on zajęty przede wszystkim robotami budowlanymi przy Pałacu Saskim w Warszawie. Wzmianka z 1715 roku o „Urzędzie budowlanym w Warszawie“ dowodzi, iż tutejsze budownictwo saskie otrzymało jakiś organizacyjny ośrodek dyspozycyjny. W latach między 1713 a 1720 przebywał w Warszawie kilkakrotnie Mateusz Daniel Poppelmann współpracujący przy projektach dla Ogrodu Saskiego i Ujazdowa. Od 1713 r. daje się stwierdzić obecność w Warszawie Joachima Daniela Jaucha, który jako następca Naumanna objął po nim zapewne od 1715 r. kierownictwo Saskiego Urzędu Budowlanego w Warszawie. W latach dwudziestych do tego urzędu budowlanego wstąpił porucznik-inżynier i kierownik budów Jan Zygmunt Deybel, czynny nie tylko jako współprojektant Pałacu Kazimierzowskiego, ale również jako wykonawca większych prywatnych zleceń przyjmowanych od magnatów polskich. Od 1724 r. w skład tego urzędu budowlanego wchodzi Jan

Krzysztof Naumann Młodszy oraz Karol Fryderyk Pöppelmann, syn słynnego architekta. W chwili śmierci Augusta II w 1733 r. urząd obejmował dwadzieścia osób, wśród których znajdowali się również przedstawiciele rzemiosł artystycznych jak tapiczerzy, stolarze, tkarze i sztukatorzy.

W roku 1737 otrzymał Saski Urząd Budowlany w Warszawie nową organizację, a jego kierownik Jauch tytuł „Dyrektora budowlanego“. Prawie wszystkie potrzebne tu siły powoływano do Warszawy z Drezdeńskiego Naczelnego Urzędu Budowlanego albo też odkomenderowywano do czasowego wykonawstwa, dzięki czemu utrzymywały się bliskie związki osobiste i artystyczne między Dreznem a Warszawą. Po śmierci Jaucha w 1754 r. aż do końca czasów saskich prowadził Urząd Budowlany jako dyrektor Jan Fryderyk Knobel. Urząd ten osiągnął pod koniec wcale pokaźny skład personalny; obejmował nie tylko znaczną liczbę urzędników, ale miał pod swym nadzorem pracę wielu rzemieślników, którzy przeważnie przywędrowali z Saksonii. Dlatego też z pełnym uzasadnieniem można mówić o „saskim“ budownictwie w Warszawie w okresie od 1710 do 1763 r. zarówno bowiem architekci jak i przedsiębiorcy budowlani i rzemieślnicy pochodzili z Saksonii, dzięki temu tradycje i idee artystyczne oraz doświadczenia rzemiosła skoncentrowane w Drezdeńskim Naczelnym Urzędzie Budowlanym i reprezentujące saską architekturę barokową przeszczepiono na grunt warszawski.

W ciągu dwu lat po zakończeniu w 1763 r. saskiego panowania w Polsce przestał istnieć Saski Urząd Budowlany w Warszawie. W 1765 r. nowy król polski Stanisław August przysądził w drodze układów elektorowi saskiemu własność pałacu Saskiego w Warszawie i kilku innych budowli i jeszcze przez 32 lata utrzymywała się tam saska administracja budynków. W tym okresie działał jako architekt w służbie saskiej i równocześnie na rzecz magnatów polskich Szymon Bogumił Zug, były kierownik robót w Urzędzie Budowlanym. Kiedy po

trzecim rozbiórze Polski rozwiały się wszelkie nadzieje Wettynów na powrót na tron polski, sprzedano Pałac Saski w 1797 r. Prusakom i zakończono ostatecznie saską administrację budowlaną. Saski Urząd Budowlany w Warszawie jest więc osobistym tworem królów saskich, istniał wyłącznie w czasie panowania Augusta II i Augusta III i nie pozostawał w żadnym organizacyjnym związku z urzędami korony polskiej.

Organizacja saskiego budownictwa w Polsce wygasła nie na skutek jakiegoś kataklizmu ani w związku z wypadkami wojennymi, lecz ulegała stopniowemu i planowemu rozwiązywaniu w ciągu kilku dziesiątków lat. Dlatego też zasoby rękopiśmienne i rysunkowe Urzędu Budowlanego pozostały w posiadaniu saskim i wraz z rozwiązaniem saskiej administracji budowlanej przekazane zostały w 1765 r. do Drezna i dziś z kolei znajdują się w Saskim Krajowym Archiwum Głównym. Dotyczy to prawie 800 planów i rysunków architektonicznych, wykorzystywanych już w latach po 1945 r. w znacznym zakresie do odbudowy zabytkowych budowli w Warszawie.

Właściwością wszelkich zespołów archiwalnych jest to, że nie zawdzięczają one swego powstania indywidualnemu wkładowi poszczególnych osób, lecz raczej kolektywnej działalności urzędów, a wkład osobisty jednostek zaciera się w ich anonimowości. Warszawskie plany Saskiego Głównego Archiwum Krajowego zawdzięczające swe powstanie działalności saskich architektów można w przeważającej liczbie przypisać Saskiemu Urzędowi Budowlanemu w Warszawie. Lecz rzadko da się stwierdzić od którego architekta projekt pochodzi. Z tych też przyczyn nie wiadomo, jaki udział w warszawskiej działalności budowlanej mieli wielcy drezdeńscy budowniczo wie jak Pöppelmann Starszy, Longuelune czy Chiaveri i w jakim stopniu na ostateczną postać projektów budowlanych wpłynęły ich pomysły, a może również i koncepcje króla Augusta II, biegłego w sprawach architektury. Właśnie z powo-

du pozostawania w cieniu różnych osobowości cały okres architektury warszawskiej okresu saskiego ukazuje się nam jako całość jednolita, której swoiste piętno nadała działalność Saskiego Urzędu Budowlanego, realizującego zgodnie z tradycjami drezdeńskimi koncepcje twórcze niezależnie od tego, czyj umysł spośród współpracowników je zrodził. W każdym razie teza drezdeńskiego historyka sztuki Kornela Gurlitta²⁾, przypisująca autorstwo wielu warszawskich planów Mateuszowi Danielowi Pöppelmannowi, nie da się utrzymać w świetle najnowszych badań.

Powyższe wstępne omówienie genezy tego zespołu archiwalnego można by na tym zakończyć, gdyby wystawa planów warszawskich ze zbiorów Saskiego Krajowego Archiwum Głównego w stolicy Polski była tylko sprawą zainteresowań naukowych i kulturalnych. Po tym wszystkim, co w latach 1939 do 1945 działo się w Warszawie i co na zawsze powiązane zostanie z imieniem niemieckim, wystawa ta stanowi również wydarzenie polityczne. Kto tylko zagłębi się w dzieje architektury warszawskiej XVIII wieku, ten nie może przeoczyć najbliższej przeszłości, tej totalnej woli zniszczenia, która całymi latami szalała nad miastem, tego niedającego się wyobrazić rozmiaru zniszczeń i ofiar niewinnych istnień ludzkich.

Dlatego też z prawdziwą radością witają archiwisci Niemieckiej Republiki Demokratycznej fakt, iż dzięki wystawie planów warszawskich mogą narodowi polskiemu służyć pomocą w pogłębianiu świadomości historycznej, która stanowi zasadniczy składnik świadomości narodowej. Przez zniszczenie stolicy, unicestwienie jej historycznych tradycji i jej kulturalnej substancji zamierzono wytepić polską świadomość narodową uderzając w jej najczulszy punkt. Warszawa — z gruzów zmartwychwstała stolica — jest dziełem obecnego pokolenia, lecz ma również świadomość dumnej przeszłości, której świadkowie — domy Starego Miasta, pałace,

²⁾ por. Cornelius Gurlitt, *Warschauer Bauten aus Zeit der sächsischen Könige*. Berlin 1917.

ongiś magnackie, dziś nowym funkcjom służące oraz stare kościoły — sięgają w teraźniejszość. Plany z drezdeńskiego archiwum mają się przyczynić do wzmocnienia świadomości historycznej i uczynić z niej siłę działającą i w przyszłości. Wystawa ta ma przede wszystkim świadczyć o istnieniu tych „innych“ Niemiec, które nie zginęły bez śladu mimo dwunastoletnich rządów przemocy, ma ona też być oznaką przyjacielskich więzów łączących narody polski i niemiecki. Rozwój i pogłębienie tych stosunków są stałą troską polityki prowadzonej przez Niemiecką Republikę Demokratyczną.

Karlheinz Blaschke

*pracownik naukowy Saskiego Krajowego
Archiwum Głównego w Dreźnie*

PLANY I WIDOKI.

1. PLAN WARSZAWY Z OKOLICAMI

Z lewej strony rysunku legenda w języku niemieckim objaśniająca położenie 70 budowli na planie.

1733 C. F. Hubner
rys. tusz.; 90 × 232
X, F. 4, Nr 9

Jest to roboczy plan pomiarowy, będący podstawą do opracowania planu w 1740 r. Rysunek wiąże się z nr kat. 2.

2. PLAN WARSZAWY Z OKOLICAMI

W środkowej górnej części rysunku w ozdobnym kartuszu z Syreną tytuł: *Plan der Koenigl. Pohl. Residenz, Stadt WARSCHAU nebst allen daselbst befindlichen Palais und Vorstaedten, wie auch dabey gelegenen Szolec, Anno 1733 aussgemessen und Anno 1740 mit Nachtragung, derer binen Zeit Vorgefallenen Veraenderungen nochmals gezeichnet von C. F. Hübner Ing: Cap:* W lewym górnym rogu 1-sza część legendy o tytule: *Nahmen derer Höffe und Gaerten auf Gross-Szolec wie auch Capellen nach Calvaria*, objaśniająca 59 obiektów, oznaczonych na planie cyframi, w prawym górnym rogu 2-ga część legendy o tytule: *Nahmen dere Palaeste, Kirchen und Klöster*, obejmująca 50 obiektów oznaczonych pojedynczymi i podwójnymi dużymi literami alfabetu.

1740, C. F. Hubner, ing. cap.
rys. tusz., 38,3 x 73,9
Kriegsarchiv. F. VII, Nr 56 a

Plan obejmuje teren od Łazienki i Belwederu na pd. do koszar gwardii pieszej kor. na pn. wraz z drogami wiodącymi do wsi Wola i pola elekcyjnego na zach.

3. WIDOK WARSZAWY OD STRONY WISŁY

U góry napis na wstędze: *Novissima Delineatio Warschau. d. 7 Mart: Anno 1701*. W prawym dolnym rogu legenda, omawiająca oznaczenia literowe na widoku 25 znaczniejszych budowli oraz sygnatura: *Joh: Georg Feyge, S. Cap. R. d'Artill: delineavit. d. 7 Mart: Anno 1701* wraz z odręcznymi inicjałami autora.

1701, Jan Jerzy Feyge
rys. tusz.; 38 x 51,2
Ingenieurcorps B III, Warschau 2

Widok od pałacu Czartoryskich na Krakowskim Przedmieściu na pd. do kościoła p.p. Sakramentek na pn.

4. WIDOK WARSZAWY OD STRONY WISŁY

Pod rysunkiem napis: *PLAN DE LA VILLE DE WARSAVIE*. Na wstędze pośrodku rysunku: *PROSPECT DE WARSAVIA*. Legenda ujęta w architektoniczny cokół omawia 24 budowle, oznaczone na widoku literami od A do Z oraz budowle oznaczone cyframi od 1 do 28. W prawym dolnym rogu sygnatura: *Hoc fecit et del. J. G. F. ...* z odręcznymi inicjałami i podpisem autora. W otoku widoki 30 budowli z podpisami oraz oznaczeniami literowymi lub cyfrowymi; u góry: *Des Woywoden v. Plotzkij Pallast. N.; Diactiner Munche Kloster und Kirche H.; Capuziner Kloster und Kirche. 10; Fürst Luwomirskij oder Poztolli Coronnij Pallast 26; Zeug Haus von der Respublik Q.; Königl. Schloss und Residenz. A.; Bernhardiner Münche Closter und Kirche 2.; Piarum Scholarum Closter und Kirche 13.; Das Cracauische Thor C.; St. Georgij oder Canonic: Regularum Clost: und Kirche 15.; Des Bischoffs von Ermland Pallast P.; u dołu: St. Breijtten Nunnen Closter und Kirche 12.; Graff v. Beichling oder des Gross Canzlers Pallast 23; Franciscaner Closter und Kirche 14.; Jesuiter Closter und Kirche J.; Das Seiten Thor E.; Verwitlibten Konigin Pallast oder Marie Vill I.; Das Neustatische Thor D.; Pauliner oder H. Geists Closter und Kirche 19.; S. Bennonen Kirche 28.; Pulver Thurn F.; Sacramentinen Nunnen Closter und Kirche 17.; z lewej: Das Rathhaus in Warschau B.; Königs Sigismundi Chren Statua 25.; Marcincaner Kloster und Kirche oder Augustiner genant. Z.; St. Johannis oder Pfar Kirche in Warschau X.; z prawej: St. Marien Kirche. 16.; S. Bernhartiner Nunnen Closter. 1.; Carmeliter Nunnen Closter und Kirche 3.; Königs Casimiri Pallast. G.*

Ok. 1701, Jan Jerzy Feyge
rys. tusz., tusz lawow.; 50,7 x 132,8
Ingenieurcorps B III, Warschau 1

Widok od południowego krańca Drogi Kalwaryjskiej na pd. do kościoła Panny Marii na pn.

5. WIDOK WARSZAWY OD STRONY WISŁY

W środkowej górnej części rysunku napis na wstędze trzymanej pazurami przez orła: *VARSOVIE 1737*. W dolnej części rysunku w ozdobnych kartuszach widoki 7 najważniejszych budowli, od lewej strony: Marywil, Arsenał, pałac kanc. w. kor. J. Mniszcha, pałac królewski, pałac marsz. w. lit. P. Sanguszki, pałac wojew. płockiego i starosty warsz. J. D. Krasińskiego, pałac kancl. w. lit. J. F. Sanguszki.

1737, F. C. Schmidt
rys. tusz., tusz lawow.; akw.; 60,6 x 141
VII, F. 87, Nr 7 y

Widok zdjęty z brzegu praskiego. Przedstawia Warszawę od końca Drogi Kalwaryjskiej i Solca na pd. do koszar gwardii pieszej kor. na pn. Rysunek niewykończony, brak oznaczeń na widoku, legendy, oraz objaśnień 7 budowli, na które pozostawiono niewypełnione miejsce. Autor powtórzył temat w wersji bardziej reprezentacyjnej: nr kat. 6.

6. WIDOK WARSZAWY OD STRONY WISŁY

W środkowej górnej części rysunku napis na wstędze trzymanej w dziobie przez orła: *PROSPECT VON WARSCHAU. Anno 1740.*

WIE SOLCHES UBER DER WEICHSEL VON PRAG AUS ANZUSEHEN IST. Legenda dwuczęściowa: w lewej górnej części rysunku omawia 24 budowle oznaczone na widoku literami od A do Z, w prawej górnej części rysunku omawia 17 budowli oznaczonych cyframi. Rysunek ozdobiony 7 widokami znaczniejszych budowli, umieszczonych w kartuszach. Poniżej legendy w lewym górnym rogu: *MARIEVILLE, Gross Cantzler Zatuski*; poniżej legendy w prawym górnym rogu: *SAPIEHA, Gross Cantzler von Lithauen*; w dolnej części rysunku od lewej strony: *DER REPUBLIC ZEUG-HAUS General Feld-Zeug: Meister. RYBINSKI*; *MNISZECH, Gross Cron MARSCHALL*; *DAS KÖNIGLICHE PALAIS*; *Prinz Sanguszko, Gross Marschall VON LITHAUEN*; *WOIEW Płocki, Starosta KRASIŃSKI.*

1740, F. C. Schmidt
rys. tusz., tusz lawow.; akw.; 90,5 x 277
Ingenieurcorps B III, Warschau 3

Widok zdjęty z brzegu praskiego. Przedstawia Warszawę od końca Drogi Kalwaryjskiej i Solca na pd. do Marymontu na pn. Rysunek niesygnowany, jest odpowiednikiem sygnowanego widoku Pragi z 1739 r. nr kat. 7.

7. WIDOK PRAGI OD STRONY WISŁY

W środkowej górnej części rysunku napis: *PROSPECT VON PRAG.* W środkowej dolnej części rysunku w ozdobnej ramce scena przedstawiająca elekcję Augusta III na Kamionku. W ozdobnie potraktowanej górnej części ramy napis: *KÖNIGLICHE WAHL*, cyfra królewska w kartuszu podtrzymywanym przez orły i otoczonym sztandarami z dwuczęściowym napisem: *FUGITE PARTES ADVERSAE* oraz *NEC CONTRA NOS.* Legenda z prawej strony widoku pola elekcyjnego objaśnia obiekty na widoku oznaczone literami od A do H. Odpowiednie miejsce na legendę z lewej strony niewypełnione. W lewym dolnym rogu na ramie rysunku sygnatura: *F. C. Schmidt delin. 1739.*

1739, F. C. Schmidt
rys. tusz., tusz lawow., akw.; 94,7 x 182,8
Ingenieurcorps B III Praga 1

Widok zdjęty z brzegu warszawskiego. Przedstawia Pragę od Bródna na pn. do pola elekcyjnego na Kamionku na pd. Reprezentacyjny charakter widoku nawiązuje do elekcji Augusta III 5.X.1733 r. W pobliżu kościoła o.o. Bernardynów przedstawiono szeregi wojsk rosyjskich, oddających salwę honorową. Odpowiednik widoku Warszawy nr kat. 6.

8. PLAN PRAGI

Na planie przedstawiono rozmieszczenie obozów szlachty oraz wojsk rosyjskich w czasie elekcji Augusta III.

Po 1733, F.C. Schmidt [?]
rys. tusz., akw.; 59,1 × 138,1
VII, F. 85, Nr 32 m

Plan niewykończony: po prawej i lewej str. w ozdobnych kartuszach puste pola niewypełnione legendami; brak oznaczeń na planie.

---

9. ALEKSANDRIA

Plan posiadłości wojewody czernichowskiego Józefa Lubomirskiego, z pałacem, ogrodem, zabudowaniami gospodarczymi oraz sąsiednimi posesjami. Legenda podaje nazwiska 14 właścicieli posesji. Na odwrocie 2 napisy ołówkiem: *Riss von dem Herr Starosten Borscherkoffsky auff Alexandria oder Dem izigen Woivoden von Schinakoff Muscovit Kapelle* oraz *Das Weywoden von Schinakoff Palle und Garten bey Der Muscov Capellen gelegen zu Warschau auff der Alexandria*.

1726—1732
rys. tusz., akw.; 53,3 × 46,7; 150 Ellen — 20,7 cm
VII, F. 85, Nr 32 a

---

10. STAROSTWO WARSZAWSKIE

Plan sytuacyjny części gruntów Starostwa na terenie Warszawy.

Po 1740
rys. tusz., akw.; 53,3 × 46,7; 150 Ellen — 20,7 cm
VII, F. 91, Nr 16 d

Projekt regulacji starego gościńca, zwanego później ul. Mazowiecką, między ul. Królewską i Świętokrzyską. Na rysunku oznaczono właścicieli poszczególnych posesji.

---

11. STAROSTWO WARSZAWSKIE

Plan sytuacyjny części gruntów.

Napis: *Plan von der Warschauer Starostey oder sogenannten Grzybow*. Na planie opisano właścicieli poszczególnych posesji.

1743—1754
rys. tusz., akw.; 45,3 × 72; 500 Ellen — 14,3 cm
VII, F. 91, Nr 16 d

Plan obejmuje miasteczko Grzybów oraz posesje położone przy ul. Królewskiej i Mazowieckiej, graniczące z posesjami kościoła św. Krzyża. Przedstawia sytuację terenu przed rozpoczęciem parcelacji miasteczka Bielina.

12. SASKA KĘPA

Plan ogólny terenów.

Po 1735
rys. tusz., akw.; 70,6 × 97,5; 1000 Ellen := 16,3 cm
VII, F. 87, Nr 8 f

Plan obejmuje tereny ówczesnej Kępy z zaznaczeniem granicy między posiadłościami miasta Starej Warszawy oraz biskupa i kapituły plockiej. Na lewym brzegu Wisły fragment ekonomii królewskiej na Solcu. Nieliczne objaśnienia dotyczące użytkowników terenu naniesione na planie. Plan opracowany prawdopodobnie w związku z wydzierżawieniem przez Augusta III od miasta Starej Warszawy części Kępy zwanej wówczas Holendry.

---

13. SASKA KĘPA

Pawilon letni. Fasada, rzut przyziemia i I piętra. Tekst w języku niemieckim opisuje walory terenów Kępy jako miejsca działalności gospodarczej, wypoczynku i polowań, wykorzystywanego już wcześniej przez rodzinę Sobieskich.

W lewym górnym rogu cyfra 4. U góry cyfra 28 (numeracja późniejsza).

Ok. 1735
rys. tusz., akw.; 91 × 60,5
VII, F. 87, Nr 2 g

Inwentaryzacja budynku istniejącego, przeprowadzona w związku z zagospodarowaniem Kępy przez Augusta III.

---

14. SASKA KĘPA

Pawilon letni. Fasada, rzut przyziemia i I piętra.

Ok. 1735
rys. tusz., akw.; 91 × 60,5
VII, F. Nr 32 e

Projekt przebudowy pawilonu oznaczonego nr katalogu 13.

---

15. SOLEC

Plan posiadłości królewskich.

Legenda w języku niemieckim wyjaśnia oznaczenia literowe na planie. Na odwrocie napis: *No 5. Auf Scholiz liegende Koenigl: Platze.*

1740—1763
rys. tusz., akw.; 50,5 × 87,6; 600 Ellen := 16,5 cm
I, F. 26, Nr 16 bp

Plan terenu tzw. ekonomii królewskiej na Solcu po przyłączeniu 2 placów miejskich. Plan wiąże się z 2 planami oznaczonymi numerami katalogu 17 i 18 oraz 2 odpisami dokumentów: 1) Umową z 5.I.1736 między Augustem III a Magistratem Starej Warszawy, dotyczącą przyjęcia przez króla w wieczystą dzierżawę placu leżącego za ogrodami miejskimi w obrębie dóbr zw. „Szulczyk”, 2) Umową z 1.VII.1740 między H. Brühlem, jako plenipotentem Augusta III, a Magistratem Starej Warszawy, potwierdzającą odstąpienie Augustowi III przez Franciszka Karola Schmida dzierżawy wieczystej placu miejskiego na Solcu, leżącego przy ogrodzie miejskim w pobliżu Wisły (poszyt sygn. VII, F. 87, Nr 6d). Plan obejmuje teren od granic Ujazdowa na pd. do posiadłości wojew. ruskiego Augusta Czartoryskiego na pn., z zaznaczeniem m. in. cegielni o.o. Misjonarzy, browaru i chmielnika królewskiego, dworu J.J.D. Jaucha, posesji należącej do kościółka św. Trójcy i posiadłości nieżyjącego feldmarszałka J. H. Fleminga, wraz z projektem powiązania jej dwiema alejami z Drogą Kalwaryjską.

---

16. SOLEC

Królewskie składy solne. Plan sytuacyjny i widok perspektywiczny.

Na marginesie z prawej strony rysunku nota omawiająca historię posesji, którą August II nabył od rodziny Sobieskich. W prawym górnym rogu cyfra 3. U góry cyfra 150.

Przed 1721
rys. tusz., akw.; 59,8 × 113,6
VII, F. 85, 291

Rysunek przedstawia wyladunek soli z łodzi na brzeg wiślany i przewożenie jej do magazynów. Na planie zaznaczony cedrowy dwór królewski oraz drewniana kaplica o.o. Trynitarzy.

---

17. SOLEC

Plan ekonomii królewskiej, z zaznaczeniem granic terenu, budynków gospodarczych oraz projektem ogrodu.

Na odwrocie ołówkiem oznaczono *lit. A*.

1740—1763
rys. tusz., akw.; 49,2 × 76,4; 400 Ellen 21,6 cm
VII, F. 87, Nr 6 b

---

18. SOLEC

Fragment terenów ekonomii królewskiej z projektem przebudowy budynków gospodarczych. Plan oznaczony literą *B*. Na

planie opisano przeznaczenie istniejących i projektowanych budynków. Sygnatura z półksiężycem i krzyżem, częściowo skreślona. Rysunek sygnowany S G Z.

1762—63, Szymon Bogumił Zug
rys. tusz., akw.; 35,8 × 50,2; 300 Ellen dresden. — 19 cm
VII, F. 87, Nr 6 a

ZAŁOŻENIE SASKIE

a) Ogólne plany sytuacyjne

19. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny.

ok. 1713
rys. tusz., akw.; 58,4 × 177; 400 Ellen — 20,5 cm
VII, 87, Nr 4 a

Plan obejmuje tereny wykupione pod Założenie Saskie, na obszarze od Krakowskiego Przedmieścia po Wielopole wraz z przyległymi gruntami wokół pałaców Sanguszków, biskupa Potockiego i Denhoffów. Na planie zaznaczono zarys projektowanego założenia: (narys pięcioboku ogrodu Saskiego i symetryczny odpowiednik ulicy Elektoralfnej w części zach.).

---

20. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części pn.-wsch.

Napis: *No 1. Wie die Gründer im Jahre 1712 durch ein ander verwickelt gewesen, durch Augustum II aber in eine andere Form gebracht worden.* Poszczególne grunty oznaczone nazwiskami właścicieli w języku niemieckim.

1713—1726
rys. tusz., akw.; 61,5 × 91,5
VII, 87, Nr 8 a

Na planie zaznaczono częściowo rozbudowany d. pałac Morsztyna oraz przyległe pałace Sanguszków i biskupa Potockiego (z późniejszym narysem rzutu po przebudowie dla A. Orzelskiej na pałac Błękitny).

---

21. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części wsch.

Napis: *No 1. Abriss von denen saembl. Plätzen welche Ihro Konigl. Maytei seit den ANNO 1712 erhalten wie solches alles*

in Natura vorige Zeit gestanden und zu sehen gewesen. Poszczególne grunty i posiadłości oznaczone podpisami i nazwiskami właścicieli w języku niemieckim. Na odwrocie rysunku napis: *Was. Abgedan und zur beschreibun noch Gehöret AR. II et III.*

Po 1713

rys. tusz., akw.; 117,6 × 53,4; 300 Ellen = 15,1 cm

VII, 87, Nr 7 a

Plan obejmuje obszar od Krakowskiego Przedmieścia do późniejszego placu Żelaznej Bramy wraz z przyległymi terenami pałacu Sanguszków i biskupa Potockiego. Na planie ze stanem zabudowy z 1712 r. naniesiono późniejszy narys pięcioboku Ogrodu Saskiego oraz rozbudowany ostatecznie pałac Saski wraz z wszystkimi zabudowaniami stajennymi i kuchennymi wg stanu ok. połowy XVIII w. Pałac Sanguszków i biskupa Potockiego w stanie przed przebudową. Ostatni oznaczony już jako *alias Graffin Orzelska*.

---

22. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części wsch.

Napis: *No 2. Abriss. Was nach Ihro Koenigl: Majest. eigenen Gedancken, und hohen Dessen erbauet, wie es an jetzo wurcklich in Natura stehet und zu sehen ist.*

1727—1733, Mateusz Daniel Poppełmann i August II Sas.

rys. tusz., akw.; 114,1 × 56,6; 300 Ellen = 15,1 cm

VII, 87, Nr 7 b. I.

Plan obejmuje teren od Krakowskiego Przedmieścia do początku późniejszej ul. Chłodnej i przedstawia rezydencję królewską w 2 fazie ukształtowania. Rozbudowany pałac Saski z częściowo rozplanowanym Ogrodem (Wielki Salon zaznaczony) oraz przyległy pałac Sanguszków z ogrodem i Błękitny z częściowo rozplanowanym ogrodem.

---

23. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części wsch.

Napis: *No 3. Abriss. Wie Ihro Koenigl: Mayt nach DERO Allerhochsten Gedancken und eigenen gemachten Dessen, es noch auszufuehren intentioniret seynd. Na odwrocie rysunku napis: Gesamete. Schrifften und Risse auch andere vor fallen Heiten vor Erbaung. Iter Soleniteten und Eluminaciones AR. III.*

Po 1727, Mateusz Daniel Poppelmann i August II Sas.

rys. tusz., akw.; 114,1 × 55,5; 300 Ellen = 17,3 cm

VII, 89, Nr 11 b

Plan obejmuje teren od Krakowskiego Przedmieścia do początku późniejszej ul. Chłodnej, wraz z przyległymi pałacami Sangusz-

ków, Błękitnym i Denhoffów i przedstawia niezrealizowany projekt ukształtowania rezydencji królewskiej z budową pałacu (z włączeniem d. pałacu Morsztyna) i zabudowań wokół dziedzińca od strony Krak. Przedmieścia, jak też uregulowania zabudowy terenu wokół pałacu Denhoffów oraz oficyn pałacu Sanguszków.

---

24. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części wsch.

Po 1727, Mateusz Daniel Poppelmann i August II Sas.
rys. tusz., akw.; 90,2 × 59,6; 200 Ellen = 10,8 cm
VII, 87, Nr 7 d

Plan obejmuje teren od Krakowskiego Przedmieścia do późniejszego Pl. Żelaznej Bramy i przedstawia projekt ukształtowania rezydencji królewskiej analogiczny jak na planie nr kat. 23.

---

25. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części wsch.

Napis: *Plan General du Palais de S.A.S. L'Electeur de Saxe a Varsovie*. Poszczególne budowle oznaczone podpisami w języku francuskim; pałac Saski, zabudowania wokół dziedzińca i Salon w ogrodzie — także literami od A do G.

Po 1763
rys. tusz., akw.; 108,9 × 62; 200 Aunes = 12,1 cm
VII, 87, Nr 7 b 2.

Plan obejmuje teren od Krakowskiego Przedmieścia do późniejszego Pl. Żelaznej Bramy wraz z przyległym pałacem Brühla. Przedstawia ostateczne ukształtowanie rezydencji saskiej: całkowicie rozplanowany Ogród Saski otoczony murem z bastionami i bramą od strony zach. wraz z wszystkimi znajdującymi się na jego terenie budowlami (Wielki Salon, Oranżeria, Opera, Ujeżdżalnia, Amfiteatr, Strzelnica, Mały Salon i inne pawilony), pałac Saski po ostatecznej rozbudowie, uregulowany i powiększony dziedziniec z zespołem zabudowań stajennych, zamknięty od Krak. Przedmieścia bramą i mostem zwodzonym. W klinie między ul. Saską i Graniczną — Infirmeria z Ogrodem Botanicznym. Jest to ogólny plan inwentaryzacyjny rezydencji saskiej wykonany już w okresie po śmierci Augusta III. Z planem wiążą się rysunki oznaczone numerami katalogu 48, 49, 52, 53, 54, 91, 96, 105, 106, 107.

---

b) Wielopole i koszary na Wielopolu

26. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części zach.

W górnej środkowej części rysunku napis: *Plan von den Wielopoler Erben bey der Königl. Reise Cammer Casse verbleibet und von dem Herrn Commissarius Josef Przyluski selbst ubergeben worden.* W dolnej części rysunku sygnatura: *Joachim Daniel Jauch Colonel et Plenip.* Poszczególne grunty i działki oznaczone nazwiskami właścicieli i adnotacjami w języku niemieckim.

Po 1731, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 58,3 × 90
VII, 90 Nr 20 a

Plan obejmuje tereny Wielopola i Starostwa Warszawskiego z usytuowaniem kompleksu zabudowań Koszar Wielopolskich.

---

27. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny części zach.

Ok. 1730
rys. tusz., akw.; 45 × 30; 200 Ellen = 8,2 cm
VII, 90, Nr 20 e

Na planie obejmującym część terenów Wielopola i Starostwa zaznaczono usytuowanie 4 pawilonów Koszar Wielopolskich oraz część wielkiego placu do ćwiczeń wojskowych. Objasnienia w jęz. niemieckim.

---

28. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny fragmentu zabudowy w części zach.

Ok. 1730
rys. tusz., akw.; 59,5 × 97; 150 Ellen = 41,3 cm
VII, 90, Nr 19

Plan obejmuje blok zabudowy między ulicami: Żabią, Pl. Żelaznej Bramy, Przechodnią i Elektorálną (bez pałacu Bielińskiego usytuowanego u zbiegu Żabiej i Elektorálnej). Zaznaczono na nim szczegółowe rozplanowanie pałacu Wojewody Ruskiego (prawdopodobnie Jana Jabłonowskiego zm. 1731) dworu Kwaśniewskiego i dworu Łoskiego z podpisami i oznaczeniami poszczególnych budynków i pomieszczeń w języku niemieckim.

---

29. ZAŁOŻENIE SASKIE

Plan sytuacyjny fragmentu zabudowy w części zach.

Ok. 1730
rys. tusz., akw.; 48 × 65,4; 150 Ellen = 16,4 cm
I, 27, Nr 16 bh

Plan obejmuje teren pomiędzy ulicami Żabią, Pl. Żelaznej Bramy, Przechodnią i Elektorálną wraz z pn.-zach. częścią Ogrodu

Saskiego. Usytuowanie pałacu Cześnika kor. Bielińskiego, Woje-
wody Ruskiego (prawdopodobnie Jana Jabłonowskiego zm. 1731),
dworu Kieselowskiego i pałacu Podkomorzego (Franciszka Ło-
skiego zm. 1728) oznaczone napisami w języku niemieckim.

30. ZAŁOŻENIE SASKIE

Koszary na Wielopolu; przekrój poprzeczny przez blok zabudo-
wy z widokiem na stajnie oraz elewacja głównego pawilonu i 2
bocznych; 2 rysunki na 1-nym arkuszu.

Napisy: No: 8. *Profil oder Seiten Fadiade von des General
Lieutnant Quartier; Elevation vom des General Lieutnants
Wohn Gebäude.* Napisy dotyczą przeznaczenia poszczególnych
pawilonów w języku niemieckim.

Ok. 1730, Jan Zygmunt Deybel, Jan Joachim Daniel Jauch(?)
rys. tusz., akw.; 43,9 × 57,7 cm
VII, 90, Nr 22 o

Niezrealizowany projekt budowy koszar: blok z pawilonami
mieszkalnymi dla wyższych oficerów.

31. ZAŁOŻENIE SASKIE

Koszary na Wielopolu; przekrój poprzeczny z widokiem na staj-
nie i elewacja frontowa: 2 rysunki na jednym arkuszu.

Napisy: No 6. *Profil von dem Quarree Cazernen nebst Pavillon
und Stall von der Seite des hoffes anzuschen; Fadiade en fronte
anzusehen von einem Quarre Cazernen nach dem 2. Project.*

Ok. 1730, Jan Zygmunt Deybel, Jan Joachim Daniel Jauch(?)
rys. tusz., akw.; 42,9 × 58,6; 50 Ellen = 18,6 cm
VII, 90, Nr 22 n

Niezrealizowany projekt budowy koszar.

c) Pałac Morsztyna

32. PAŁAC MORSZTYNA

Rzut przyziemia.

U dołu napis: *unter Stockwerck.* Na odwrocie rysunku napis:
No: 9. *Der würckliche Untergrundt von der 1-er Etage in Königl.
Palais.*

Ok. 1713
rys. tusz., akw.; 43,6 × 60,5; 60 Ellen = 22,4 cm
VII, 87, Nr 3 a

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu Morsztyna przed przebudową
na pałac Saski.

33. PAŁAC MORSZTYNA.

Rzut I piętra.

Na odwrocie rysunku napis: *No 10. Der wurckliche Grundt von der 2 ten Etage in Königl. Palais zu Warschau.*

Ok. 1713

rys. tusz., akw.; 38,2 × 56,9; 60 Ellen — 22,8 cm

VII, 87, Nr 3 b

Rysunek inwentaryzacyjny; wiąże się z nr kat. 32.

---

34. PAŁAC MORSZTYNA

Rzut przyziemia.

Na odwrocie rysunku napis: *Grund Riss vom Königl. Palais, sub. Sig. C.*

Ok. 1713

rys. tusz., akw.; 119 × 92,3; 40 Ellen — 25,7 cm

VII, 89, Nr 4 a

Plan pałacu Morsztyna przed przebudową na pałac Saski z zarysem projektu wybrukowania dziedzińca.

---

35. PAŁAC MORSZTYNA

Elewacja od strony dziedzińca.

Ok. 1713

rys. tusz., akw.; 60,1 × 90,8; 80 Ellen — 43,8 cm

VII, 87, Nr 7 l

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu Morsztyna przed przebudową na pałac Saski.

---

36. PAŁAC MORSZTYNA

Elewacja od strony ogrodu.

Ok. 1713

rys. tusz., akw.; 60,2 × 91,6; 60 Ellen — 33,3 cm

VII, 87, Nr 7 m

Rysunek inwentaryzacyjny; wiąże się z nr kat. 35.

---

37. PAŁAC MORSZTYNA

Elewacja od strony ogrodu.

Napis: *Fatciade Von Ihro Koenigl. Mayte: Palais, zu Warschau, nach den Garthen zu.* Na odwrocie rysunku napis: *No 7. Origi-*

nal Fatciade nach dem Garthen den Königl: Palais, wie es anizo befindl:

Ok. 1713
rys. tusz., akw.; 33,8 × 89; 60 Ellen = 33,7 cm
VII, 87, Nr 7 o

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu Morsztyna przed przebudową na pałac Saski.

---

38. PAŁAC MORSZTYNA

Elewacja od strony dziedzińca.

Napis: *Fatciade des Koeniglichen Pallais zu Warschau.*

Ok. 1713
rys. tusz., akw.; 22,4 × 42
Ingenieurcorps F. B Nr III, Warschau B. 6

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu Morsztyna przed przebudową na pałac Saski.

---

d) Pałac Saski. Rozbudowa dawnego pałacu Morsztyna.

39. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia.

Na odwrocie rysunku napis: *No An Sr: Excellenz dem Herrn geheimden Rath von Brühl.*

Przed 1733
rys. tusz., akw.; 35,8 × 79,8; 60 Ellen = 22,4 cm
I, 27, Nr 16 b.a.

Plan częściowo rozbudowanego d. pałacu Morsztyna przez dodanie drewnianych skrzydeł, tworzących wewnętrzne dziedzińce od strony pn.-wsch. i pd.-wsch. Oznaczenia literowe i szczegółowe adnotacje w języku niemieckim dotyczą przeznaczenia poszczególnych wnętrz, określenia stanu zachowania i koniecznych reperacji (m. in. przeróbek zaleconych przez Brühla w pn.-wsch. skrzydle pałacu przeznaczonym na jego mieszkanie).

---

40. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia i przekrój 2 pomieszczeń kancelaryjnych.

Z lewej strony legenda w języku niemieckim wyjaśniająca oznaczenia literowe na planie.

Przed. 1733
rys. tusz., akw.; 27,5 × 70
I, 27, Nr 16 b. o.

Plan przedstawia urządzenie kancelarii Brühla (miejsca do pracy i spania dla 4 kancelistów w pd.-wsch. skrzydle pałacu Saskiego).

---

41. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia; nakładka do układu klatki schodowej w pn.-wsch. części pałacu.

Napis: *Plan du premier Etage au Rez de chaussee*. W środkowej części rysunku inicjał królewski AR. Poszczególne wnętrza oznaczone numerami i napisami w języku francuskim.

Przed 1735
rys. tusz., akw.; 57 × 134,7
VII, 87, Nr 3 e

Zrealizowany projekt częściowej rozbudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski przez dodanie drewnianych skrzydeł tworzących wewnętrzne dziedzińce od strony pn.-zach. i pd. W wewnętrznym dziedzińcu zaznaczone rozplanowanie ogródka.

---

42. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra.

Napis: *Plan du pr. Etage du Vieux Palais*. Poszczególne wnętrza oznaczone numerami i napisami w języku francuskim.

Przed 1735
rys. tusz., akw.; 28,5 × 76,9
VII, 87, Nr 3 e

Zrealizowany projekt częściowej rozbudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Z rysunkiem wiąże się nr kat. 41.

---

43. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra.

Ok. 1735
rys. tusz., akw.; 47,5 × 82,2
VII, 87, Nr 3 f

Zrealizowany projekt dalszej rozbudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski przez wzniesienie nowego skrzydła murowanego (w miejsce drewnianego) od strony pn.-zach. oraz kaplicy w narożniku pn.-wsch.

44. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia.

Napis: *Plan du 1-er Etage du Rez de chaussee du Palais du Roi a Warsovie*. Na odwrocie rysunku inicjały L. M. Z prawej strony objaśnienia w jęz. niemieckim dot. przeznaczenia 5 wnętrz w pn.-wsch. części pałacu.

Ok. 1744

rys. tusz., akw.; $36,8 \times 46,5$; 100 Ellen = 15,7 cm
VII, 87, Nr 3 g

Plan pałacu po rozbudowie z projektem przebudowy wnętrza kaplicy (wykonanym w 1744 r.).

---

45. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra.

Napis: *Plan du Premier Etage du Palais Royal a Warsovie*. Niektóre wnętrza oznaczone podpisami w języku francuskim.

Po 1744

rys. tusz., akw.; $59,5 \times 89,7$; 100 Aunes de Dresde = 27,1 cm
VII, 87, Nr 4 g

Plan pałacu po rozbudowie ze szkicowo naniesionymi zmianami (rozplanowania poszczególnych wnętrz i rozmieszczenia pieców) uwzględnionymi na planie nr kat. 46.

---

46. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra.

Po 1744

rys. tusz., akw.; $58,4 \times 90,3$
VII, 87, Nr 4 f

Plan pałacu po przebudowie wnętrza kaplicy.

---

47. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia.

Po 1744

rys. tusz., akw.; $53,7 \times 88,7$; 100 Ellen = 27,3 cm
VII, 87, Nr 4 e

Plan pałacu po rozbudowie z rozplanowaniem ogródka w dziedzińcu wewnętrznym od strony pn.-zach.

48. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia.

Napis: *Plan du Rez du chaussee du Palais de S.A.S. L'Electeur de Saxe a Varsovie, marquée au Plan-General avec Litt: A.*

Po 1763

rys. tusz., akw.; 62,8 × 89,8; 100 Aunes = 27,1 cm
VII, 87, Nr 7 e

Plan inwentaryzacyjny pałacu. Rysunek wiąże się z ogólnym planem sytuacyjnym nr kat. 25.

---

49. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra.

Napis: *Plan de la premiere Etage du Palais de S.A.S. L'Electeur de Saxe a Varsovie, marque au Plan General avec Litt. A.*

Po 1763

rys. tusz., akw.; 63,3 × 91, 100 Aunes = 27,1 cm
VII, 87, Nr 7 f

Plan inwentaryzacyjny pałacu. Z rysunkiem wiąże się nr kat. 48.

---

50. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia wraz z usytuowaniem oficyny kuchennej i narożników pawilonów stajennych.

Napis: *No 3. Grundriss vom Parterre des Churfürstlich Saechsischen Palais in Warschau.* Poszczególne wnętrza oznaczone literami, niektóre napisami w języku niemieckim.

Ok. 1780, Szymon Bogumił Zug

rys. tusz., akw., 51,5 × 74,5; 100 Warschauer Ellen = 23,5 cm
VII, 89, Nr 1 B c

Plan pałacu z zaznaczeniem podziału poszczególnych wnętrz na mniejsze pomieszczenia mieszkalne. Rysunek wiąże się z nr kat. 51, 93 i 123.

---

51. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra wraz z usytuowaniem oficyny kuchennej i narożników pawilonów stajennych. U dołu rysunku 2 nakładki zawierające rozplanowanie podziału wnętrza w pn.-wsch. narożniku pałacu.

Napis: *No 4. Grundriss der ersten oder Obern Etage des Churfürstlich Saechsischen Palais in Warschau.* Wnętrza oznaczone literami, niektóre podpisami w języku niemieckim.

Ok. 1780, Szymon Bogumił Zug
rys. tusz., akw.; 51,8 × 74,5; 100 Warschauer Ellen = 23,5 cm
VII, 89, Nr 1 B d

Plan pałacu z podziałem wewnątrz na mniejsze pomieszczenia mieszkalne. Z rysunkiem wiąże się nr kat. 50.

---

52. PAŁAC SASKI

Widok perspektywiczny z lotu ptaka od strony dziedzińca z widoczną częścią pawilonów stojących.

Napis: *Faciade ou Elévation du Palais Electoral a Varsovie, du côté de la Cour.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 50 × 81
VII, 87, Nr 7 i

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu (należy tu też nr kat. 53 i 54); wiąże się z ogólnym planem sytuacyjnym nr kat. 25.

---

53. PAŁAC SASKI

Widok perspektywiczny z lotu ptaka od strony ogrodu (z widoczną częścią ogrodu).

Napis: *Elevation du Palais Electoral á Varsovie du côté des Jardins.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 51 × 72,8
VII, 87, Nr 7 k

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu; wiąże się z nr kat. 52.

---

54. PAŁAC SASKI

Widok perspektywiczny z lotu ptaka na dziedziniec, zespół zabudowań stajni i wozowni tzw. Kuźnie Saskie, odwach, bramę i część pawilonów stojących od strony pałacu w kierunku Krakowskiego Przedmieścia.

Napis: *Elevations des Batiments, du Palais Electoral a Varsovie, de l'Entrée e l'avant Cour, marque au Plan-General avec Lit: D.E.C.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 50,8 × 82,6
VII, 87, Nr 7 h

Rysunek inwentaryzacyjny pałacu; wiąże się z nr kat. 52.

55. PAŁAC SASKI

Widok perspektywiczny z lotu ptaka od Krakowskiego Przedmieścia na pałac Saski i dziedziniec oraz na sąsiadujące pałace.

Napis: *Perspektivischer Aufzug von Königlichen Palais und denen Seiten Gebauden zu Warschau*. Na marginesie z prawej strony legenda wyjaśniająca w języku niemieckim oznaczenia literowe na rysunku.

Ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 56,7 × 87,7
VII, 87, Nr 7 g

Widok pałacu i jego zabudowań wokół dziedzińca po ostatecznej rozbudowie z oznaczonymi na dziedzińcu przygotowaniami do uroczystości Bożego Ciała (ołtarz, szpalery drzew, rozstawienie gwardii królewskiej itp.). Pewne szczegóły zabudowy przedstawionej na rysunku nie odpowiadają stanowi faktycznemu.

---

56. PAŁAC SASKI

Klatka schodowa; przekrój poprzeczny i podłużny przez parter i I piętro.

2 ćw. XVIII w.; Karol Fryderyk Pöppelmann(?)
rys. tusz., akw.; 52,8 × 86,5; 5 Ellen = 13,3 cm
VII, 89, Nr 4 g

Projekt klatki schodowej w pn.-wsch. skrzydle pałacu.

---

57. PAŁAC SASKI

Gabinet królowej; widok ściany z jednym oknem na osi; nakładka z projektem lustra w miejscu okna.

Napis: *Project auf Ihro Mayt. der Konigin Erstes Cabinet wie solches mit boiserie weis und gold auszustaffiren*; napis po lewej stronie: *C'est ce Coté que la Reine aprouve il ma Semble qu'il plairai plus a la Reine que tant les ornament fusse d'or et point de couleur*.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 42,3 × 41,4
VII, 89, Nr 4 i

Projekt wnętrza.

---

58. PAŁAC SASKI

Kaplica; rzut przyziemia oraz 3 przekroje (podłużny z widokiem na ścianę pd. i poprzeczne z widokiem na ścianę wsch. z ołtarzem i zachodnią z lożą królewską) na doklejonych nakładkach. Oznaczenie: No 5 F.

Na odwrocie nakładki (obciętej) z rzutem przyziemia 2 napisy:
Konigl. Cap(....) Riss nebst(....) Facciden von 3(....) lichen Seiten
oraz *3 Stück(....) so in des (....) bleiben soll damit (....) jedoch(....)*
die 18 Juny 1734 J.D. Jauch.

1734, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 49,7 × 69,3; 30 Ellen = 19,8
VII, 89, Nr 5 i

Zrealizowany w 1735 r. projekt budowy kaplicy w pn.-wsch.
skrzydle pałacu.

---

59. PAŁAC SASKI

Kaplica; projekt ambony; rzut i widok. U góry z prawej strony
arkusza dolepony szkicowy rysunek ambony usytuowanej na
tle ściany pomiędzy dwoma pilastrami. Oznaczenie No 6. F.

Ok. 1735
rys. oł., akw.; 68,3 × 46,8; 4 Ellen Dres. = 18,5 cm
VII, 89, Nr 5 bb

Projekt ambony do wnętrza kaplicy, wzniesionej w 1735 r. wg
proj. J. D. Jaucha.

---

60. PAŁAC SASKI

Kaplica; przekrój podłużny z widokiem na ścianę pn. z amboną;
nakładka z projektem ołtarza w miejscu arkady.

Ok. 1744, Karol Fryderyk Poppelmann
rys. tusz., akw.; 45,4 × 84,5; 20 Ellen = 22,4 cm
VII, 89, Nr 5 k

Zrealizowany w 1744 r. projekt przebudowy wnętrza kaplicy
pałacowej.

---

61. PAŁAC SASKI

Kaplica; przekrój poprzeczny z widokiem na ścianę wsch. z oł-
tarzem i chórem organowym.

Ok. 1744, Karol Fryderyk Poppelmann
rys. tusz., akw.; 57,8 × 46,8; Ellen = 22,6 cm
VII, 89, Nr 5 ee

Zrealizowany projekt przebudowy wnętrza kaplicy pałacowej;
wiąże się z nr. kat. 60.

---

62. PAŁAC SASKI

Kaplica; przekrój podłużny z widokiem na ścianę pn. z amboną.

1757
rys. ol.; akw.; 28,1 × 54,3
VII, 89, Nr 5 s

Projekt dekoracji w związku z uroczystościami żałobnymi po śmierci królowej Marii Józefy w 1757 r.

---

63. PAŁAC SASKI

Kaplica; Castrum doloris; rzut i widok.

1757
rys. akw.; 65,4 × 45,6; 10 Aunes de Saxe = 15,8 cm
VII, 89, Nr 5 w

Projekt powstały w związku z uroczystościami żałobnymi po śmierci królowej Marii Józefy w 1757 r.

---

64. PAŁAC SASKI

Krata żelazna.

Napis: *Wie dass eiserne Gitterwerck oder Brüstung so um die Treppe kommen soll, auf der Gallerie zusehen, und zu fertigen ist.*

2 ćw. XVIII w.
rys. ol., akw.; 26,1 × 47,7; 8 Ellen = 32,4 cm
I, 27, Nr 16 b f

Projekt kraty do galerii ze schodami zewnętrznymi w pn.-wsch. skrzydle pałacu.

---

e) Pałac Saski. Niezrealizowane projekty rozbudowy dawnego pałacu Morsztyna

---

65. PAŁAC SASKI

Elewacja główna (wsch.) od strony dziedzińca i przekrój poprzeczny przez korpus główny.

1713—1730, Jan Joachim Daniel Jauch(?)
rys. tusz., akw.; 58,7 × 77,8; 40 Ellen = 14,8 cm
VII, 89, Nr 1 A kk

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski.

---

66. PAŁAC SASKI

Elewacja główna skrzydła wsch.

Napis: *Elevation du nouveau Corps de logis du Palais Royale tire sur le coste de l'Entree.*

ok. 1730, Karol Fryderyk Pöppelmann(?)
rys. ol., akw.; 54,1 × 124; 50 Ellen = 32,5 cm
VII, 89 Nr 1 A oo

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Z rysunkiem wiąże się nr kat. 67. Do tego projektu należy też rzut przyziemia (VII, 89, Nr 1. A s 1) oraz warianty nieekspozowane na obecnej wystawie.

---

67. PAŁAC SASKI

Elewacja skrzydła zach. od strony dziedzińca; nakładka z przekrojami skrzydeł bocznych.

Napis: *Elevation du Palais tire sur le vieux Corps de logis dans la Cour avec les Coupes des 2 Ailes.*

ok. 1730, Karol Fryderyk Pöppelmann(?)
rys. ol., akw.; 48,9 × 122,3; 50 Ellen = 32,3 cm
VII, 89, Nr 1 A pp

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Wiąże się z nr kat. 66.

---

68. PAŁAC SASKI

Elewacja skrzydła zach. od strony ogrodu.

Na odwrocie rysunku napis: *Fatciade vom Königl. Palais.*
Sig: C.

1 ćw. XVIII w., Jan Krzysztof Naumann(?)
rys. tusz., akw.; 46,5 × 92,8; 40 Ellen = 25,2 cm
VII, 89, Nr 1 A ll

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Do tego projektu należą rysunki nr kat. 69—71 oraz rzut przyziemia (VII, 89, Nr 4b) nieekspozowany na obecnej wystawie.

---

69. PAŁAC SASKI

Elewacja skrzydła zach. od strony dziedzińca z przekrojem poprzecznym przez skrzydła boczne.

Na odwrocie rysunku napis: *Fatciade Vom Königl. Palais Sig C.*

1 ćw. XVIII w., Jan Krzysztof Naumann(?)
rys. tusz., akw.; 47 × 83; 40 Ellen = 25,9 cm
VII, 89, Nr 1 A mm

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Wiąże się z nr kat. 68.

70. PAŁAC SASKI

Elewacja frontowych pawilonów skrzydła wsch. i łączącej ich loggi od strony Krakowskiego Przedmieścia. Nakładki alternatywne do bramy, loggi i dachu pawilonów.

Na nakładce napis: *Fatciate von der entree dreierlei arth.* Na odwrocie rysunku napis: *Fatciade vom Königl. Palais Sig: C.*

1 ćw. XVIII w., Jan Krzysztof Naumann(?)
rys. tusz., akw.; 24,3 × 87,5
VII, 89, Nr 1 A aa

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Wiąże się z nr. kat. 68.

---

71. PAŁAC SASKI

Elewacja zewnętrzna skrzydła pd. z nakładką alternatywną do bocznego widoku galerii frontowej (wsch.).

Na odwrocie rysunku napis: *Fatciade vom Königl. Palais Sig: C.*

1 ćw. XVIII w., Jan Krzysztof Naumann(?)
rys. tusz., akw.; 44,5 × 121,5; 50 Ellen — 29,6 cm
VII, 89, Nr 1 A nn

Niezrealizowany projekt przebudowy d. pałacu Morsztyna na pałac Saski. Wiąże się z nr. kat. 68.

---

72. PAŁAC SASKI

Elewacja zabudowań frontowych od strony Krakowskiego Przedmieścia z bramą wjazdową.

Napis: *Die Erste Vorder Faciade zwischen der Koenigl. und Fürst: Ratzewillischen — Strasse.* Pałac Lubomirskich i jego projektowany odpowiednik po stronie południowej opatrzone objaśnieniami w jęz. niemieckim. Ponadto oznaczenie A. 4.

Przed 1733
rys. tusz., akw.; 28,4 × 59,1
VII, 89, Nr 1 A bb

Niezrealizowany projekt zespołu budowli rezydencji królewskiej na skraju wsch. części Założenia Saskiego. Projekt przewidywał zburzenie d. pałacu Morsztyna (z wykorzystaniem części murów) i obejmował obszar aż do Krakowskiego Przedmieścia. Z projektem wiążą się rysunki: nr kat. 73—76. Do tego zespołu należą też plany sytuacyjne (VII, 89, Nr 1 A a; VII, 89 Nr 1 A b; VII, 89, Nr 1 A c) nieekspozowane na obecnej wystawie. Projekt przypisywany był do niedawna Mateuszowi Danielowi Pöppelmannowi. Według najnowszych badań przypisywany jest współpracy K. F. Pöppelmann z J. Z. Deyblem.

73. PAŁAC SASKI

Elewacja od strony ogrodu (zach.).

Napis: *Die General Faciade des Koeniglichen Palais.* A. 5.

Przed 1733
rys. tusz., akw.; $28,8 \times 89,8$
VII, 89, Nr 1 A cc

Niezrealizowany projekt rezydencji królewskiej. Wiąże się z nr kat. 72.

---

74. PAŁAC SASKI

Elewacja główna od strony dziedzińca paradnego z przekrojem poprzecznym przez skrzydła boczne.

Napis: *Die Andere. General. Faciade nebst den Profil des Koenigl. Haupt. Palais.* A. 6.

Przed 1733
rys. tusz., akw.; $28,4 \times 59$; 200 Ellen = 24,3 cm
VII, 89, Nr 1 A dd

Niezrealizowany projekt rezydencji królewskiej. Wiąże się z nr kat. 72.

---

75. PAŁAC SASKI

Elewacja skrzydeł bocznych od strony ul. Królewskiej.

Napis: *Die Faciade des Koenigl. Palais, auf der grossen Strasse, gegen Ujasdow, mit den Kirch. Thurm.* A. 7.

Przed 1733
rys. tusz., akw.; $30,7 \times 42,2$
VII, 89, Nr 1 A ee

Niezrealizowany projekt rezydencji królewskiej. Wiąże się z nr kat. 72.

---

76. PAŁAC SASKI

Elewacja bocznych skrzydeł od strony dziedzińców z przekrojem przez korpus główny i skrzydła po linii wsch.-zach. z nakładkami alternatywnymi do skrzydeł dziedzińca zach.

Napis: *General Faciade und Profil von Anfang bis zu Ende beyder Gedancken von denen Grund Rissen des Koenigl. Palais.* A. 8.

Przed 1733

rys. tusz., akw.; $28,4 \times 89,8$; 350 Ellen = 42,9 cm
VII, 89, Nr 1 A gg

Niezrealizowany projekt rezydencji królewskiej. Wiąże się z nr kat. 72,

f) Pałac Saski. Niezrealizowane projekty nowego pałacu

77. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra, elewacja wsch. (od ogrodu) i zach. (od strony Wielopola) z nakładką do elewacji kordegard i ogrodzenia z bramą wjazdową oraz 2 przekroje poprzeczne przez skrzydła boczne z przekrojami podłużnymi przez oficyny.

Napis: *Grund. Riss der Andern. Etage mit 2. gantzen Faciaden und Vorder. Portal, nebst Corps du Garden, auch 2. Profilen, recht und lincker Hand. C. 2.*

1725—1730

rys. tusz., akw.; $67,6 \times 89,1$;
VII, 89, Nr 1 A o ff

Niezrealizowany projekt zespołu budowli nowej rezydencji królewskiej w zachodniej części Ogrodu Saskiego z włączeniem Wielkiego Salonu jako centralnej części głównego korpusu pałacu. Wg publikacji niemieckich (F. Schubert, H. Heckmann) projekt przypisywany jest Mateuszowi Danielowi Pöppelmannowi a Wielki Salon uznawany za jedyny zrealizowany fragment projektu całości. W publikacjach polskich (S. Łoza i in.). Wielki Salon uznawany jest za budowlę powstałą w 1724 r. jako samostanny pawilon ogrodowy wg projektu Zachariasza Longuelune lub M. D. Pöppelmannna, co wydaje się bardziej przekonujące. Omawiany projekt zespołu pałacu Saskiego wg najnowszych badań łączony jest z nazwiskami K. F. Pöppelmannna i J. Z. Deybla jako głównych architektów Saskiego Bauamtu w Warszawie. Ostateczne rozwiązanie autorstwa Wielkiego Salonu jak i projektu nowego pałacu pozostaje sprawą otwartą. Do projektu tego należy rysunek nr kat. 78 oraz plan sytuacyjny (VII, 89, Nr 1 A d) nieeksponowany na obecnej wystawie. Wiążą się z nim też rysunki nr kat. 79—80 jako warianty.

78. PAŁAC SASKI

Rzut piwnic, elewacje skrzydeł bocznych od dziedzińca z przekrojem przez korpus główny i elewacja boczna pn.

Napis: *Subterrän und Keller. Grund nebst der Seiten. Faciade und Profil. C. 3.*

1725—1730

rys. tusz., akw.; $42,7 \times 89$
VII, 89, Nr 1 A i

Projekt wiąże się z nr kat. 77.

79. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia, elewacja zach. (od strony Wielopola) i 2 elewacje bocznego skrzydła pd. (wewnętrzna od strony dziedzińca i zewnętrzna).

Napis: *Grund. Riss der Ersten Etage mit anstossenden. Hocffen, Seiten — Flügeln, Ersten. General und Seiten — Faciaden auch Seiten — Profils. D. 2.*

Ok. 1730

rys. tusz., akw.; $54,4 \times 88,9$; 200 Ellen = 19,9 cm
VII, 89, Nr 1 A m

Wariant projektu nr kat. 77. Z rysunkiem wiąże się nr kat. 80 oraz plan sytuacyjny (VII, 89 Nr 1 A l) nieekspozowany na obecnej wystawie.

---

80. PAŁAC SASKI

Rzut I piętra, elewacja wsch. (od ogrodu) i 2 przekroje podłużne przez skrzydła boczne.

Napis: *Grund. Riss der Andern. Etage mit der Andern General. Faciade und 2. Seiten. Profils. D. 3.*

Ok. 1730

rys. tusz., akw.; $53,5 \times 88,9$; 200 Ellen = 20,1 cm
VII, 89, Nr 1 A k

Rysunek wiąże się z nr kat. 79.

---

81. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia i elewacja zach. z nakładkami alternatywnymi do zwieńczeń ryzalitów narożnych.

Napis: *Erster Grund. Riss nebst der Faciade. B. 1.*

1730—1733

rys. tusz., akw.; $59,4 \times 88$; 100 Ellen = 20,9 cm
VII, 89, Nr 1 A v

Niezrealizowany projekt zespołu budowli nowego pałacu królewskiego w zach. części ogrodu Saskiego z włączeniem Wielkiego Salonu. Do tego projektu należą rysunki nr kat. 82—84 i inne warianty, nr kat. 85—86. Wiążą się z nim też plany sytuacyjne (VIII, 89, Nr 1 A g; VII, 89, Nr 1 A h) nieekspozowane na obecnej wystawie. Koncepcja architektoniczna pokrewna projektowi nr kat. 77. Projekt przypisywany także M. D. Pöppelmannowi.

---

82. PAŁAC SASKI.

Elewacja zach.

Napis: *Eine Andere Faciade. B. 5.*

1730—1733

rys. tusz., akw.; $33,1 \times 58,3$; 100 Ellen — 21,1 cm
VII, 89, Nr 1 A hh

Wariant projektu elewacji; wiąże się z nr kat. 81.

---

83. PAŁAC SASKI

Elewajca bocznego skrzydła z przekrojem poprzecznym przez korpus główny z Wielkim Salonem oraz przekrój narożnego pawilonu.

Napis: *Eine Seiten. Faciade mit anstossenden Profil. B. 6.*

1730—1733

rys. ol., akw.; $43,4 \times 61,1$; 100 Ellen = 21 cm
VII, 89, Nr 1 A ii

Rysunek wiąże się z nr kat. 81.

---

84. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia (z nakładką do rozplanowania głównego korpusu), elewacja wsch. i elewacja skrzydła pn. (od dziedzińca).

Napis: *Noch Ein Dessein von Selbigen mit Grund. Riss und Faciade nach dem Garthen, wie auch Eine Seiten. Faciade. B. 7.*

1730—1733

rys. tusz., akw.; $58,2 \times 91,3$; 100 Ellen = 20,7 cm
VII, 89, Nr 1 A n

Wariant projektu rzutu i elewacji; wiąże się z nr kat. 81.

---

85. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia 2 oficyn w dziedzińcu przednim i elewacja 1 oficyny.

Napis: *Ein Ander ausgeführtes Dessein, Vorhoffes, Grund und Faciade des Condorns. E. 5.*

1730—1733

rys. ol., akw.; $48,8 \times 68,9$
VII, 89, Nr 1 A y

Rysunek wiąże się z nr kat. 81 i planem sytuacyjnym (VII, 89, Nr 1 A h) nieeksponowanym na obecnej wystawie.

86. PAŁAC SASKI

Rzut przyziemia 2 oficyn w dziedzińcu przednim i elewacja 1 oficyny na nakładce.

Napis: *Ein ausgeführtes Dessein, Grund und Faciaden, über einen Vorhoff des Condorn. E. 4.*

1730—1733

rys. ol., akw.; 48,5 × 68,7; 100 Ellen = 20,2 cm

VII, 89, Nr 1 A z

Wariant planu nr kat. 85. Wiąże się z nr kat. 81 i planem sytuacyjnym (VII, 89, Nr 1 A g) nieekspozowanym na obecnej wystawie.

g) Dziedziniec pałacu Saskiego. Zabudowa

87. PAŁAC SASKI

Zespół zabudowań stajni i wozowni, tzw. Kuźnie Saskie; rzut połaci dachowych i elewacja części środkowej skrzydła zach. z nakładką do projektu przebudowy dachu. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

Napisy: *No 4. Der Obere Grund des jetzigen Dach Geschosses* oraz *No 3. die Fordere. Faciade, nebst dem Dache, wie es anjetzo befindlich ist.* Na nakładce: *A. Faciade des Daches zur zukünfftigen Neuen Einrichtung.* Na odwrocie rysunku napis: *No 1. Risse von des Oberstallmeisters Gebäude, welche nach Sachsen gesendet worden.*

1736—1740, Karol Fryderyk Pöppelmann(?)

rys. ol., akw.; 69,4 × 49,4; 20 Ellen = 13,9 cm

VII, 87, Nr 5 b

Zrealizowany projekt przebudowy środkowej części zach. skrzydła tzw. Kuźni Saskich przez podwyższenie dachu i przekształcenie go na mansardowy.

88. PAŁAC SASKI

Zespół zabudowań stajni i wozowni, tzw. Kuźnie Saskie na dziedzińcu pałacowym; rzut połaci dachowych i elewacja części środkowej skrzydła zach. z nakładką do projektu przeróbki dachu. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

Napisy: *No 4. Der Obere Grund, des jetzigen Dach. Geschosses,* oraz *No 3. Die Fordere Faciade, nebst dem Dache, wie es anjetzo befindlich ist.* Na nakładce napis: *A. Faciade des Daches zur zukünfftigen Neuen. Einrichtung.* Na odwrocie rysunku napis: *No 2 Was aus Sachsen zurück kommen* oraz: *Ober Stalmeister Bruhl.*

1736—1740, Karol Fryderyk Poppelmann(?)
rys. oł.; 69,6 × 49,8; 20 Ellen = 13,9 cm
VII, 89, 6 b

Wariant projektu zrealizowanego. Por. nr kat. 87

---

89. PAŁAC SASKI

Zespół zabudowań stajni i wozowni, tzw. Kuźnie Saskie na dziedzińcu pałacowym; elewacja skrzydła wsch. od strony Krakowskiego Przedmieścia.

1736—1745, Karol Fryderyk Poppelmann
rys. tusz., akw.; 29,5 × 54,7;
VII, 89, Nr 4 v

Projekt zrealizowany. Na rysunku zaznaczono szkicowo ołówkiem podniesienie poziomu dachów i zmianę kształtu bramy wjazdowej. Por. rysunek w Zbiorach Drezdeńskich sygn. przez K. F. Poppelmanna (VII, 89, Nr 6 a) nieekspozowany na obecnej wystawie.

---

90. PAŁAC SASKI

Zespół zabudowań stajni i wozowni, tzw. Kuźnie Saskie na dziedzińcu pałacowym; przekrój podłużny i poprzeczny z widokiem na łóż królewską.

Napisy: *Profil du Manege; Profil de l'Ecurie* oraz *Coupepe du Manege*; ponadto inicjał królewski A.R.

Ok. poł. XVIII w.
rys. oł., akw.; 53 × 87,5
VII, 89, Nr 7 g

Niezrealizowany projekt ujeżdżalni na dziedzińcu tzw. Kuźni Saskich z łóż królewską usytuowaną w środkowej części skrzydła zachodniego. Por. rzut przyziemia projektowanej ujeżdżalni na rysunku w Zbiorach Drezdeńskich (VII, 89, Nr 7 e) nieekspozowany na obecnej wystawie.

---

91. PAŁAC SASKI

Pawilon stajenny na dziedzińcu pałacu Saskiego; elewacja rzut przyziemia i I piętra.

Napis: *Plans, et Elevation, d'une Aile avec ses deux Pavillons, au cote du Palais Electoral a Varsovie marque au Plan General avec Lit: B.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 51,5 × 71,9; 100 Aunes = 27,3 cm
VII, 87, Nr 7 p

Rysunek inwentaryzacyjny; por. plan sytuacyjny nr kat. 25.

92. PAŁAC SASKI

Pawilon stajenny na dziedzińcu; rzut przyziemia, elewacja, 2 przekroje poprzeczne i przekrój podłużny części pawilonu.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 57,3 × 44,2
VII, 90, Nr 22 r

Projekt niezrealizowany.

93. PAŁAC SASKI

Zespół zabudowań stajni i wozowni tzw. Kuźnie Saskie oraz 2 inne pawilony stajenne (wzdłuż ulic Królewskiej i Czystej) na dziedzińcu pałacu Saskiego; 3 rzuty i 2 przekroje poprzeczne na 1-szym arkuszu. No 2. Oznaczenia literowe od A do Z oraz napisy w języku niemieckim przy ulicach, poszczególnych budynkach, dziedzińcach i wnętrzach z ich przeznaczeniem i nazwiskami użytkowników. U dołu planu podpis: *S.G. Zugk.*

Ok. 1780, Szymon Bogumił Zug
rys. tusz., akw.; 67,4 × 48,4; 100 Ellen = 23,7 cm
VII, 89, Nr 1 B. b

Projekt adaptacji wnętrz w zabudowaniach tzw. Kuźni Saskich i pawilonów stajennych na mieszkania dla wojskowych. Rysunek wiąże się z nr kat. 50.

94. PAŁAC SASKI

Most zwodzony na dziedzińcu; rzut i przekrój.

U dołu na marginesie napis: *Brücke so bey dem Sachs: Palais zu Warschau hat angeleget (...) sollen.* Na odwrocie rysunku napis ołówkiem: *Die Ney Invert Bruck In Roy Palle Aug II (...) obst Jauch.*

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 90,8 × 59,3; 40 Ellen = 35,5 cm
VII, 84, Nr 14 g

Projekt mostu u wejścia na dziedziniec przedni od strony Krawowskiego Przedmieścia.

95. PAŁAC SASKI

Most zwodzony; rzut i przekrój.

Z prawej strony legenda w jęz. niemieckim wyjaśniająca oznaczenia literowe na rysunku.

2 éw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 40 × 59,9; 60 Ellen — 38,9 cm
VII, 89, Nr 6 l

Projekt mostu u wejścia na dziedziniec przedni od strony Krakowskiego Przedmieścia.

96. PAŁAC SASKI

Brama prowadząca na dziedziniec pałacu Saskiego z 4 segmentami ogrodzenia; widok.

Napis: *Elevation du Portail a l'Entree de l'avant. cour marqué au Plan General, avec Lit. E.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 45,8 × 58,5; 20 Aunes = 19,8 cm
VII, 87, Nr 7 w

Rysunek inwentaryzacyjny. Por. plan sytuacyjny nr kat. 25.

---

97. PAŁAC SASKI

Brama prowadząca na dziedziniec Pałacu Saskiego z 4 segmentami ogrodzenia; widok.

Napis: *Das Grosse Portal mit eisern Gittern so den Andern Koeniglichen Palais. Vorhoff absondert.*

Po 1736
rys. tusz., akw.; 58 × 89,5; 10 Ellen — 20,6 cm
VII, 84, Nr 14 c

---

98. PAŁAC SASKI

Ogrodzenie z drewnianą bramką; widok.

1744 (?)
rys. tusz., akw.; 30,9 × 40,2; 4 Ellen = 14,7 cm
VII, 89, Nr 11 qqg

h) Ogród Saski. Budowle. Uroczystości

99. OGRÓD SASKI

Plan sytuacyjny części pn.-wsch.

2 éw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 88,7 × 213,2; 90 Ellen Dres: = 27,8 cm
VII, 89, Nr 11 e

Projekt szczegółowego rozplanowania parterów ogrodowych po prawej stronie pałacu patrząc ku pn. z usytuowaniem oranżerii, amfiteatru, strzelnicy, altan, pergol itp. U dołu rysunku wzdłuż krawędzi planu ogrodu pokazano w rozwinięciu budynki i urządzenia ogrodowe znajdujące się na planie, po linii wsch.-zach. W prawym górnym narożniku rysunku perspektywiczne przedstawienie fragmentu ogrodu z ogromnym strzyżonym szpalerem i licznymi postaciami ogrodników przy pracy.

100. OGRÓD SASKI. OPERA

Rzut przyziemia.

1 éw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 71,9 × 42,8
VII, 89, Nr 8 d

Projekt Opery na pd.-zach. krańcu Ogrodu.

101. OGRÓD SASKI. OPERA

Rzut przyziemia.

Napis: *Grund Riss vom Pohlischen Opern Hausse.*

1 éw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 86,3 × 55,3; 30 Ellen = 25,5 cm
Institut für Denkmalpflege Dresden 25/304

Zrealizowany projekt Opery na pd.-zach. krańcu Ogrodu. Wiąże się z nr. kat. 102, 103 i 104.

102. OGRÓD SASKI. OPERA

Przekrój podłużny z widokiem na łożę i scenę.

Napis: *Profil vom Pohlischen Opern Hausse.*

1 éw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 56,6 × 91; 40 Ellen = 34 cm
M. IX, Bl — 6, Dresden 25/305

Zrealizowany projekt Opery na pd.-zach. krańcu Ogrodu.

103. OGRÓD SASKI. OPERA

Rzut przyziemia.

Napis: *Opern Haus zu Warschau.*

1 éw. XVIII w.
rys. ol., akw.; 90,9 × 54; 30 Ellen — 25,5 cm
VII, 89, Nr 8 a

Wariant projektu nr kat. 101.

104. OGRÓD SASKI. OPERA

Łoża prosceniowa; widok; projekt baldachimu na nakładce.

1 éw. XVIII w.
rys. ol., akw.; 33 × 21; Aunes — 6,3 cm
VII, 89, Nr 8 i

Projekt łoży królewskiej w Operze.

105. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Rzut przyziemia.

Napis: *Plan Du grand Sallon, au milieu du Jardin marqué au Plan General, avec Lit: G.*

Po 1753
rys. tusz., akw.; 45,9 × 58,8; 40 Aunes — 21,1 cm
VII, 87, Nr 7 r

Rysunek inwentaryzacyjny; wiąże się z nr kat. 106 i 107; por. plan sytuacyjny nr katalogu 25.

106. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Elewacja główna (wsch.).

Napis: *Elevation du grand Sallon au milieu du Jardin.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 45,6 × 58,8; 40 Aunes — 21,1 cm
VII, 87, Nr 7 s

Rysunek inwentaryzacyjny.

107. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Przekrój podłużny.

Napis: *Coupe du grand Sallon, au milieu du Jardin.*

Po 1763
rys. tusz., akw.; 45,6 × 58,7; 40 Ellen = 21,3 cm
VII, 87, Nr 7 t

Rysunek inwentaryzacyjny.

108. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Elewacja główna z nakładką do projektowanej dekoracji rzeźbiarskiej.

Na odwrocie rysunku napis ołówkiem: *Projekt von Salon in König Garten zu verbessern und der Salon an sich selbst August III von Oberst Jauch*; pod tym podpis Jaucha.

1744, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 56 × 81,5; 20 Ellen = 21,1 cm
VII, 89, Nr 11 u

Niezrealizowany projekt nadbudowy Salonu w związku z urządzeniem strzelnicy.

109. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Przekrój podłużny.

1744 (?)
rys. tusz., akw.; 58,1 × 89,1; 40 Ellen = 42,5 cm
VII, 87, Nr 7 u

Niezrealizowany projekt nadbudowy Salonu oraz dekoracji i iluminacji jego wnętrza.

110. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Przekrój poprzeczny.

1744 (?)
rys. tusz., akw. 58,1 × 88,6; 40 Ellen = 42,5 cm
VII, 87, Nr 7 v

Niezrealizowany projekt nadbudowy Salonu oraz dekoracji i iluminacji jego wnętrza. Rysunek wiąże się z nr kat. 109.

111. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Elewacja główna z przylegającymi szpalerami ogrodowymi.

Napis: *Sub Sign* oraz oznaczenia literowe różnych miejsc dekoracji.

1735

rys. ol., akw.; $34,9 \times 127,3$; 40 Ellen = 38,7 cm
VII, 90, Nr 38 n

Projekt dekoracji na uroczystość okolicznościową z okazji rocznicy urodzin cesarzowej rosyjskiej Anny (8.II.1735). Na osi głównej arkady wielki dwugłowy orzeł. Por. nr kat. 130.

112. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Elewacja główna z projektem dekoracji i iluminacji na uroczystość okolicznościową.

2 ćw. XVIII w.

rys. tusz., akw.; $40,5 \times 57,4$; 40 Ellen = 31,5 cm
VII, 90, Nr 38 r

Projekt wykonany z okazji uroczystości ku czci cesarzowej rosyjskiej Anny. W arkady i okna budowli wkomponowany napis „VIVAT AIR” (Anna Imperatrix Russiae).

113. OGRÓD SASKI. WIELKI SALON

Elewacja główna z projektem iluminacji na uroczystość okolicznościową.

2 ćw. XVIII w.

rys. ol., akw.; $58,8 \times 89,6$; 40 Ellen = 42,7 cm
VII, 89, Nr 11 v

114. OGRÓD SASKI. MAŁY SALON

Rzut przyziemia i elewacja.

2 ćw. XVIII w.

rys. ol., akw.; $85,9 \times 57,3$
VII, 89, Nr 11 p

Zrealizowany projekt pawilonu w pn.-wsch. części Ogrodu Saskiego.

115. OGRÓD SASKI. ORANŻERIA

Rzut i elewacja.

Na odwrocie rysunku napis: *Desseins de Lorangerie Royale a Varsovie*

2 ćw. XVIII w.

rys. ol., akw.; $39,5 \times 61,5$
VII, 89, Nr 11 q

Projekt Oranżerii w pn.-zach. części Ogrodu.

116. OGRÓD SASKI. UJEŹDŹALNIA

Rzut górnej kondygnacji i przekrój poprzeczny z widokiem na
łożę.

Legenda: *D. Zweyte Etage des zu erbauenden Neuen Reith
Hausses, mit einer Gallerie, und angebrachten Koeniglichen
auch Andern Logen vor Hohe Herschafften. E. Profil; Nota! Der
bisherige Schiess Platz, Kann auch künftighin zu Carossels oder
andern Lustbarkeiten employret werden.* Ponadto oznaczenie
N° 5.

1736—1745, Karol Fryderyk Pöppelmann (?)
rys. tusz., akw.; 43,5 × 70; 40 Ellen = 17 cm
VII, 89, Nr 7 d

Projekt ujeżdżalni na pd. krańcu Ogrodu.

117. OGRÓD SASKI. UJEŹDŹALNIA

Rzut, elewacja i przekrój poprzeczny.

Oznaczenia: A, 1, 2, 3

1736—1745, Karol Fryderyk Pöppelmann (?)
rys. tusz., akw.; 49,8 × 68,9; 60 Ellen dres: — 23,7 cm
VII, 89, Nr 7 b

Projekt Ujeżdżalni — strzelnicy na pd. krańcu Ogrodu.

118. OGRÓD SASKI. STRZELNICA

Ok. 1744
rys. akw.; 46,1 × 64,1
VII, 89, Nr 11 eee

Projekt pawilonu z celem strzelniczym.

119. OGRÓD SASKI. STRZELNICA

Domek sędziowski; elewacja.

Napis: *Faciade des Dritten. Iudier — Hauses* i oznaczenie N° 9.

ok. 1744, Jan Joachim Daniel Jauch (?)
rys. akw.; 43,5 × 43,6; 6 Ellen = 23,7 cm
VII, 89, Nr 11 hhh

Projekt elewacji domku-łoży dla sędziów przy strzelnicy.

120. OGRÓD SASKI. STRZELNICA

Domek sędziowski; elewacja.

Napis: *Faciade des Andern Iudicier — Hauses* i oznaczenie N° 8.

ok. 1744, Jan Joachim Daniel Jauch (?)
rys. akw.; 39,9 × 44,3; 10 Ellen = 40,2 cm
VII, 89, Nr 11 ggg

Projekt elewacji domku-łóży dla sędziów przy strzelnicy.

121. OGRÓD SASKI. STRZELNICA

Widok w rozwinięciu.

Napisy: N° 2 *Profil; Faciade des Koeniglichen Salon*. Części ogrodu i urządzeń strzelnicy opatrzone podpisami w języku niemieckim.

1744 (?)
rys. akw.; 35,5 × 204,6; 60 Ellen = 26,2 cm
VII, 89, Nr 11 t

Rysunek pokazuje przekrój poprzeczny przez Ogród po linii pd.-pn. z widokiem na stronę zach. z elewacją Wielkiego Salonu.

122. OGRÓD SASKI. STRZELNICA

Widok projektowanych szczegółów: ściana z celem, łoża królewska, namioty sędziów itp.

Kilkanaście detali na 1-szym arkuszu, oznaczone literami od A do J z legendą objaśniającą w języku niemieckim.

1744 (?)
rys. akw.; 88,4 × 59,6
VII, 89, Nr 11 bbb

123. OGRÓD SASKI. OFICYNY

Oficyna kuchenna przy pd.-wsch. skrzydle pałacu Saskiego i 2 oficyny gospodarcze od strony ul. Królewskiej; 2 rzuty przyziemienia 2 budynków, część elewacji i przekrój poprzeczny oficyny stojącej wzdłuż ul. Królewskiej oraz 2 częściowe rzuty piwnic 2 oficyn, ponadto zaznaczone usytuowanie 2-giej oficyny (cukierni) oraz części 3-ciej oficyny i bastionu przy murze otaczającym Ogród; 8 rysunków na 1 arkuszu oznaczonych literami i podpisami w jęz. niemieckim. No 1. U dołu podpis: S. B. Zugk.

ok. 1780, Szymon Bogumił Zug
rys. tusz., akw.; 48,1 × 62,8; 80 Warschauer Ellen = 19 cm
VII, 89, Nr 1 B.a

Projekt przesunięcia oficyny poza mur Ogrodu Saskiego na ul. Królewską. Rysunek wiąże się z nr kat. 50.

124. OGRÓD SASKI. BUDYNEK GOSPODARCZY

Rzut przyziemia I piętra i elewacja.

Napis: *Konigl Zehr-Garthen*. Poszczególne wnętrza przyziemia oznaczone podpisami w jęz. niemieckim, dot. ich przeznaczenia.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 54 × 89,9; 40 Dresden: Ellen = 23,8 cm
VII, 87, Nr 4 x

Plan budynku na pd.-wsch. krańcu Ogrodu.

125. OGRÓD SASKI. BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY

Rzut przyziemia i I piętra.

Napis: *Mahler — Saal*. Poszczególne wnętrza oznaczone podpisami w języku niemieckim dot. ich przeznaczenia.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 27,8 × 45,3; 50 Ellen = 20,6 cm
VII, 89, Nr 6 i

Plan budynku (składu dekoracji teatralnych) na pd.-zach. krańcu Ogrodu.

126. OGRÓD SASKI. PIEKARNIA

Rzut przyziemia, I piętra i elewacja.

Napis: *Konigl. Back—Hauss*. Przy rzucie przyziemia adnotacja olów. w języku niemieckim dot. wymiarów wnętrza budynku.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz.; akw.; 40,6 × 51,4; 20 Ellen = 10 cm
VII, 87, Nr 4 w

Plan budynku na pn.-zach. krańcu Ogrodu.

127. OGRÓD SASKI. PAWILON ROZRYWKOWY

Rzut i elewacja.

Napis: *Grund und Faziade von dem Andern annoch unausgebauten Spiehl-Hause im Koenigl. Garthen zu Warschau, Welches sich in noch viel grossern Ruin befindet, als das Erstere gewesen. Bey dessen Ausbaug jedoch alle Sorgfalt dahin anwenden wird, dass es sich in der Summa gleich dem Ersten nicht erhoehen soll.*

2 ćw. XVIII w., Jan Joachim Daniel Jauch(?)
rys. ol., akw.; 34,3 × 49,4
VII, 89, Nr 6 c

Zrealizowany projekt pawilonu w zach. części ogrodu.

---

128. OGRÓD SASKI. PAWILON ROZRYWKOWY

Rzut przyziemia, I piętra i przekrój poprzeczny.

Napis: *Die Erste und andere Etage, des zu Wohnung vor die Koenigl: Livrée A. 1750 Aptirten Spiehl Hauses im Koeniglichen Garthen, Welches mit aller Bequemlichkeit vor jede Person versehen, und uberhaupt gekostet hat, f 2020. Rthll. 21. Sgl (...)*

1750
rys. tusz., akw.; 66,9 × 47,9
V, 65, Nr 22 a

Projekt adaptacji na cele mieszkalne dla służby budynku w zach. części ogrodu.

---

129. OGRÓD SASKI. PORTAL

Brama zamykająca ogród od strony zach. z 4 segmentami ogrodu; widok.

Napis: *Das Grosse Hintere. Portal, am Schluss des Koeniglichen, Garthens gegen die Wielopoler Casernen.*

Po 1733
rys. tusz., akw.; 57,7 × 89,5; 10 Ellen — 20,6 cm
VII, 87, Nr 7 x

Widok tzw. później Żelaznej Bramy.

---

130. OGRÓD SASKI

Plan sytuacyjny ogrodu i dziedzińca przed pałacem z oznaczeniem przygotowań do uroczystości okolicznościowej.

1735
rys. tusz., akw.; 68,9 × 35,2; 100 Ellen — 4,6 cm
VII, 90, Nr 38 c

Projekt iluminacji ogrodu i dziedzińca w związku z urodzinami Cesarzowej Rosyjskiej Anny (8.II.1735). Z rysunkiem wiąże się nr kat. 111.

---

131. OGRÓD SASKI

Plan sytuacyjny ogrodu i dziedzińca przed pałacem z oznaczeniem przygotowań do uroczystości okolicznościowej. W górnej części

rysunku opis w języku niemieckim dotyczący uroczystości i nieudania się fajerwerku. Na odwrocie rysunku napis: *No 5. Ein Grund-Riss, vom Koenigl: Palais-Garthen zu Warschau, wie derselbe Ao: 1735. beschaffen gewesen, als wovon die innerliche Beschreibung Ein mehrers besaget.*

1735
rys. akw.; 34,3 × 57,8; 100 Ellen = 4,5 cm
VII, 91, Nr 18 k

Projekt iluminacji z okazji rocznicy urodzin Cesarzowej rosyjskiej Anny (8.II.1735 r.).

---

132. OGRÓD SASKI

Plan sytuacyjny z rozmieszczeniem urządzeń do uroczystości okolicznościowej.

U góry napis: *Sub Nom. 1.*

1736
rys. tusz., akw.; 94,1 × 57,4; 100 Ellen = 7,4 cm
VII, 90, Nr 38 b

Projekt wykonany w związku z rocznicą koronacji Cesarzowej rosyjskiej Anny (9.V.1736 r.).

---

133. PAŁAC SASKI

Plan sytuacyjny dziedzińca z oznaczeniem przygotowań do uroczystości Bożego Ciała (usytuowanie ołtarza, straży, wojska, drzew pomarańczowych itp.); nakładka z widokiem ołtarza.

U dołu rysunku legenda do oznaczeń literowych na planie; pod tym data: *Ao 1748 und 1750* i adnotacja: *N B die hinter wandt sich 2 E 1/4 (...) bey (...) zu sehen.*

rys. tusz., akw.; 47,6 × 35,8; 200 Ellen = 18,4 cm
VII, 89, Nr 9 e

---

134. PAŁAC SASKI

Projekt fragmentów dekoracji do uroczystości Bożego Ciała na dziedzińcu. Postacie dwóch żołnierzy, piramida i 2 piramidalne drzewka.

Na odwrocie napis: *Augustus III No 8.*

1736 (?)
rys. ol., akw.; 45,5 × 53,1
VII, 89, Nr 9 h

135. PAŁAC SASKI

Projekt dekoracji na uroczystość 3 Króli, organizowaną na terenie dziedzińca.

Napis na odwrocie: *No 3. Das ehmahls in Warschau in den kleinen Seiten Hoffe des Königl: Palais am Heil: 3 Könige Abende Anno 1731 gehaltene Feuerwerck.*

1731
rys. tusz., akw.; 55,6 × 88,2
VII, 90, Nr 38 g

136. OGRÓD SASKI

Projekt pawiloniku (szaletu); rzut i elewacja.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 29,1 × 37,1
VII, 89, Nr 11 nnn

137. PAŁAC SASKI

Projekt basenu w ogródku królowej przy pałacu; rzut, przekrój podłużny i poprzeczny.

2 ćw. XVIII w.
rys. ol., akw.; 35,4 × 29,6
VII, 89, Nr 11 vv

ZAMEK KRÓLEWSKI

138. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut przyziemia i plan ogrodów na skarpie.

Napis: *Die Erste Etage vom Koenigl. Schloss zu Warschau mit ihren Gewoelbern, Badern und Gallerien, wie solche nach Allerhoechsten Gedancken Ihro Koenigl. Majt. Augusti II di, hat ausgefuehret, und worunter das alte Schloss in seinen Mauren und Thuermen dennoch beybehalten werden sollen. Die Fluegel, nebst anderer Veraenderung, welche auch Allerhoechst gedachter Koenigl. Majt. vornehmen lassen wollen, sind in gegenwaertigen Risse durch Zweyerley Coleuren disdinguiret. Auch hat der untere Garthen, mit denen Terrassen in solchen Stand gesetzt werden sollen, das solcher sowohl allen Hohen-Koeniglichen Herrschafften, als andern anwesenden Fremden zum Plaisier dienen Koennen; oznaczony: No 2.*

1710—12
rys. tusz., akw.; 58,5 × 101; 100 Ellen — 16,1 cm
VII, 89, Nr 2, Blatt 2

Niezrealizowany projekt przebudowy przypisywany M. D. Poppelmannowi. Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego (bez skrzydła zach.), nowo projektowany korpus główny od strony Wisły oraz wydłużone skrzydła boczne, rozwinięte w kierunku pn. i pd. Z rysunkiem wiąże się rzut pierwszego piętra nr kat. 139 oraz widok perspektywiczny Zamku od strony Wisły. Widok ten nie eksponowany na wystawie posiadał napis: *Perspectivischer Aufzug des Koenigl. Schlosses zu Warschau, nebst Faciaden von denen Seiten. Flügeln. Ingleichen, Aufzug des Garthens und derer Terrassen, nebst denen schoenen Apparellen, steinernen Stufen, und andern Mauer Werck des Hafens, so zugleich zur Schiffarth auf den Weichsel. Strohm dienen sollen, um dem Auge das Plaisier der Situation desto vollkommener zu machen*; oznaczony był; No 4. (Sygn. VII, 89, Nr 2, Blatt 4).

---

139. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Napis: *Die Andere Etage vom Koeniglichen Schloss zu Warschau, so auch durch zweyerley Farben sich distinguiret, und wegen derer auszuführenden Gedanken, auf das vorhergehende Blatt sub No 2 beziehet*; oznaczony: No 3.

1710—12

rys. tusz., akw.; $59,2 \times 101,5$; 100 Ellen = 15,8 cm
VII, 89, Nr 2, Blatt 3

Por. nr kat. 138.

---

140. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Na odwrocie napisy: *von Schloss Warschau* oraz *Ein Vergrösserter Riss vom ganzen Schloss Warschau*.

1 poł. XVIII w.

rys. tusz.; $57,5 \times 68$; 80 Ellen = 24,9 cm
VII, 90, Nr 21 a

Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego; pokazuje stan po nieznacznych przekształceniach w pocz. XVIII w., a przed przebudową w latach 1740—47. Rysunek powstał z okazji przygotowywania bankietu, o czym świadczą naskicowane ołówkiem projekty rozstawienia stołów w salach skrzydła pn.-wsch.

---

141. ZAMEK KRÓLEWSKI

Skrzydło pn.; elewacja pd. z Bramą Senatorską.

Ok. 1731

rys. tusz., akw.; 38 × 49,7; 40 Ellen - 20,8 cm
VII, 90, Nr 21 u

Rysunek inwentaryzacyjny elewacji przed przebudową w czasach Augusta III, z projektem dodania jednej osi (drugiej od lewej strony), trzech lukarn i balustrady balkonu nad bramą. Rysunek mylnie określano dotychczas jako widok elewacji wsch. skrzydła zach.

---

142. ZAMEK KRÓLEWSKI

Skrzydło pn.; rzuty przyziemia i pierwszego piętra; na nakładkach projekt schodów zewnętrznych; elewacja pd. z projektem schodów zewnętrznych; przekrój poprzeczny. Cztery rysunki na jednym arkuszu. Na odwrocie oznaczony: *No 4*.

1731, Jan Joachim Daniel Jauch (?)

rys. tusz., akw.; 98,1 × 67,5; 80 Ellen - 42,1 cm
I, 27, Nr 16, be

Projekt schodów zewnętrznych od strony Dziedzińca Wielkiego był próbą stworzenia reprezentacyjnego dojścia do sal bankietowych, mieszczących się na pierwszym piętrze skrzydła pn. Projekt niezrealizowany.

---

143. ZAMEK KRÓLEWSKI

Skrzydło pn.; rzut pierwszego piętra z projektem ustawienia stołów bankietowych.

Na odwrocie napisy: *Allerhandt Projecte des Sanatoren Salle zu Warsch.* oraz *allerhandt Taffel Projecte 10 st.*

1 poł. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 31,5 × 58; 70 Ellen - 30,6 cm
VII, 90, Nr 21 aa

Rzut przedstawia ciąg sal bankietowych, mylnie określonych jako Sala Senatorska.

---

144. ZAMEK KRÓLEWSKI

Dziedziniec Wielki; rzut z projektem dekoracji okolicznościowej.

Napis: *Sub Sign: Q*; na odwrocie oznaczony ołówkiem: 69.

1736

rys. tusz., akw.; 93,8 × 53,4; 50 Ellen - 18,5 cm
VII, 90, Nr 33 m

Projekt wykonany z okazji obchodzonej przez dwór polski w dniu 8.II.1736 r. rocznicy urodzin carowej Anny. Rysunek jest nie-

wątpliwie wcześniejszą wersją projektu nr kat. 145. Szczegółowa legenda w języku niemieckim w poszycie (rękopis: VII, 90, Nr 38 k) wyjaśnia oznaczenia literowe na planie, dotyczące rozmieszczenia wojska, estrady, stołów bankietowych, iluminacji itp.

145. ZAMEK KRÓLEWSKI

Dziedziniec Wielki; rzut z projektem dekoracji okolicznościowej.

Napisy: *Sub Sign: Q*; na odwrocie ołówkiem: *Der Schlos hoffe Risse zu Warschau bey Keiserlige Rusisen Vestern und Solen grund Ris der Zimmer Nebst allen beschribungen dessen gebur-tage d 8 Febr 1736*; oznaczony: 70.

1736

rys. tusz.; $44,7 \times 53,5$; 60 Ellen = 18,5
VII, 90, Nr 38 l

For. nr kat. 144. Z rysunkiem wiąże się widok perspektywiczny dziedzińca nr kat. 146 oraz widok elewacji wsch. nr kat. 147.

146. ZAMEK KRÓLEWSKI

Widok perspektywiczny Dziedzińca Wielkiego podczas uroczystości okolicznościowej.

Rysunek niedokończony. Na odwrocie oznaczony ołówkiem: 103.

1736

rys. ol., tusz.; $59 \times 87,8$
VII, 90 Nr 38 e

Rysunek przedstawia Dziedziniec Wielki z widokiem elewacji wsch. skrzydła zach. i elewacji pn. skrzydła pd. przed jej przebudową w latach 1767—68. Rysunek jest zgodny z projektem dekoracji Dziedzińca Wielkiego nr kat. 145.

147. ZAMEK KRÓLEWSKI

Skrzydło zach. z Wieżą Zegarową; widok elewacji wsch. z projektem iluminacji i dekoracji okolicznościowej.

Na odwrocie oznaczony ołówkiem: 99.

1736

rys. tusz., akw.; 44×54 ; 60 Ellen = 19 cm
VII, 90, Nr 38 g

Rysunek jest rozwinięciem elewacji, oznaczonej na rzucie dziedzińca nr kat. 145 literami A, M, L; niektóre elementy dekoracji potraktowano odmiennie niż na rzucie nr kat. 145 i widoku perspektywicznym dziedzińca nr kat. 146.

148. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Poselska; rzut, rozwinięcie ścian i przekrój poprzeczny.

Napis: *No 5. Grund Riss, Des von Ihro Koenig: Majt: Augusto II do, neu etablirten und ausgebaueten Land-Bothen Saals, zu Warschau, welcher nebst andern Zimmern derer Ministres. Im Jahr 1704, bey der attaque und Gefangen — nehmung des General Horns, zu Pferde Stallen gemacht worden.* Na rzucie oznaczono rozmieszczenie ław poselskich i siedziska marszałka.

1730—40

rys. tusz., akw.; 59 × 88,8; 40 Ellen — 38,5 cm
VII, 89, Nr 2, Blatt 5

Rysunek przedstawia Salę Poselską w narożniku pd.-zach.

---

149. ZAMEK KRÓLEWSKI

Brama wjazdowa; widok od zach.

Napis: *Das Portal vom Koenig: Schloss zu Warschau wie solches nach Allerhoechsten Gedancken Ihro Koenig: Majt: Augusti II di hat ausgefuehret werden sollen; oznaczony: No 1.* Na odwrocie wytarty, nieczytelny napis atramentem i data 1743 lub 1742.

1 poł. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 88,8 × 58,5; 10 Ellen — 25,7 cm
VII, 89, Nr 2, Blatt 1

Projekt dekoracji bramy wczesnobarokowej z 1 poł. XVII w. z wprowadzeniem kartusza w tympanonie, orła i globusów w zwieńczeniu oraz kartuszy nad przejściami bocznymi. Data na odwrocie rysunku wydaje się być bardziej prawdopodobna, gdyż inicjały umieszczone na piersiach orła odnoszą się do Augusta III. Brama wjazdowa na Dziedziniec Przedni, usytuowana była u wy-
lotu ul. Piwnej na osi bramy w Wieży Zegarowej.

---

150. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut Dziedzińca Wielkiego i pierwszego piętra z projektem dekoracji okolicznościowej.

Napis: *Erster Plan.* Szczegółowa legenda w języku niemieckim wyjaśnia oznaczenia literowe na planie.

1731 (?)

rys. tusz., akw.; 57,5 × 86,5; 40 Ellen — 12,5 cm
VII, 90, Nr 1, Blatt 1

Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego. Rysunek powstał w związku z przygotowaniami do przyjęcia na Zamku posła tureckiego. Na rzucie oznaczono rozmieszczenie wojska w dziedzińcu i w salach, trasę przejścia posła

oraz rozstawienie stołów i przeznaczenie pomieszczeń w skrzydłach pn.-wsch., pn. i zach. podczas bankietu. Z rzutem wiążą się nr kat. 151 i 152.

151. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Tronowa; rzut z projektem dekoracji.

Napis: *Zweyter Plan*. Legenda w języku niemieckim wyjaśnia oznaczenia literowe na planie.

1731 (?)

rys. tusz., akw.; 57,2 × 86; 20 Ellen = 55,2 cm
VII, 90, Nr 1, Blatt 2.

Rysunek jest szczegółowym opracowaniem dekoracji Sali Tronowej w skrzydle pn.-wsch., przystosowanej na przyjęcie posła tureckiego, naszkicowanej na rzucie Zamku nr kat. 150 i oznaczonej literą P.

152. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Tronowa; widok ściany wsch. z projektem ustawienia osób podczas audiencji.

Napis: *Profil und Dritter Plan*. Objasnienia w języku niemieckim dotyczące godności osób biorących udział w audiencji.

1731 (?)

rys. tusz., akw.; 57,2 × 86; 20 Ellen = 55,2 cm
VII, 90, Nr 1, Blatt 3.

Od lewej przedstawieni są: świta posła, poseł, tłumacz, senatorowie, prymas, marszałek Wielki Koronny i król (August II).

153. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; przekrój poprzeczny, rzut i widok ściany pn. (z tronem królewskim); przekrój poprzeczny, rzut i widok ściany pd. (z mapą Rzeczypospolitej). Dwa rysunki na jednym arkuszu. Napisy: u góry: No 9; nad widokiem ściany pd.: *Die innerliche Untere Seite des Saals, dem Trohn oder Baldachin gegen über somit einer in Fünde Marmor eingetzten Land Carte vom Koenigreiche Pohlen und Gross Hertzogthum Litthauen versehen gewesen, Welche aber nach des Hoechstse: Koenigs Augusti II-di Absterben in einen Ruin gerathen*; nad widokiem ściany pn.: *Die innerliche Seite des Trohns, welcher an Bildhauer-Arbeit und deren Vergoldnung, nebst denen oben aufgesetzten Vazen, sehr prachtig anzusehen gewesen, Solche Decoration aber, ist von etlichen grossen und kleinen der Respublique nicht gestattet wor-*

den, Sondern es musste bey einem ordinären Baldachin verbleiben, und wurde also wieder Vermuthen alles verändert. Die Haupt. Ursache kann jedoch hierbey nicht mit angeführet werden.

Po 1734

rys. tusz., akw.; 57,7 × 37,5; 20 Ellen — 26,5 cm
VII, 89, Nr 2, Blatt 9.

Rysunki wykonane po koronacji Augusta III, o czym świadczą jego inicjały w supraporcie, na ścianie pd., przedstawiają widoki krótszych ścian Sali Senatorskiej w skrzydle pd.-wsch. po przebudowie w czasach Augusta II. Rysunkom odpowiada widok ściany dłuższej — zach. Por. nr kat. 154.

154. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; przekrój podłużny, rzut i widok ściany zach.

Napis: *No 7. Die Eine Innerliche lange Seite, Des von Ihro Koenig: Majt: Augusto II — do neu erbaueten Senatoren Saals zu Warschau recht Hand des Trohns, mit denen Haupt. Insigniis und Explication des Koenigreichs Pohlen, auch deren Prowintz Wappen.*

Po 1734

rys. tusz., akw.; 59 × 36,2; 40 Ellen — 51 cm
VII, 89, Nr 2, Blatt 7

Odpowiednikiem widoku ściany zach. (po prawej stronie tronu) był rysunek z widokiem ściany wsch., nieekspozowany na wystawie; na rysunku znajdował się napis: *No 8. Die Andere innerliche lange Seite, des von Ihro Koenig: Majt: Augusto II do neu erbaueten Senatoren Saals zu Warschau, lincker Hand des Trohns, mit vielen Insigniis und Prowintz Wappen, zur Explication auf das Hertzogthum Litthauen eingerichtet* (syg. VII, 89, Nr 2, Blatt 8).

155. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; cztery panneaux dekoracyjne.

Napis: *No 10. Inventirte und formirte Gedancken, von Insigniis, welche sowohl das Koenig. Reich Pohlen, alss auch Gross Hertzogthum Litthauen, nebst der vereinigten Respublique vorstellen, und welche an denen 4 Schafften zur lincken Hand der Trohns employret worden Vier Stück ins Grosse gezeichnet.*

1 poł. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 60 × 33,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 10

Rysunki przedstawiają panneaux złożone z symbolów władzy królewskiej, duchownej i stanu rycerskiego. Mieściły się one

między oknami drugiej kondygnacji, na ścianie zach. po prawej stronie tronu, a nie po lewej, jak mylnie podaje napis niemiecki.

156. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; cztery panneaux dekoracyjne.

Napis: *No 11. Inventirte und formirte Gedancken von Insigniis, welche sowohl das Koenigreich Pohlen, als auch Gross Hertzogthum Litthauen nebst der vereinigten Respublique vorstellen und welche an denen 4 Schafften der langen Seiten, zur Rechten Hand des Trohns employret worden. Vier Stück ins Grosse gezeichnet.*

1 pol. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 60 × 88,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 11

Rysunki przedstawiają panneaux złożone z symbolów władzy książęcej, duchownej i stanu rycerskiego. Mieściły się one między oknami drugiej kondygnacji, na ścianie wsch., po lewej stronie tronu, a nie po prawej, jak mylnie podaje napis niemiecki.

157. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; rysunek korony królewskiej i projekty ornamentów tronu. Pięć rysunków na jednym arkuszu.

Napis: *No 12. Die Wier Ornamenta, so sich in dem Ihro Koenig; Majt; Augusto II do, neu erbauten Senatoren Saal zu Warschau, auf dem vorbenannten Trohne praesentiren sollen. Nebst accurater Zeichnung, Einer Koeniglichen-Crone, welche auf einem schon fast verweset gewesenen Alten-Pappiere vorgetunden worden, Welcher Koenig aber, darunter gesalbet worden, hat man dabey nicht mehr entdecken koennen.*

1 pol. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 59,5 × 88,2
VII, 89, Nr 2, Blatt 12

158. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; kartusze z herbem Korony — Orłem i herbem Wielkiego Księstwa Litewskiego — Fogonią. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

Napis: *No 13. Stemma Regni Poloniae oraz Stemma Magni Ducatus Litt.*

1 poł. XVIII w.
akw.; 58 × 87,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 13

Rysunki przedstawiają supraporty nad drzwiami w ścianie pn. po bokach tronu.

159. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; kartusze z herbami województw krakowskiego i poznańskiego.

Napis: *No 14. P. I: Cracoviensis* oraz *P. II: Posnaniensis*.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58 × 87,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 14

Rysunki przedstawiają dekorację w podłuczach arkad okiennych pierwszej kondygnacji, prawdopodobnie na ścianie zach.

160. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; kartusze z herbami województw sandomierskiego i wileńskiego.

Napis: *No 13. P. III: Wilnensis* oraz *P. IV: Sandomiriensis*.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58 × 87,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 15

Rysunki przedstawiają dekorację w podłuczach arkad okiennych, pierwszej kondygnacji, prawdopodobnie na ścianie zach.

161. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut dziedzińca i pierwszego piętra z projektem dekoracji okolicznościowej.

Napis: *No 1. Der Grund des Warschausen Schlosses anderer, Etage, wie solches bey Solenniteten des Carnavals... accommodiret worden, desg.; wie alle Zimmer und Säle sind ein getheilet gewesen. Auff hohen Befehl Jr. Königl. Mayestat Augusti II.* Szczegółowa legenda wyjaśnia oznaczenia literowe na planie.

1731
rys. tusz., akw.; 57 × 86,5; 80 Ellen = 24,9 cm
VII, 89, Nr 10, Blatt 1.

Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego. Rysunek powstał w związku z przygotowywaniem festynu

karnawalowego. Na rzucie oznaczono rozmieszczenie osób w poszczególnych pomieszczeniach, baletu w Sali Senatorskiej, rozstawienie stołów bankietowych w salach skrzydła pn. oraz iluminacji w Dziedzińcu Wielkim. Z rzutem wiąże się rysunek nr kat. 162.

162. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; rzut z projektem dekoracji okolicznościowej.

Napis: *No 2. Szczegółowa legenda wyjaśnia oznaczenia literowe na planie.*

1731
rys. tusz., akw.; 57 × 86,5; 30 Ellen = 38,6 cm
VII, 89, Nr 10, Blatt 2

Rysunek jest szczegółowym opracowaniem dekoracji Sali Senatorskiej w skrzydle pd.-wsch., przystosowanej do występów baletu podczas festynu, naszkicowanej na rzucie Zamku i oznaczonej literą D. Rozwinięcie ścian Sali przedstawiają rysunki nr kat. 163—166.

163. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; widok ściany wsch. z projektem dekoracji i rozmieszczeniem osób podczas festynu.

Napis: *No 3. Profil Zeichnung des ordinirten Saales, wie solch alles auff vorigen Grund Riss sub No. 2 beschrieben, ingleichen wie der Saal mit Seiner Illumination, Herrschafft und Herrschafftlichen Banden, auch Wirthschafft Cavaliers Musique und andern Masquen besetzt und anzusehen gewesen ist.*

1731
rys. tusz., akw.; 57 × 86,5; 100 Ellen = 31 cm
VII, 82, Nr 10, Blatt 3

Rysunek jest rozwinięciem ściany oznaczonej na rzucie Sali Senatorskiej nr kat. 162 literą H.

164. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; widok ściany pn. z projektem dekoracji i rozmieszczeniem osób podczas festynu.

Napis: *No 4. Profil und Aufzug der illuminirten Wand nach den Saal der Garde du Corps, und andern Zimmern, allwo die hohen Herrschafften gesessen.*

1731
rys. tusz., akw.; $42,7 \times 57,2$
VII, 89, Nr 10, Blatt 4

Rysunek jest rozwinięciem ściany oznaczonej na rzucie Sali Senatorskiej nr kat. 162 literami B. C. D. E. F.

165. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; widok ściany pd. z projektem dekoracji i rozmieszczeniem osób podczas festynu.

Napis: *No 5. Die andere Wand gegen über, allwo die Wirthschaftlichen, Cavaliers und andere Masquen, wie auch das Chor der Musique (als die eine Helffte leer, die andere besetzt) anzusehen ist.*

1731
rys. tusz., akw.; $42,7 \times 57,2$
VII, 89, Nr 10, Blatt 5.

Rysunek jest rozwinięciem ściany oznaczonej na rzucie Sali Senatorskiej nr kat. 162 literami K. L.

166. ZAMEK KRÓLEWSKI

Sala Senatorska; widok ściany zach. z projektem dekoracji i rozmieszczeniem osób podczas festynu.

Napis: *No 6. Die linckne Seite des ordnirten Saal, wie Selbige ohne Besetzung der Masquen, und allein mit drey Banden anzusehen ist.*

1731
rys. tusz., akw.; $57 \times 86,5$; 100 Ellen = 31,2 cm
VII, 89, Nr 10, Blatt 6

Rysunek jest rozwinięciem ściany oznaczonej na rzucie Sali Senatorskiej nr kat. 162 literą G.

167. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut przyziemia; nakładka z projektem rozwiązania budynku dawnej kuchni w Dziedzińcu Przednim.

Napis: *I, Plan au Rez de chaussee du Chateau á Warsovie.*
Napisy w języku niemieckim określają funkcje poszczególnych pomieszczeń.

1734—40
rys. tusz., akw.; $62 \times 82,5$; nakładka $22 \times 18,2$
VII, 90, Nr 21 d

Projekt niezrealizowany. Rysunek jest jednym z najwcześniejszych projektów zapoczątkowanej przez Augusta III przebudowy Zamku. Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego oraz zabudowania w Dziedzińcach Przednim i Kuchennym. Kolorem szarym oznaczono stan istniejący — czerwonym projektowane przebudowy (wzniesienie ryzalitu na miejscu wieży zw. Altaną, dwubiegowe schody w skrzydle pn., przebudowa parterowego budynku dawnej kuchni w Dziedzińcu Przednim). Z projektem wiąże się rzut pierwszego piętra nr kat. 168.

168. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Napis: *Ire Etage.*

1734—40

rys. tusz., akw.; 51,5 × 82,3

VII, 90, Nr 21 c

Projekt niezrealizowany. Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego oraz zabudowania w Dziedzińcu Kuchennym. Kolorem szarym oznaczono stan istniejący — czerwonym projektowane przebudowy (wzniesienie ryzalitu na miejscu wieży zw. Altaną, przeniesienie Sali Senatorskiej do skrzydła zach., przedzielenie Sali Senatorskiej w skrzydle pd.-wsch., wprowadzenie dwubiegowych schodów przy Wieży Władysławowskiej i w skrzydle pn.). Na projektowanym ryzalicie ołówkiem zaznaczono propozycję innych podziałów, które pojawią się w późniejszych projektach przebudowy.

169. ZAMEK KRÓLEWSKI

Budynek gospodarczy w Dziedzińcu Kuchennym; rzut przyziemnia; elewacja pd.-wsch.; przekrój poprzeczny; nakładka alternatywna z przekrojem poprzecznym. Trzy rysunki na jednym arkuszu.

Ok. 1738, Jan Joachim Daniel Jauch(?)

rys. tusz., akw.; 47,3 × 64; nakładka 20,6 × 11; 60 Ellen = 25,5 cm

VII, 90, Nr 21 z

Rysunek przedstawia projekt budynku o trzech kondygnacjach. Nakładka z przekrojem poprzecznym odpowiada budynkowi obniżonemu o jedną kondygnację. Por. nr kat. 170.

170. ZAMEK KRÓLEWSKI

Budynek gospodarczy w Dziedzińcu Kuchennym; elewacja pd.-wsch.

Ok. 1738, Jan Joachim Daniel Jauch (?)
rys. tusz., akw.; 35,7 × 51,5; 60 Ellen = 25,5 cm
VII, 90, Nr 21 x

Rysunek przedstawia projekt budynku o dwóch kondygnacjach. Przekrój poprzeczny budynku doklejono jako nakładkę na rysunek nr kat. 169. Zrealizowano prawdopodobnie projekt budynku o dwóch kondygnacjach.

---

171. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Rysunek sygnowany GC [Gaetano Chiaveri]. Napis: *Copie du Plan que Sa Majeste a approuvéet envoyé au Grand Thresorier* 1740. Legenda w języku włoskim określa rodzaje pomieszczeń w skrzydle pd.-wsch. i nowo projektowanym korpusie głównym od strony Wisły.

1740, Gaetano Chiaveri
rys. tusz., akw.; 60,3 × 92; 100 Ellen = 22 cm
VII, 90, Nr 21 b

Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego, nowo projektowany korpus główny od strony Wisły oraz szkicowo zaznaczone zabudowania w Dziedzińcu Kuchennym i pn. części Dziedzińca Przedniego. Kolorem szarym oznaczono zabudowania istniejące, czerwonym nowoprojektowane (korpus główny, podziały w dawnej Sali Senatorskiej, klatka schodowa w skrzydle zach.). Rzut korpusu głównego stanowi wariant projektu bez galerii łączących ryzality. Koncepcja G. Chiaveri'ego stała się podstawą późniejszych, zrealizowanych projektów przebudowy Zamku.

---

172. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut pierwszego piętra.

1740
rys. tusz., akw.; 59,5 × 90,7; 100 Ellen = 22,3 cm
VII, 90, Nr 21 c

Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego oraz nowoprojektowany korpus główny od strony Wisły. Rysunek jest kopią projektu G. Chiaveri'ego. Rzut korpusu głównego stanowi wariant projektu z galeriami łączącymi ryzality. Na ryzalicie pd. ołówkiem zaznaczono propozycję innych podziałów, które pojawia się w późniejszych projektach.

---

173. ZAMEK KRÓLEWSKI

Korpus główny; fasada od strony Wisły.

1740, Gaetano Chiaveri
rys. tusz., akw.; 59 × 89,7; 200 Ellen = 63,5 cm
VII, 90, Nr 21 v

Rysunek obejmuje widok fasady korpusu głównego oraz elewację skrzydła pn.-wsch. Korpus główny jest projektem alternatywnym z lizenami i arkadami (w części pd.) oraz z pilastrami wielkiego porządku i bez arkad (w części pn.). Obie alternatywy odpowiadają rzutom nr kat. 171 i 172.

---

174. ZAMEK KRÓLEWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Napisy w języku francuskim określają funkcje pomieszczeń w korpusie głównym od strony Wisły.

Ok. 1747
rys. tusz., akw.; 52,6 × 73,3; 100 Aunes de Saxe = 22 cm
VII, 90, Nr 21 f

Rzut obejmuje skrzydła wokół pięciobocznego Dziedzińca Wielkiego oraz korpus główny od strony Wisły. Rysunek powstał przypuszczalnie z okazji przygotowywania uroczystości dworskiej. Rzut korpusu głównego jest zgodny ze stanem zrealizowanym w latach 1740—47. Podziały wewnątrz w ryzalicie pd. są analogiczne jak na projektach wcześniejszych. Por. nr kat. 168 i 172.

---

175. ZAMEK KRÓLEWSKI

Korpus główny; fasada od strony Wisły.

Ok. 1740
rys. tusz., akw.; 61,4 × 159; 60 Łok. Saskich = 53,2 cm
VII, 90, Nr 21 w

Projekt oparty na koncepcji G. Chiaveri'ego uznawany był za dzieło J. K. Knoffla (C. Gurlitt, K. Skórewicz, A. Król); do projektu tego według E. Hempla poprawki wniósł Z. Longuelune. Ostatnio W. Hentschel projekt korpusu głównego i jego fasady przypisał F. K. Pöppelmannowi. Projekt zrealizowano ze zmianami dekoracyjnego detalu architektonicznego.

---

176. ZAMEK KRÓLEWSKI

Skrzydło pn.-wsch.; rzuty piwnic, przyziemia, pierwszego i drugiego piętra. Cztery rysunki na jednym arkuszu.

Ok. 1740
rys. tusz., akw.; 93 × 61,2; 50 Ellen = 22,2 cm
VII, 90, Nr 21 t

Rzuty obejmują skrzydło pn.-wsch. od ryzalitu pn. korpusu głównego mieszczącego tzw. Kaplicę Saską po zabudowania Kanonii. Projekt niezrealizowany.

---

177. ZAMEK KRÓLEWSKI

Skrzydło pn.; elewacja pd. z Bramą Senatorską.

Na odwrocie oznaczony: Lit: L.

Ok. 1740

rys. łuszc., akw.; 54,7 × 88; 25 Ellen — 22 cm

VII, 90, Nr 21 u

Projekt zrealizowany.

---

178. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw trockiego i kaliskiego.

Napisy: *Palatinatus Trociensis* 6 oraz *Palatinatus Calissiensis* 5; na marginesie: No 16. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.

akw.; 58 × 87,5

VII, 89, Nr 2, Blatt 16

Seria trzynastu rysunków z herbami województw polskich i krajów lennych jest prawdopodobnie inwentaryzacją herbów zdobiących Salę Senatorską w skrzydle pd.-wsch., przed przebudową Augusta II. Z rysunkiem tym wiąże się nr kat. 179—190.

---

179. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw sieradzkiego i łęczyckiego.

Napisy: *Palatinatus Sieradiensis* 7 oraz *Palatinatus Lencicien* 8; na marginesie: No 17. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.

akw.; 58 × 87,5

VII, 89, Nr 2 Blatt 17

---

180. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województwa brzesko-kujawskiego i księstwa Żmudzkiego.

Napisy: *Palatinat. Bresten Kuja. et Junivladislavien* 10 oraz *Ducatus Samogitia* 9; na marginesie: No 18. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58 × 87,4
VII, 89, Nr 2 Blatt 18

---

181. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw wołyńskiego i ruskiego.

Napisy: *Palatinatus Volhyniae* 14 oraz *Palatinatus Russiae* 13;
na marginesie: No 20. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58,3 × 87,4
VII, 89, Nr 2 Blatt 20

---

182. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw podolskiego i smoleńskiego.

Napisy: *Palatinatus Podoliae* 15 oraz *Palatinatus Smolensciae* 16;
na marginesie: No 21. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58,3 × 86,7
VII, 89, Nr 2, Blatt 21

---

183. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województwa płockiego i lubelskiego.

Napisy: *Palatinatus Polocensis* 18 oraz *Palatinatus Lublinensis*
17; na marginesie, No 22. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58 × 87,3
VII, 89, Nr 2, Blatt 22

---

184. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województwa bełzkiego i nowogrodzkiego.

Napisy: *Palatinatus Belzensis* 19 oraz *Palatinatus Novogrode* 20;
na marginesie: No 23. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 poł. XVIII w.
akw.; 58 × 87,3
VII, 89, Nr 2, Blatt 23

---

185. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw witebskiego i płockiego.

Napisy: *Palatinatus Wittebscien* 22 oraz *Palatinatus Plocensis* 21;
na marginesie: No 24. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.
akw.: 58,4 × 87,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 24

---

186. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw mazowieckiego i podlaskiego.

Napisy: *Palatinatus Masowiae* 23 oraz *Palatinatus Podlachiae* 24;
na marginesie: No 25. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.
akw.: 58,9 × 87,2
VII, 89, Nr 2, Blatt 25

---

187. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw brzesko-litewskiego i rawskiego.

Napisy: *Palatinatus Bresten-Litta* 26 oraz *Palatinatus Ravensis*
25; na marginesie: No 26. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.
akw.: 58 × 87,5
VII, 89, Nr 2, Blatt 26

---

188. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby księstwa pruskiego i województwa mścisławskiego.

Napisy: *Ducatus Prussiae* 27 oraz *Palatinatus Mscislavien* 28; na
marginesie: No 27. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.
akw.: 58,5 × 87,3
VII, 89, Nr 2, Blatt 27

---

189. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby województw mińskiego i braclawskiego

Napisy: *Palatinatus Minscensis* 30 oraz *Palatinatus Braclaviensis*
29; na marginesie: No 28. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 pol. XVIII w.
akw.: 58,3 × 87,1
VII, 89, Nr 2, Blatt 28

190. ZAMEK KRÓLEWSKI

Herby księstwa Kurlandii i Liwonii i województwa czernichowskiego.

Napisy: *Ducatus Curland et Livoniae* 31 oraz *Palatinatus Czernichoviae* 32; na marginesie: No 29. Dwa rysunki na jednym arkuszu.

1 poł. XVIII w.
akw.: 58,3 × 87,1
VII, 89 Nr 2, Blatt 29

UJAZDÓW

a) Ogólne plany sytuacyjne

191. UJAZDÓW

Plan sytuacyjny gruntów; na doklejonym arkuszu plan terenów położonych na południe od Ujazdowa.

Napis na kartuszu: *GRUND RISS, des KÖNIGLIHEN BAADES, des Grossen Canals, und der gantzen Vermachung des grossen Parks unter Ujazdow.*

Napisy w języku niemieckim objaśniają nazwy terenów i ważniejszych budowli.

1720—1733
rys. tusz., akw.: 61,4 × 67,2; arkusz doklejony: 37 × 105,5; 500
Ellen = 14,1 cm
VII, 90, Nr 35 b-d

Plan inwentaryzacyjny z oznaczeniem nowych granic poszczególnych posiadłości, usytuowaniem Zamku, Kanału Królewskiego, Łazienki, Belwederu i Arkadii oraz rozplanowaniem Zwierzyńca.

192. UJAZDÓW

Plan sytuacyjny gruntów.

Napisy w języku niemieckim objaśniają nazwy poszczególnych obiektów.

1720—1733
rys. tusz., akw.: 53,8 × 60,4; 60 Ellen Warschauer = 14 cm
VII, 90, Nr 35 b-f

Plan inwentaryzacyjny z oznaczeniem usytuowania Zamku, Łazienki, Kanału Królewskiego i Stacji Ukrzyżowania, podający szczegółowy pomiar tzw. „nowego królewskiego placu drzewnego”, położonego równolegle do Kanału, po jego stronie pn.

193. UJAZDÓW

Plan sytuacyjny.

Schlosse Ujastow, gelegen. Nebst den angräntzenden Konigl: Schlosse Ujastow. gelegen. Nebst den angräntzenden Konigl: Baade, Hoff Brauhauß und neuen Thiergarten. Legenda w języku niemieckim objaśnia oznaczenia literowe na planie.

1720—1733

rys. tusz., akw.; 81,8 × 76,7

Sachs. Landesamt für Denkmalpflege Archiv M. 69 X Lh 13

Plan inwentaryzacyjny z oznaczeniem istniejących obiektów jak: Zamek, Kanał Królewski, Łazienka, Belweder, folwark królewski i Droga Kalwaryjska ze wszystkimi kaplicami pasyjnymi. Ponadto na planie naniesiono projekty niezrealizowanych zabudowań w dziedzińcu przed Zamkiem, pawilony zabaw położone na osi Kanału Królewskiego nad brzegiem Wisły oraz drugiej Łazienki położonej po pn. stronie Kanału Królewskiego symetrycznie w stosunku do dawnej Łazienki Lubomirskiego. Plan jest jednym z projektów przestrzennego rozwiązania założenia ujazdowskiego.

---

194. UJAZDÓW

Plan sytuacyjny wsch. części Zwierzyńca i terenów sąsiadujących.

Na odwrocie napis: *Carte der Stadt Gründe so zum Bade Genomen worden .Nebst den Thielemanischen Hoff.*

1720—1733

rys. tusz., akw.; 39 × 49,7; 1000 Ellen — 8,8 cm

VII, 90, Nr 35 b-a

Na planie naniesiono projekt niezrealizowanych pawilonów rozrywkowych, usytuowanych na osi Kanału, nad brzegiem Wisły. Ołówkiem naszkicowano projekt rozszerzenia Zwierzyńca.

---

195. UJAZDÓW

Plan sytuacyjny części gruntów Ujazdowa i Belwederu.

Napis: *Planta situationis Ujzdoviensis, et Belwederensis, non nisi in parte designata.* Na marginesie legenda w języku łacińskim objaśniająca oznaczenia literowe na planie.

ok. poł. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 37,7 × 53,2; 500 Ellen — 11,8 cm

VII, 90, Nr 35 bg3

Plan inwentaryzacyjny sporządzony prawdopodobnie jako załącznik do kontraktu zakupu przez H. Brühla części gruntu należą-

cej do Belwederu, oznaczonej na rysunku literą B, zwanej później „Zazdrość”. Por. też poz. kat. 196, 197.

196. UJAZDÓW

Plan sytuacyjny pd.-zach. części gruntów Ujazdowa i Belwederu; na nakładce projekt rozplanowania ogrodu H. Brühla.

ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; $58,8 \times 79,2$; 400 Ellen de Pol. = 19,4 cm
VII, 90, Nr 32 a

Por też rys. poz. kat. nr 195.

197. UJAZDÓW

Plan ogrodu H. Brühla.

ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; $54,7 \times 61$; 300 Warsch. Ellen = 28,7 cm; 300 Ellen
Sechss. = 27,5 cm
VII, 90, Nr 32 b

Plan jest pomiarem ogrodu H. Brühla. Ołówkiem oznaczono projekt włączenia do ogrodu części zachodniej gruntu położonej poza kanałem otaczającym nieregularny czworobok dawnej posiadłości Lubomirskiego. Por. też. poz. kat. 195, 196.

b) Zamek Ujazdowski

198. ZAMEK UJAZDOWSKI

Elewacja wsch., elewacja zach. oraz rzuty przyziemia i pierwszego piętra; 4 rysunki na jednym arkuszu.

Napisy: *Ojasdof wie es anjetzo befindlich in der Faciade nach dem neuen Canal. Die Faciade der Einfahrd, wie es anjetzo befindlich. Der andere Stock wie selbiges in seinen Mauern befindlich. Der untere Stock wie selbiges in seinen Mauern befindlich. Na odwrocie: No 2. Der untere Grundt und erste Stock, nebst den Fatciaden des Palais in Ujasdow wie sie von vornen, und hinten zusehen, und iezo in Natura befindl; ist.*

ok. 1720
rys. tusz., akw.; $209,4 \times 49,2$; 60 Ellen = 26,7 cm
VII, 90, Nr 35 b-h

Rysunki inwentaryzacyjne sporządzone prawdopodobnie w związku z wydzierżawieniem Zamku przez Augusta II w 1720 r.

199. ZAMEK UJAZDOWSKI

Plan założenia ujazdowskiego.

Napisy w języku niemieckim objaśniają poszczególne obiekty. Na odwrocie: No: 4. *Der General Grundt Riss, von Ujazdower Palais Vorhoffe Offisen und Canal Dessen.*

ok. 1725, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 60 × 181,7
VII, 90, Nr 35 b-1

Plan obejmuje rzuty zabudowań w dziedzińcu przed Zamkiem, Zamku i schodów na skarpie wiodących do Kanału. Projekt niezrealizowany. Por. też przekrój przez założenie ujazdowskie poz. kat. 200 oraz rzut i elewacje poz. kat. 201 należące do tego projektu.

---

200. ZAMEK UJAZDOWSKI

Przekrój przez założenie po linii wschód-zachód.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: No 5. *Das gantze Profil von Ujazdower Dessen, von Anfang der Brücke bis an den Canal, auf den General Grundt Riss eingerichtet.*

ok. 1725, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 23,9 × 181,3; 150 Ellen = 27,5 cm
VII, 90, Nr 35 b-m

Rysunek obejmuje część zach. Kanału, schody na skarpie, przekrój przez Zamek oraz widok elewacji północnej zabudowań w dziedzińcu przed Zamkiem. Projekt niezrealizowany.

---

201. ZAMEK UJAZDOWSKI

Elewacja: wsch i zach. oraz rzut mezzanina; 3 rysunki na jednym arkuszu.

W uszkodzonej dolnej części arkusza widoczny fragment następnego rzutu pałacu.

Napisy: *Neue Faciade von Ojasdoff nach Ihro Königl. Majte. Gedancken wie selbiges sich nach dem neuen Canal praesentiret. Neue Faciade nach Ihro Koenige. Majte. Gedancken mit einer vorgelegten Treppe zur Einfahrt. Die Metzenin so nach Ihro Koenige. Maj. Gedancken annoch sollen aufgefuehret werden. Na odwrocie: No 3. Die neuen Gedancken von Ujazdow, wie es nach ieizigen Mauren und Gründen könnte erbauet und nach den Fatciaden ausgefuehret werden.*

ok. 1725, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 104 × 49,2; 60 Ellen = 26,4 cm
VII, 90, Nr 35 b-i

Projekt niezrealizowany. Por. też nr kat. 199, 200.

202. ZAMEK UJAZDOWSKI

Plan założenia z rozplanowaniem ogrodu oraz z rzutami Zamku i zabudowań w dziedzińcu od strony zach.; na nakładkach widok fasady zach. Zamku i pn. elewacji zabudowań w dziedzińcu.

ok. 1725, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 88,4 × 57,7; 200 Ellen = 18,2 cm
VII, 90, Nr 32 c

Projekt niezrealizowany.

---

203. ZAMEK UJAZDOWSKI

Rzut przyziemia; na nakładkach wariant rozwiązania pawilonów bocznych.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 1. Unter Grundt.*

1720—1733
rys. tusz., akw.; 40 × 61; 100 Ellen = 22,2 cm
VII, 90, Nr 32 e

Projekt niezrealizowany.

---

204. ZAMEK UJAZDOWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 2 Ober Stock.*

1720—1733
rys. tusz., akw.; 39,1 × 60,7; 100 Ellen = 22,2 cm
VII, 90, Nr 32 f

Projekt niezrealizowany.

---

205. ZAMEK UJAZDOWSKI

Rzut mezzanina.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 3 Stock der Metznanin.*

1720—1733
rys. tusz., akw.; 39,7 × 61,2; 100 Ellen = 22,2 cm
VII, 90, Nr 32 g

Projekt niezrealizowany.

---

206. ZAMEK UJAZDOWSKI

Fasada zach.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 3 Desin von Schlos Ojasdow in Grodna gemalt.*

1720- 1733

rys. tusz., akw.; $37,1 \times 58,3$; 100 Ellen = 22,2 cm

VII, 90, Nr 32 l

Projekt niezrealizowany. Por. też rys. przedstawiający fasadę zach. o odmiennym rozwiązaniu niektórych elementów (poz. kat. 207) oraz rysunki przedstawiające elewację wschodnią (poz. kat. 208) i przekroje (poz. kat. 209, 210, 211), odnoszące się do tego projektu przebudowy.

---

207. ZAMEK UJAZDOWSKI

Fasada zach.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *1. Fa. von Ojasdoff in Grodna ferff. von forne.*

1720- 1733

rys. ol., akw.; $37,6 \times 36,6$; 100 Ellen = 22,2 cm

VII, 90, Nr 32 m

Projekt niezrealizowany.

---

208. ZAMEK UJAZDOWSKI

Elewacja wsch.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *2. Facia von Ojasdoff in Grodna werfertig von Hint.*

1720- 1733

rys. ol., akw.; $37,3 \times 36,2$; 100 Ellen = 22,2 cm

VII, 90, Nr 32 k

Projekt niezrealizowany.

---

209. ZAMEK UJAZDOWSKI

Przekrój po linii pn.-pd.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *N 1. Profil in Grodna verfertigt.*

1720-1733

rys. ol., akw.; $37,8 \times 36,3$; 80 Ellen = 17,6 cm

VII, 90, Nr 32 o

Projekt niezrealizowany.

210. ZAMEK UJAZDOWSKI

Przekrój po linii wsch.-zach.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 2. Profil in Grodn
verfert.*

1720--1733

rys. ol., akw.; $37,8 \times 36,3$; 100 Ellen = 21,9 cm

VII, 90, Nr 32 p

Projekt niezrealizowany.

---

211. ZAMEK UJAZDOWSKI

Przekrój po linii wsch.-zach.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 3 Profil zur desin
Schos. Ojasd. in Grodn. gema.*

1720--1733

rys. ol., akw.; $37,3 \times 58,8$

VII, 90, Nr 32 g

Projekt niezrealizowany.

---

212. ZAMEK UJAZDOWSKI

Fasada zach.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 1 Neu Desin Die Fo-
der Faciade.*

1720--1733

rys. ol., akw.; $57,2 \times 108,2$; 100 Ellen = 36 cm

VII, 90, Nr 32 i

Projekt niezrealizowany. Z eksponowanych na obecnej wystawie
rysunków jeszcze 2 odnoszą się do tego projektu przebudowy:
widok elewacji wsch. i przekrój; por. nr kat. 213, 214.

213. ZAMEK UJAZDOWSKI

Elewacja wsch.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 2 Neu Desin von der
Hinter Faciade.*

1720--1733

rys. ol., akw.; $57,6 \times 89,2$; 100 Ellen = 36 cm

VII, 90, Nr 32 h

Projekt niezrealizowany. Por. też poz. kat. 212, 214.

214. ZAMEK UJAZDOWSKI

Przekrój po linii pn.-pd.

Na odwrocie odręczny napis ołówkiem: *No 3 Neu Desin Provil.*

1720—1733

rys. oł., akw.; 57,6 × 39,2; 80 Ellen — 28,9 cm

VII, 90, Nr 32 n

Projekt niezrealizowany. Por. też nr kat. 212, 213.

215. ZAMEK UJAZDOWSKI

Rzut przyziemia zabudowań gospodarczych w dziedzińcu przed Zamkiem.

Na odwrocie napis ołówkiem: *Das foder Neugebeude von Ujasdoff*

po 1733

rys. tusz., akw.; 60,3 × 48,3

VII, 90, Nr 35 b-n

Projekt prawdopodobnie zrealizowany. Por. rzut Zamku Ujazdowskiego przedstawiony na planie Warszawy z 1740 r., na którym zabudowania przed Zamkiem są ukształtowane w formie podkowy; poz. kat. 2

c) Łazienka

216. ŁAZIENKA

Rzut przyziemia wraz z tarasem oraz rzut piętra; 2 rysunki na jednym arkuszu.

Napis: *Ujazdower Baud, Unter und Ober Grundt nebst den Vor Platz der Kleinen Insel, item die Faciade von vorne und hinten.*

Na odwrocie: *No 14 Der Grundt Riss von Ujazdower Bade und der Insul nebst vorder und hintern Faciade 2 Stucke Sub sig. (.)*

1720—1733

rys. tusz., akw.; 88,4 × 51,1; 40 Ellen — 22 cm

VII, 90, Nr 35 b-c

Rysunek inwentaryzacyjny.

217. ŁAZIENKA

Rzut przyziemia wraz z tarasem.

1720—1733

rys. tusz., akw.; 64,9 × 47,8; 40 Ellen — 21,7 cm

VII, 90, Nr 35 b-p

Rysunek inwentaryzacyjny. Por. też poz. kat. 216.

218. ŁAZIENKA

Plan sytuacyjny Łazienki wraz z tarasem oraz rozplanowaniem części ogrodu.

1720—1733
rys. tusz., akw.; 68,9 × 49,1
VII, 90, Nr 35 bg

Rysunek przedstawia niewykonany projekt rozszerzenia ogrodu wokół Łazienki.

d) Kalwaria Ujazdowska

219. KALWARIA UJAZDOWSKA

Plan sytuacyjny Drogi Kalwaryjskiej z oznaczeniem sytuacji kaplic pasyjnych oraz budowli położonych na terenach przylegających.

Napisy w języku niemieckim określają nazwy poszczególnych kaplic pasyjnych oraz ważniejszych budowli. Na odwrocie: *No 1. General Charte, Worauff alles und iedes an marqviret Wie nach Ihro Königl: Mayt. allergnädigsten Befehl die aufgemauerten Capellen oder Stationes der Passion Christi nach den neuen Testament in Ujazdower Feldern bis nach den Heil. Grabe mit gegen einer ieden Capelle über stehenden gemauerten Banck, aniezo befindlich ingl. 2. vornen an der Strasse stehende steinerne Sauelen, mit oben auf befindlichen Crucifix und aufgemauerten Schaefften, an denen darbey abgehenden Wegen, auch zwischen denen Capellen auffgeworffenen Graben, und gefuhrten Allée item gewölbte Brücken, über Kleine Cancellen und eine gemauerte Treppe den Berg Calvaria hinnan, wie nicht weniger dass Heilige Grab nebst denen 4 Schaefften zur Illumination im Jahr 1731 völlig ausgefuhret, und in Standtgesetzet worden.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz. akw.; 59,4 × 134,5; 800 Ellen = 28 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 1

Na planie inwentaryzacyjnym gruntów z oznaczeniem przebiegu dróg narolnych, uwzględniającym położenie Zamku Ujazdowskiego, Belwederu z kościołem Ujazdowskim, browaru królewskiego i folwarku, naniesiono nowo wytyczoną Drogę Kalwaryjską.

220. KALWARIA UJAZDOWSKA

Początkowy odcinek planu Drogi Kalwaryjskiej z oznaczeniem usytuowania 2 kolumn z krzyżami, ogrodzeń, ławek i pierwszej kaplicy pasyjnej.

Napisy w języku niemieckim określają poszczególne obiekty. Na odwrocie: *No: 2. Die marqviren Saeulen, Schaeffte, Capellen*

Baencke Linden, und Graben, wie solche beym Eintrit von anfang bis gegen Calvarie, in der grossen Allée beschaffen sind.

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.: 88,5 × 58,5; 50 Ellen = 11,6 cm
VII, 89, Nr 3 Blatt 2

Projekt zrealizowany. Rysunek jest powiększeniem początkowego odcinka Drogi Kalwaryjskiej przedstawionej na rys. poz. kat. 219; por. też poz. kat. 221.

221. KALWARIA UJAZDOWSKA

Środkowy odcinek Drogi Kalwaryjskiej, od Kaplicy Biczowania do Kościoła Ujazdowskiego, z oznaczeniem kolejnych kaplic pasyjnych i usytuowaniem Belwederu.

Napisy w języku niemieckim określają poszczególne obiekty. Na odwrocie: *No: 3. Die marqvirten Saculen Schaeffte Capellen Baencke Linden und Graben wie solche bis zum Ende an der Kirche bey Belviteur anstossend befindlich.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.: 89,8 × 58,5; 50 Ellen = 11,6 cm
VII, 89, Nr 3 Blatt 3

Projekt zrealizowany.

222. KALWARIA UJAZDOWSKA

Widok kolumny z krzyżem oraz słupków ogrodzenia. Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: *No: 4. Die aufgeführten Schaeffte und Saculen wie selbige ins grosse nach den Maas zu zehen sind.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.: 88 × 57,6; 6 Ellen = 34,9 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 4

Projekt zrealizowany. Rysunek przedstawia jedną z dwu kolumn z krzyżami, zaczynającymi Drogę Kalwaryjską (dzisiejszy Plac 3 Krzyży).

223. KALWARIA UJAZDOWSKA

Elewacja frontowa i tylna kaplicy pasyjnej; 2 rysunki na jednym arkuszu.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: *No: 5. Fatciade der Capelle von vornen, und hinten.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 57,8 × 90; 6 Ellen = 34,8 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 5

Projekt zrealizowany. Rysunek przedstawia elewacje kaplicy typowej, powtarzanej wielokrotnie wzdłuż Drogi Kalwaryjskiej. Widok elewacji bocznej i rzut patrz nr kat. 224.

224. KALWARIA UJAZDOWSKA

Rzut poziomy, przekrój poprzeczny, elewacja boczna i rzuty ławek kaplicy pasyjnej.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: No: 6. *Der Grundt von der Capelle und Baencken auch wie sie im Profil und von der Seiten zusehen.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 59 × 90,6; 4 Ellen = 23,3 cm
VII, 89, Nr 3 Blatt 6

Projekt zrealizowany.

225. KALWARIA UJAZDOWSKA

Rzut przyziemia kaplicy Grobu Pańskiego z usytuowaniem w terenie Góry Kalwaryjskiej oraz z rozmieszczeniem postumentów do iluminacji.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: No: 7. *Der Grundt Riss, von dem Heiligen Grabe, mit den umliegenden Berge, und obern Berg Hügel.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 57,7 × 58,6; 6 Ellen = 20,1 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 7

Projekt zrealizowany. Kaplica Grobu Pańskiego, kończąca Drogę Kalwaryjską wzorowana była na kaplicy Grobu Pańskiego w Jerozolimie; formą swą różniła się od typowej kaplicy pasyjnej. Elewacja i przekroje patrz nr. kat. 226, 227.

226. KALWARIA UJAZDOWSKA

Elewacja frontowa i boczna kaplicy Grobu Pańskiego.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: No: 8. *Die Faciade von Heiligen Grabe, von vornen, hinten, und auf der Seiten.*

1731, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 58,4 × 88,2; 10 Ellen — 33,4 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 8

Projekt zrealizowany.

227. KALWARIA UJAZDOWSKA

Przekrój podłużny i przekrój poprzeczny przez kaplicę Grobu Pańskiego.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Na odwrocie: No: 9.
Profil des Heiligen Grabes, von vorne und der seiten.

1731, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 58,8 × 90,2; 10 Ellen — 33,3 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 9

Projekt zrealizowany.

228. KALWARIA UJAZDOWSKA

Widok ściany z grota w kaplicy Grobu Pańskiego.

Napis: No 10. *Wie die Hohle des Grabes alwo der Leichnam Christi lieget befindlich ist.*

1731, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 58,8 × 44,8;
VII, 89, Nr 3, Blatt 10

Projekt zrealizowany.

229. KALWARIA UJAZDOWSKA

Trzy krzyże tworzące stację Ukrzyżowania.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Napis: No 11. *Wie die 3. Creutze von Cedern Holz in Felssenstein Eingefasst auf den Berg Calvaria stehen.*

1731, Jan Joachim Daniel Jauch
rys. tusz., akw.; 58,6 × 89,4; 10 Ellen — 21,8 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 11

Projekt zrealizowany.

230. KALWARIA UJAZDOWSKA

Końcowy odcinek Drogi Kalwaryjskiej z projektem przedłużenia jej do Zamku Ujazdowskiego; usytuowanie Zamku Ujazdowskiego w terenie Góry Zamkowej oraz rzuty poszczegół-

nych kondygnacji Zamku na 6 nakładkach ukazują stan inwentaryzacyjny Zamku (3 nakładki oznaczone czarnym kolorem i opatrzone napisami: *Das alte Dach, vom Schlosse in Ujazdow; Wie die Zimmer im Ruin der Mauren anizo befindl; Unter Gewölber*) oraz projekt przebudowy Zamku na kościół Zmartwychwstania (3 następne nakładki oznaczone czerwonym kolorem i opatrzone napisami: *Erste Etage; Althan nach den neuen Desein, mit 4 Belviteur Thürmen; Untere Gewolber*).

Napisy w języku niemieckim określają nazwy poszczególnych obiektów. Na odwrocie: *No 12. Der Calvarien Berg an sich selbst, wie er erstlich im Grunde zu sehen ist. 2-tum Die andeutung des Grundes wie selbiger den Berg hinauf gemauret. 3-te Einige Capellen nebst dem Grab an sich selbst in Grundt. 4-tel Das kleine gemauerte Haussgen im Thal am Berge, vor 2 Geistliche zu wohnen, wie nicht weniger ist zuersehen der Anstossende Berg von Ujazdow, wie auch der Grundt der Brücken so diese Berge an einander haenget. ferner Der Grundt von dem Ujadower Schlosse, wie es anizo befindlich und hinkunfftig zur Resurrection soll aussgebauet werden.*

1726, Jan Joachim Daniel Jauch

rys. tusz., akw., 76,4 × 160,8; 100 Ellen = 26,1 cm; na nakładkach 50 Ellen = 13,4 cm

Rysunek przedstawia końcowy odcinek zrealizowanej Kalwarii Ujazdowskiej z niewykonanym projektem przedłużenia jej do Zamku Ujazdowskiego. Do projektu przebudowy Zamku należą też rysunki nr-y kat. 231, 232, 233.

231. KALWARIA UJAZDOWSKA

Przekrój przez Górę Kalwaryjską i Górę Ujazdowską z widokiem mostu łączącego oba wzgórza; widok końcowych stacji Kalwarii Ujazdowskiej i wsch. elewacji Zamku Ujazdowskiego; widok Góry Kalwaryjskiej w naturze.

Napisy objaśniające w języku niemieckim. Napis: *No 13. Wie der Calvarien Berg mit der gemauerten Apparell, und dem Grab — Christi, ingl. die Communications Brücke, der Ujadower Berg und dasige Schloss nach dem Morgen seite zusehen ist.*

1726, Jan Joachim Daniel Jauch

rys. tusz., akw.; 51 × 206,7; 100 Ellen = 26,4 cm
VII, 89, Nr 3, Blatt 13

Niezrealizowany projekt przedłużenia Drogi Kalwaryjskiej przewidywał włączenie do Kalwarii Ujazdowskiej Zamku Ujazdowskiego jako ostatniej stacji pasyjnej i wykorzystanie jego wewnętrzznego dziedzińca na kaplicę Zmartwychwstania, mieszczącą piramidę z 4 ołtarzami. Patrz też nr kat. 230, 232, 233.

232. KALWARIA UJAZDOWSKA

Przekrój przez Zamek Ujazdowski po linii pn.-pd.

Napis: No 14. *Profil nach den neuen Dessein.*

1726, Jan Joachim Daniel Jauch

rys. tusz., akw.; 57,7 × 43,2

VII, 89, Nr 3, Blatt 14

Projekt niezrealizowany. Patrz też nr kat. 230, 231.

233. KALWARIA UJAZDOWSKA

Rzut i widok piramidy z 4 oltarzami; na nakładce widok alternatywnego rozwiązania części wieńczącej piramidę; przekrój przez część Zamku z kopułą; 3 rysunki na jednym arkuszu.

Napisy: No: 15. *Die von Ihro Konigl: Majt: neu Inventirte Piramide mit 4. Altaeren so in der Capelle und Schlosse Ujazdow erbaut werden soll. oraz Grundt zur Piramide gehörig.*

1726, Jan Joachim Daniel Jauch

rys. tusz., akw.; 82,1 × 23,4; 20 Ellen = 16,9 cm

VII, 89, Nr 3, Blatt 15

234. KALWARIA UJAZDOWSKA

Rzut przyziemia, przekrój, elewacja boczna i frontowa domku dla dwóch duchownych na Górze Kalwaryjskiej.

Napisy w języku niemieckim objaśniają przeznaczenie poszczególnych pomieszczeń. Napis: No: 16. *Das Wohngebäude im Thal am Berge, vor die 2. Geistlichen.*

1731; Jan Joachim Daniel Jauch

rys. tusz., akw.; 57,2 × 87,8; 20 Ellen = 35,6 cm

VII, 89, Nr 3, Blatt 16

PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

235. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Plan sytuacyjny pałacu i terenów przylegających oraz rozmieszczenie posesji położonych przy Krakowskim Przedmieściu z określeniem właścicieli działek. Na rysunku naniesione pomiary cyfrowe pałacu i innych budowli.

Napis na odwrocie: No. 2. *Ein Grund Riss von Casimil. Palais, wo das Kloster und die Hauser mit angedeutet, so Mons: Deijbel gemacht.*

1. ćw. XVIII w., Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 82,3 × 64,1; 200 Ellen = 18 cm
VII, 90, Nr 22 a

Plan pomiarowy według stanu z początku XVIII w. Por. też rysunki przedstawiające rzut i elewacje pałacu przed przebudową w 1736 r. poz. kat. 236, 237.

236. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Rysunek opatrzony numeracją: No 2. Napis na odwrocie: No 5, 6 (skreślone) *Der alte Grundt Riss wie dass abgebrante Casimire Palais an sich selber ist.* Rysunek wklejony w okładkę; napis na okładce: No: 2. *Grundt Riss, von den sogenannten Casimire: Palais wie selbige Eintheilung der Mauren nach den Ruin noch anizo zusehen sind.*

1 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 23,6 × 37,7; 60 Ellen = 24,2 cm
VII, 90, Nr 24

Rysunek inwentaryzacyjny. Por. też poz. kat. 235, 237.

237. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Elewacje: zach i wsch.

Napis: *Rudera Vom sogenannten Casimirischen Palais, wie solches Anno 1701, vorgefunden worden, und sowohl gegen die Stadt als Weichsel Seite anzusehen gewesen.* Na marginesie cyfra: 1 oraz 27.

1 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 89,9 × 57,8; 60 Ellen = 24,1 cm
VII, 87, Nr 2 c

Rysunek inwentaryzacyjny przedstawia ruiny pałacu przed nabyciem go przez Augusta II w 1724 r. Por. też poz. kat. 235, 236.

238. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Plan sytuacyjny pałacu i zabudowań koszarowych wokół dziedzińca, rozplanowanie ogrodu na skarpie, usytuowanie działek przy Krakowskim Przedmieściu oraz plan zabudowań w narożu między Krakowskim Przedmieściem i ul. Oboźną.

Napis: *Project auf dem so genandten Königl. Casimirischen platz zu Warschau.* W prawym dolnym rogu sygnatura: *J. S. Deijbel, Warschau d. 4-ten Septbr: 1728.* Na odwrocie: No: 3. *Ein Dessen nach Ihro Königl: Majt: Gedancken von Casimire: Palais von Mons. Deybel gefertiget.*

1728, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 87,1 × 59,8; 200 Ellen = 18 cm
VII, 90, Nr 22 c

Projekt niezrealizowany. Spośród licznych projektów założenia koszarowego przy pałacu Kazimierzowskim wyróżnić można dwie koncepcje powtarzane w różnych odmianach. Jedna z nich „Deybłowska” przewidywała utworzenie przez zabudowania koszarowe kwadratowego dziedzińca z włączeniem pałacu pośrodku jednego z boków. Wydaje się (wynika to także z opisu rysunku), iż koncepcja ta powstała przy współudziale samego króla Augusta II. Porównaj też rysunki znajdujące się w Arch. Drezd., nie ekspozowane na obecnej wystawie VII, 90, Nr 22 h; VII, 90, Nr 22 d; VII, 90, Nr 22 b.

Druga koncepcja przewidywała rozmieszczenie wzdłużnych pawilonów koszarowych równolegle po obu stronach osi prowadzącej od Krakowskiego Przedmieścia do pałacu Kazimierzowskiego, por. poz. kat. 239.

239. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Plan sytuacyjny pałacu i pawilonów koszarowych oraz posesji przy Krakowskim Przedmieściu; na nakładce elewacja jednego z pawilonów koszarowych.

Napis na odwrocie: *No: 5. Eine besondere arth Gedancken von Ihro Königl. Majt: vom Casimie: Palais, auf 4. unterschiedliche Risse zum Caserne sub A. B. C. et D.; poniżej odręczny napis ołówkiem: N—E, die letz neu gedanken von Ein Regiment 3 Stuck dan Ferner den Denhoff Stal ins grose (?) und Klein (?) mit dem Printz Stall Hoffes als No 1. Rysunek oznaczony literą. A.*

1724—1733
rys. oł., akw.; 67,8 × 49,6
VII, 90, Nr 22 e

Projekt niezrealizowany. Projekt ten jest prawdopodobnie najwcześniejszą koncepcją proponującą usytuowanie pawilonów koszarowych równolegle po obu stronach osi prowadzącej od Krakowskiego Przedmieścia do pałacu. Pomysł takiego usytuowania pawilonów koszarowych został rozwinięty w późniejszych projektach. Por. też poz. kat. 241, 243.

---

240. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Koszary Kazimierzowskie; rzuty poziome pawilonu wzdłużnego i narożnego oraz elewacje; 4 rysunki na jednym arkuszu.

Napis na odwrocie: *D. Gedancken von Casernen im Casimie: Palais.*

1724—1733
rys. tusz., akw.; 43,9 × 68,9; 80 Ellen = 29,3 cm
VII, 90, Nr 22 c

Projekt niezrealizowany.

241. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Plan sytuacyjny pałacu i pawilonów koszarowych przed pałacem wraz z rozplanowaniem ogrodu na skarpie.

Na marginesie legenda w języku niemieckim objaśnia oznaczenia literowe na planie. Napis na odwrocie: *No 4. Der General Plan von Casimire; Palais, Casernen und Terrass.*

1724—1733
rys. tusz., akw.; 59,2 × 90,9; 200 Ellen = 18,2 cm
VII, 90, Nr 22 g

Prawdopodobnie według tego projektu zostały wykonane pawilony koszarowe, których realizacja została zakończona w 1732 r. Por. też poz. kat. 243.

242. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Plan sytuacyjny posesji w narożniku Krakowskiego Przedmieścia i ul. Oboźnej z usytuowaniem i rzutami stajni Denhoffa.

Napis na marginesie: *Die wahre Gestalt, und Figur des abgebranten und Donhoffischen Stalles nebst umbliegenden Haeusern und Placzen.* Obszerne opisy w języku niemieckim objaśniające przeznaczenie poszczególnych obiektów oraz nazwiska właścicieli posesji. Na odwrocie: *No 1. Riss von dem Neu zuerbauenden Casernen im Dönhoffischen Stall.*

1724—1733
rys. tusz., akw.; 30,1 × 28,8; 100 Ellen = 9,1 cm
VII, 91, Nr 15 f

Plan łączy się z projektem założenia koszarowego przy pałacu Kazimierzowskim por. też poz. kat. 238.

243. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Plan sytuacyjny pałacu i pawilonów koszarowych wraz z rozplanowaniem ogrodu na skarpie, usytuowanie działek przy Krakowskim Przedmieściu z określeniem nazwisk właścicieli. Rysunek wklejony w okładkę; napis na okładce: *No. 1. General Plan Von dem vormahls so genannten Casimirischen, anizo aber Sr. Excell: dem Herrn Graffen von Sulkowski zugehörigen Palais Gebauden Plätzen und Gründern.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 70,3 × 73,2; 200 Ellen — 17,9 cm
VII, 90, Nr 23

Projekt niezrealizowany. Przewidywał podobnie jak projekt poz. kat. 241 usytuowanie 8 pawilonów koszarowych (po 4 z każdej strony) równoległe do osi pałacu, a także rozbudowę pałacu. Rzuty poziome pałacu i widoki elewacji patrz poz. kat. 244—248.

---

244. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Rzut przyziemia.

Na odwrocie rysunku numer: *No. 5*. Rysunek wklejony w okładkę. Napis na okładce: *No. 5. Erster Grundt Riss und Gedancken zu Erbauung des so genanten Casimirschen Palais, 1-te Etage.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 37,4 × 48,8; 60 Ellen — 24,1 cm
VII, 90, Nr 25

Projekt niezrealizowany.

---

245. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Rzut pierwszego piętra.

Na odwrocie rysunku numer: *No. 6*. Rysunek wklejony w okładkę. Napis na okładce: *No. 6. Zweyter Grund Riss, und Gedancken zu Erbauung des so genanten Casimirschen Palais, 2-te Etage.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 37,4 × 48,9; 60 Ellen — 24,1 cm
VII, 90, Nr 26

Projekt niezrealizowany.

---

246. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Rzut drugiego piętra.

Na odwrocie rysunku numer: *No. 7*. Rysunek wklejony w okładkę. Napis na okładce: *No. 7. 3-ten Grund Riss und Gedancken zu Erbauung des so genanten Casimirschen Palais 3-te Etage.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 37,5 × 48,9; 60 Ellen — 24,1 cm
VII, 90, Nr 27

Projekt niezrealizowany.

247. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Fasada zach.

Na odwrocie rysunku numer: No. 8. Rysunek wklejony w okładkę. Napis na okładce: No: 8. *Die neue Fatciade von Erbauung des so genannten Casimirschen Palais, wie solche nach der Stadt saite zusehen seyn würde.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 37,7 × 49,1

VII, 90, Nr 28

Projekt niezrealizowany.

248. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Elewacja wsch.

Na odwrocie rysunku numer: No: 9. Rysunek wklejony w okładkę. Napis na okładce: No: 9. *Die neue Fatciade von dem so genannten Casimirschen Palais, wie solche nach der Weichsel seite, anzusehen seyn würde.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 37,4 × 49

VII, 90, Nr 29

Projekt niezrealizowany.

249. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Elewacja wsch. pałacu, elewacje boczne pawilonów koszarowych i domków ogrodowych oraz tarasy założenia ogrodowego na skarpie. Widok ogólny od wsch.

Na odwrocie rysunku numer: No 10 oraz napis: No 5. *Die ganze Ansicht von der Weichsel, des Casimire: Palais, neu angelegten Terrassen, nebst den Casernen.* Rysunek wklejony w okładkę; napis na okładce: No 10. *Die neue Fatciade nach der Weichsel zu, wie solche mit den Neuerbauten Casernen Offisen Terrasse Mauern und Garthen Haeusern anzusehen ist, und seyn wird oder Der so genannte Apetit Riss.*

1724—1733

rys. tusz., akw.; 36,6 × 101,6; 100 Ellen = 18,3 cm

VII, 90, Nr 30

Projekt niezrealizowany. Por. też rysunek przedstawiający przekrój przez skarpe poz. kat. 250.

250. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Przekrój przez teren pałacu i zbocze skarpy wiślanej po linii wsch.-zach. z widokiem północnych pawilonów koszarowych.

Napis na odwrocie: *No 6. Profil von den Casimire: Palais Casernen und des Berges*. Rysunek wklejony w okładkę; napis na okładce: *No 11. Profil des Casimirischen Palais Casernen und Terrasse*.

1724—1733

rys. tusz., akw.; $36,4 \times 116,7$; 100 Ellen = 18,2 cm

VII, 90, Nr 31

Projekt niezrealizowany.

---

251. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Projekt zbiornika na wodę przy Koszarach Kazimierzowskich; rzut i widok perspektywiczny; 2 rysunki na jednym arkuszu.

Legenda w języku niemieckim objaśnia oznaczenia literowe i cyfrowe na rysunku. W prawym dolnym rogu rysunku sygnatura: *Warschau, den 26 Augus. 1735 Pont. Lieut. Luttners*.

1735

rys. tusz., akw.; $34,4 \times 27,7$; 5 Ellen = 2,9 cm

I, 27, Nr 16 bm

---

252. PAŁAC KAZIMIERZOWSKI

Urządzenie ujmujące wodę ze źródła; rzuty i przekroje; 4 rysunki na jednym arkuszu.

Napis: *Die lebendigen Wasser Quellen, auf denen Obern Anhochen bey dem sogenannten Casimirschen Palais und Casernen Platze, welche da mir solche ohne einige bedürffende Reparaturen, bereits in die 50. Jahre bekannt sind, billig Ein Perpetum Mobile genennet werden koennen*. Na marginesie u dołu legenda w języku niemieckim objaśnia oznaczenia literowe na planie.

1 pol. XVIII w.

rys. tusz., akw.; $58,4 \times 89,8$; 50 Ellen = 31,5 cm; 30 Ellen = 36,4 cm

VII, 87, Nr 2 c

Rysunek inwentaryzacyjny.

WILANÓW

253. WILANÓW

Rzut przyziemia pałacu wraz z dziedzińcem i zabudowaniami.

Napis: *Ein Haupt Grund-Riss des Palais von Willanow*. W lewym górnym rogu cyfra 6.

1730—33

rys. tusz., akw.; $90,8 \times 59,3$; 80 Ellen = 18,1 cm

VII, F. 87, Nr 9 a

Inwentaryzacja po przebudowie wewnątrz skrzydła pd., wykonanej wg proj. J. Z. Deybla

254. WILANÓW

Elewacja zach. pałacu od strony dziedzińca wewnętrznego.

Napis: *Die Faciade des Palais von Willanow, in Fronte des Innern-Hoffes.* W prawym górnym rogu cyfra 7.

Po 1733
rys. ol., tusz., akw.; 59,4 × 123,8; 20 Ellen = 13,5 cm
VII, F. 87 Nr 9 c

Kopia projektu J. Z. Deybla z l. 1730—33 z uwzględnieniem zmian w dekoracji detali architektonicznych. Z tym rysunkiem wiąże się numery katalogu 255, 256, 257, 258.

255. WILANÓW

Elewacja skrzydła południowego pałacu od strony dziedzińca.

Napisy: *Die Faciade von Zwey. Flugeln des Innern. Hoffs, vom Palais zu Willanow* oraz *Welche Zwey Flügel zwar von Koenigs Johannis Sobiesky Majestaet im Grunde sind angefangen, Von Koenigs Augusti II-di. Majestaet aber mit Einer andern Eintheilung derer Zimmer und voelligen Faciaden ausgebauet worden.* W górnym rogu cyfra 8.

Po 1733
rys. tusz., akw.; 59 × 90,9; Ellen = 13,5 cm
VII, F. Nr 9 d

W istocie oba skrzydła otrzymały nieco odmienne rozwiązania poszczególnych detali architektonicznych.

256. WILANÓW

Elewacja wsch. pałacu od strony ogrodu wraz ze skrzydłami galerijnymi.

Napis: *Die Faciade des Palais von Willanow, nach den Garthen- und Welchsel Seite mit ihren Flügel-gallerien.* W prawym górnym rogu cyfra 9.

1730—33
rys. ol., tusz., akw.; 59,3 × 128,5; 50 Ellen = 33 8 cm
VII, F. 87, Nr 9 b

257. WILANÓW

Elewacja wieży pd. od strony ogrodu z konnym posągami Jana III we wnęce.

Napis: *Die Erste Seiten-Faciade vom Palais zu Willanow, rechter Hand im Garthen, gegen einer schoenen Allee, allwo unter einer*

Collonade mit Stufen Ihro Koenig. Maiestaet Iohannes Sobiesky Statua zu Pferde zu ersehen ist. W lewym górnym rogu cyfra 10.

1730—33

rys. ol., tusz., akw.; 91 × 60,2; 10 Ellen = 13,5 cm

VII, F. 87., Nr 9 e

---

258. WILANÓW

Elewacja ściany pn. od strony ogrodu z konnym posągami Augusta II we wnęce.

Napis: *In gleicher Faciade, Die Statua Ihro Koenigl: Maiestaet Augusti II in Lebens Groesse zu Pferde, solincker Hand der andern Allée gegen über hat aufgeföhret worden sollen, Welches Andencken aber durch den Todt dieses Gesalbten-Haupts nicht zur Perfection kommen ist. W lewym górnym rogu cyfra 11.*

1730—33

rys. ol., tusz., akw.; 90,2 × 60; 10 Ellen = 13,5 cm

VII, F. 87, Nr 9 f

Inwentaryzacja fasady wraz z niezrealizowanym projektem pomnika konnego Augusta II jako odpowiednika do pomnika Jana III w fasadzie południowej.

MARYMONT

259. MARYMONT

Plan sytuacyjny założenia marymonckiego wraz z rzutem amfiteatru oraz elewacja pałacyku na tarasach i widoki elewacji dwóch pawilonów ogrodowych. Na rysunku naniesiono w ołówku inne propozycje zmiany projektu.

Napisy na odwrocie: *Marimondt und Wahl Platzes* oraz 5. *Noch ein Project von den Amphi Theatro in den Gegen-Berg in Marie-mont Sigl: Marimond.*

1715, Jan Krzysztof Naumann

rys. tusz., akw.; 112,8 × 85,2; 100 Ellen = 10,5 cm

VII, 90, Nr 33 d

Rysunek przedstawia niezrealizowany projekt założenia parkowego sporządzony dla Augusta II przed nabyciem przez niego Marymontu (1726 r.).

---

260. MARYMONT

Rzut przyziemia pałacyku wraz z tarasem oraz rzut pierwszego piętra; 2 rysunki na jednym arkuszu.

Rysunek oznaczony na marginesie: 182; na odwrocie: 36.

I poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 91,5 × 59,9; 40 Ellen ≈ 15,3 cm
VII, 85, Nr 32 g

Rysunek inwentaryzacyjny.

261. MARYMONT

Rzuty fundamentów i przyziemi dwóch pawilonów ogrodowych oraz elewacja z wejściem; 4 rysunki na jednym arkuszu.

Rysunek oznaczony na marginesie: 166; na odwrocie 38.

I poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 91,2 × 60,2; 10 Ellen ≈ 12,5 cm
VII, 85, Nr 32 f

Rysunek inwentaryzacyjny.

262. MARYMONT

Plan sytuacyjny terenów Marymontu z usytuowaniem pałacu i pawilonów ogrodowych.

Napis na kartuszu: *Plan de la Situation de Meriemont avec ses Limites*. Legenda w języku francuskim objaśnia oznaczenia litrowe na planie. Sygnatura: *Leve en 1778 par J. G. Daumann Conducteur de la Cour Electorale de Saxe.*

1778, J. G. Daumann
rys. tusz., akw.; 55,2 × 51,9; 500 Aunes de Varsovie ≈ 13,5 cm
VII, 90, Nr 33 a

Rysunek inwentaryzacyjny.

PAŁAC BŁĘKITNY

263. PAŁAC BŁĘKITNY

Plan sytuacyjny pałacu i zabudowań w podwórzu gospodarczym oraz rozplanowanie ogrodu.

Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą: 61.

1726
rys. tusz., akw.; 59,3 × 91,2
VII, 87, Nr 9 h

Rysunki oznaczone numerami kat. od 263 do 269 odnoszą się do zrealizowanego projektu przebudowy Pałacu Błękitnego. Ostatnie badania W. Hentschla ustaliły, że projekt przebudowy pałacu powstał przy współudziale 3 architektów Jana Joachima Daniela Jaucha, Karola Fryderyka Poppelmann'a i Jana Zygmunta Deybla.

254. PAŁAC BŁĘKITNY

Rzut przyziemia pałacu wraz ze skrzydłami bocznymi oraz rzut przyziemia i dwa przekroje poprzeczne zabudowań w podwórzu gospodarczym.

Napis: *No 2. Unter Grund des Blauen Palais, mit dem Seiten, Hoffe und Gebäude.* Na marginesie cyfra: 58.

1726
rys. tusz., akw.; $61,2 \times 92,3$; 60 Ellen = 22,6 cm
VII, 87, Nr 9 i

Projekt zrealizowany.

---

265. PAŁAC BŁĘKITNY

Rzut pierwszego piętra pałacu i skrzydeł bocznych.

Napis: *No. 3. Die Ober Etage des Blauen Palais.* Na marginesie cyfra: 59.

1726
rys. tusz., akw.; $61,3 \times 91,3$; 60 Ellen = 22,7 cm
VII, 87, Nr 9 k

Projekt zrealizowany.

---

266. PAŁAC BŁĘKITNY

Elewacja od strony ogrodu z przylegającymi do niej kolumnadami.

Napisy: *Das Blaue Palais* oraz *No 6* (wytarte) *Faciade nach dem Garthen, nebst ihren beyden Gallerien.* Na marginesie cyfra: 62.

1726
rys. tusz., akw.; $60,9 \times 91,7$; 100 Ellen = 55,9 cm
VII, 87, Nr 9 m

Projekt zrealizowany.

---

267. PAŁAC BŁĘKITNY

Fasada pałacu od strony dziedzińca, przekrój przez skrzydła boczne oraz widok kolumnad.

Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą: 63.

1726
rys. tusz., akw.; $60,6 \times 91,3$
VII, 87, Nr 9 l

Projekt zrealizowany.

268. PAŁAC BŁĘKITNY

Elewacje skrzydeł bocznych pałacu, bramy wjazdowe i ogrodzenie oraz elewacja zabudowań gospodarczych od ul. Senatorskiej.

Napis: No. 4. *Faciade der Einfarthen, nebst denen Seiten Flügeln, und Seiten Gebäude des Hoffes.* Na marginesie cyfra: 64.

1726

rys. tusz., akw.; 61,3 × 92,1; 60 Ellen = 33,7 cm

VII, 87, Nr 9 n

Projekt zrealizowany.

269. PAŁAC BŁĘKITNY

Przekrój poprzeczny przez pałac i ogród z widokiem elewacji skrzydła zach. oraz widok części ogrodu z fontanną i ogrodzeniem.

Napis: No. 7. *Faciade des Seiten Flügels nebst Profil des Palais und Garthen biss an die Grotte und Neben — Garthen.* Na marginesie cyfra: 65.

1726

rys. tusz., akw.; 60,3 × 91,8; 260 Ellen = 57,5 cm

VII, 87, Nr 9 o

Projekt zrealizowany.

270. PAŁAC BŁĘKITNY

Kaplica; rzut przyziemia, widok ściany ołtarzowej i ściany wejściowej; 3 rysunki na jednym arkuszu.

Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą: 184.

1726, Jan Joachim Daniel Jauch (?)

rys. tusz., akw.; 91 × 60,2

VII, 85, Nr 26 e

Projekt niezrealizowany.

PAŁAC SANGUSZKÓW

271. PAŁAC SANGUSZKÓW

Plan sytuacyjny pałacu i otoczenia.

Grunt y na pn.-wsch. od pałacu oznaczone napisem: *Platz darauf Edelmann vor den Königl. Ein Käufer Kampen verkauffet worden.* Na odwrocie rysunku: No. 5. *Sanguski Palle mit den offisen und Ein Kaufein Haus.*

I poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 57,6 × 58,4
VII, 91, Nr 23 b

Najstarszy plan pałacu z projektem przebudowy części bramnej określony w *Specyfikacji* J. D. Jaucha z 1750 r. (Zbiory Drezdeńskie VII, 91, Nr 23 p p p) pod nr 5 jako *Uhr Alter Grundriss*.

---

272. PAŁAC SANGUSZKÓW

Portal kolumnowy zwieńczony dekoracją rzeźbiarską; rzut i widok.

I poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 35,8 × 24,1
VII, 91, Nr 23 u

---

273. PAŁAC SANGUSZKÓW

Plan sytuacyjny pałacu i ogrodu z rozplanowaniem parterów ogrodowych; w bocznych częściach ogrodu zabudowania pawilonów.

Na odwrocie rysunku napis: *Sandomirisch*.

2 ćw. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 87,6 × 56,5; 100 Ellen = 15,1 cm
VII, 91, Nr 23 u u

Niezrealizowany projekt przebudowy pałacu Sanguszków.

---

274. PAŁAC SANGUSZKÓW

Plan sytuacyjny pałacu i ogrodu.

Napis: *General Plahn von Sandomiris Palle*. Na odwrocie rysunku No. 6.

Przed 1733?
rys. tusz., akw.; 86 × 54,6; 100 Ellen = 15,1 cm
VII, 91, Nr 23 a

Na planie zaznaczony szkicowy zarys koncepcji rozbudowy i nowego ukształtowania obudowy dziedzińca wykonany zapewne przez Augusta II. Plan wymieniony w *Specyfikacji* J. D. Jaucha z 1750 r. pod nr. 6.

---

275. PAŁAC SANGUSZKÓW

Wnętrze sali; widok ściany.

Na odwrocie rysunku napis: *Sandomirs, Palle, verzierter Sahl*.

Przed 1733

rys. ol., tempera z naklejanymi fragmentami dekoracji; 22,5 × 56,7
VII, 91, Nr 23, w w

Projekt dekoracji sali, którą August II polecił wymalować „en fresco”. Rysunek wymieniony w *Specyfikacji* J. D. Jaucha z 1750 r. pod nr 7.

276. PAŁAC SANGUSZKÓW

Rzut I piętra.

Napis: *Plan du Belle Etage du palais Sangusko par teubler.*
Wnętrza oznaczono napisami w języku francuskim.

2 ćw. XVIII w.; Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 31,2 × 58,3; 50 Aunes = 16,9 cm
VII, 91, Nr 23 w

Projekt przebudowy.

277. PAŁAC SANGUSZKÓW

Skrzydło boczne; rzut przyziemia, I piętra i elewacja od strony dziedzińca z 2 przekrojami poprzecznymi; nakładki alternatywne do obu rzutów.

Napis: *Fliegel Gebaude zur Kuche und Conditorey im General-Plan mit Lit. A. bezeichnet.* Oznaczenia w języku niemieckim dot. przeznaczenia poszczególnych pomieszczeń.

1 poł. XVIII w.
rys., ol., akw.; 47,6 × 68,1; 60 Ellen = 19,8 cm
VII, 91, Nr 23, a a a

278. PAŁAC SANGUSZKÓW

Skrzydła boczne wraz z łączącą je bramą wejściową na dziedzińiec; rzut przyziemia i elewacja od strony ulicy; nakładka z rzutem I piętra prawego pawilonu.

Napis: *Grund und Façade von der Haupt Entree im General Plan mit C bezeichnet.* Wnętrza oznaczone napisami w języku francuskim.

Ck. poł. XVIII w.
rys. ol., akw.; 52,3 × 36,9; 60 Ellen = 20,1 cm
VII, 91, Nr 23 h

Niezrealizowany projekt przebudowy.

279. PAŁAC SANGUSZKÓW

Rzut przyziemia z projektem rozbudowy;

Napis: *Parterre*. Niektóre wnętrza nowych skrzydeł oznaczone napisami w języku niemieckim.

Ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 74,1 × 53,2; 60 Ellen Dresdner — 17,4 cm
VII, 91, Nr 23 e.

Niezrealizowany projekt przebudowy.

280. PAŁAC SANGUSZKÓW

Rzut I piętra po rozbudowie.

Napis: *Premier Etage*.

ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 73 × 43; 60 Aunes de Dresde — 17,3 cm
VII, 91, Nr 23 f;

Niezrealizowany projekt przebudowy. Wiąże się z nr. kat. 279.

OGRÓD BRÜHLA NA NOWYM ŚWIECIE

---

281. OGRÓD BRÜHLA NA NOWYM ŚWIECIE

Plan sytuacyjny terenów pomiędzy Nowym Światem a Skarpą przed założeniem ogrodu.

1747—1750
rys. tusz., akw.; 64,7 × 28,6
VII, 91, Nr 17 f

282. OGRÓD BRÜHLA NA NOWYM ŚWIECIE

Plan sytuacyjny z projektem parterów ogrodowych i pawilonu.

1747—1750, Karol Fryderyk Pöppelmann (?)
rys. tusz., akw.; 60,4 × 47,3; 10 Ellen = 1,5 cm
VII, 91, Nr 17 b

283. OGRÓD BRÜHLA NA NOWYM ŚWIECIE

Plan sytuacyjny terenów pomiędzy Nowym Światem a Skarpą z projektem ogrodu i pawilonu.

1747—1750, Karol Fryderyk Pöppelmann (?)
rys. tusz., akw.; 117,7 × 51,9
VII, 91, Nr 17 e

284. OGRÓD BRUHŁA NA NOWYM ŚWIECIE
Projekt pawilonu; rzut przyziemia i elewacja.

1747—1750, Karol Fryderyk Pöppelmann (?)
rys. akw.; 43 × 26,7
VII, 91, Nr 17 k

Wariant projektu pawilonu oznaczonego na planie sytuacyjnym
nr kat. 282.

-
285. OGRÓD BRUHŁA NA NOWYM ŚWIECIE
Projekt domku ogrodnika; rzut i elewacja.

1747—1750
rys. ol., akw.; 49 × 37,8
VII, 91, Nr 17 m

MARYWIL.

---

286. MARYWIL

Plan sytuacyjny wraz z rzutem przyziemia.

Na odwrocie napisy: No 5. *Der General Plan von Gantz Marieville mit allen Gewolbern Garthen und angraenzenden Nachbarschaften* oraz No 22. *Gantz Marevill*. W prawym dolnym rogu sygn. *J. S. Deybel a.*

1723—1733, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 143,7 × 84; 100 Ellen drezd = 91,3 cm
VII, F. 91, Nr 13,1

Zdjęcie inwentaryzacyjne w związku z projektami Augusta II zagospodarowania Marywila i przejęcia budowli w 1729 od rodziny Sobieskich. Z omawianym rysunkiem wiążą się pozycje katalogu 287, 288, 289, przy tej pozycji w katalogu drezdeńskim nota: *Deybel 1723*.

-
287. MARYWIL

Rzut piwnic z oznaczeniem przeznaczenia pomieszczeń dla dworzan, kancelarii, artystów i in.

Na odwrocie napis: *Marieville betr. Die Logirung.*

1729—1733, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 57,2 × 82,7
VII, F. 91, Nr 13,7

288. MARYWIL

Rzut przyziemia z oznaczeniem przeznaczenia pomieszczeń dla dworu, kancelarii, artystów i in., z własnoręczną aprobatą Augusta II AR oraz poprawkami naniesionymi ołówkiem. U góry cyfra 1.

1729—1733

rys., tusz., akw.; 60,3 × 92; 80 Ellen = 24,8 cm

VII, F. 91, Nr 13,8

---

289. MARYWIL

Rzut 1 piętra z oznaczeniem pomieszczeń, własnoręczną aprobatą Augusta II i wskazówką: *Diese Einrichtung ist die Woche nach Ostern zu machen. AR. Na odwrocie: No 4. General Plan von Oberstock in Marieville.*

1729—1733, Jan Zygmunt Deybel

rys. tusz., akw.; 55,2 × 79; 50 Ellen = 15,6 cm

VI, F. 91, Nr 13,4

---

290. MARYWIL

Typowa jednostka mieszkalna: rzut piwnic, przyziemia, 1 piętra, 2 piętra i poddasza.

Na prawym marginesie napis: *Ein Particulaires-Hauss von Marieville, welches mit allen Commoditäten vor einen Einwohner ist versehen gewesen. W prawym górnym rogu cyfra: 14. Po środku numeracja porządkowa: 22.*

1733—1738

rys. tusz., akw.; 57 × 88,2; 40 Ellen = 24,5 cm

VII, F. 87, Nr 9 w

---

291. MARYWIL

Przekrój poprzeczny kaplicy.

Na marginesach po obu stronach rysunku napis: *Profil Von der in Marieville, auf den im Grund — Risse No: 11 sub Lit. A. bemerkten Platze erbaut befindlichen Capelle, nebst der Zeichnung Eines im Hohen-Alter befindlichen Marien — Bildes.*

W dalszym ciągu informacja o przekazaniu przez królową Marię Kazimierę w 1708 r. księżom z kościoła św. Jana domu na terenie Marywilu wraz z 1/3 ogrodu oraz o pochodzeniu obrazu w głównym ołtarzu kaplicy. W prawym górnym rogu cyfra 15.

1733—1738
rys. tusz., akw.; 60,2 × 90,8
VII, F. 87, Nr 9 r

Inwentaryzacja wraz z projektem dekoracji wnętrza.

292. MARYWIL

Widok ogólny z lotu ptaka od pn.-zach.

Napis: *Der Aufzug und Faciade von Mariewille, nebst den Innern-Hoff und Einer Capelle*. Poniżej nota o sposobie użytkowania dziedzina przez Augusta II. W prawym górnym rogu cyfra 16. W lewej części arkusza elewacja frontowa kościoła p.p. Sakramentek w Warszawie, z naklejonym wariantem kopuły i dachu. Napis: *Die Faciade der Kirchen von Sanct Sacrament*.

1733—1738
rys. tusz., akw.; 58,9 × 89
VII, F. 87, Nr 9 u

Widok po częściowej przebudowie, uwzględniającej zamurowanie galerii po obu stronach kaplicy, wzniesienie 2 wież w skrzydłach zachodnim i wschodnim oraz projekt zmiany elewacji frontowej kaplicy.

ARSENAL

293. ARSENAL

Widok perspektywiczny Arsenalu wraz z fortyfikacjami oraz najbliższej okolicy. Kopia tablicy erekcyjnej z 1643 r. i jej tłumaczenie na język niemiecki. Legenda wyjaśnia oznaczenia literowe.

1726—1752, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 58,1 × 90
VII, F. 87, Nr 2 b

Projekt przebudowy Arsenalu, budowy fortyfikacji z fosą przypuszczalnie z okresu działalności Jana Klemensa Branickiego jako administratora, a następnie generała artylerii koronnej. Teren zdjęty inwentaryzacyjnie obejmuje kościół i klasztor p.p. Brygidek, część ogrodu Krasińskich, część zabudowy Nalewek i Leszna, wraz z pałacem Hylzenów oraz sieć dróg wiodących w kierunku starej Warszawy, Leszna, Woli i Marymontu.

294. ARSENAL

Rzut przyziemia.

Napis: *Plan du rez de chaussee de l'Arsenal a Varsovie*.

1752-54, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 54,3 × 43,4; 50 Aunes de saxe = 16,5 cm
VII, R. 91, Nr 18 a

Całość projektu stanowią rysunki oznaczone numerami katalogu 295, 296, 297. Projekt został zrealizowany ze zmianami w szczegółach, zwłaszcza w elewacjach budynku głównego od ul. Długiej, w okresie pełnienia przez H. Brühla obowiązków generała artylerii, a pod kierunkiem płk. J. J. D. Jaucha.

---

295. ARSENAŁ

Rzut 1 piętra, z nakładką rzutu 2 piętra w ryzalicie środkowym budynku pd.

Napis: *Plan du Premier Etage de l'Arsenal a Varsovie.*

1752-54, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 50,3 × 43,6, nakładka 15,6 × 12,7; 50 Aunes de saxe
= 16 5 cm
VII, F. 91, Nr 18 b

---

296. ARSENAŁ

Elewacja główna (pd.) od strony ul. Długiej.

1752-54, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 35,7 × 49,6
VII, F. 91, Nr 18 c

---

297. ARSENAŁ

Elewacja budynku głównego (pd.) od strony dziedzińca z przekrojami poprzecznymi budynków: wsch. i zach.

1752-54, Jan Zygmunt Deybel
rys. tusz., akw.; 35,1 × 49,4
VII, F. 91, Nr 18 d

---

298. ARSENAŁ

Plan sytuacyjny zabudowań wraz z projektem przebudowy zniszczonego budynku na nowe laboratorium.

Napis: *Der Respublique Zeug-Hauss zu Warschau.* Na odwrocie napis: *No 3. Ein Grund-Riss von Respublique Zeug-Hauss zu Warschau und desselben Gegend.* Na planie objaśnienia w języku niemieckim.

Ok. 1754
rys. tusz., akw.; 43,9 × 49,4; 60 Ellen = 10 cm
VII, F. 91, Nr 18 ef

Na planie zarys rzutu budynków arsenału wg wersji zrealizowanej. Do planu odnosi się wariant projektu odbudowy laboratorium, poz. katalogu 299 oraz poszyt rękopiśmienny z kosztorysami wyposażenia laboratorium i jego odbudowy (zaw. 8 kart nlb., w tym 6 zapisanych: na karcie 2v, podpis ministra H. Brühla, sygn. VII, F. 91, Nr 18 h).

299. ARSENAŁ

Rzut i elewacja projektowanego laboratorium.
Na prawym marginesie kosztorys w języku niemieckim: Na odwrocie napis: Nr 4. *Grund und Faciade Eines Deseins zu Einen Laboratorio beym Zeug-Hauss zu Warschau.*

Ok. 1754
rys. tusz., akw.; 32,7 × 63,1; 30 Ellen = 15 cm
VII, F. 91, Nr 18 g

Z rysunkiem wiąże się rękopis; *Specyfication Derer Vornehmsten Requisita, in einen Pulver — Laboratorio*, zawierający kosztorysy i zestawienia rachunkowe, dotyczące wyposażenia laboratorium, datowane 1754; jeden z nich sygnowany przez Brühla (poszyt str. 16, w tym zapisanych 9; sygn. VII, F. 91, Nr 18 k).

PROCHOWNIA

300. WIEŻA PROCHOWA

Rzut z perspektywicznym widokiem Wisły i Pragi, elewacja, kopia tablicy erekcyjnej Prochowni z 1582 r., przekład tekstu tablicy na język niemiecki. W legendzie objaśnienia oznaczeń literowych na planie; w prawym górnym rogu cyfra 10.

pol. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 58,5 × 89
VII, F. 87, Nr 2 a

KOLEGIATA ŚW. JANA

301. KOLEGIATA ŚW. JANA

Rzut przyziemia z projektem dekoracji żałobnej, związanej ze zgonem Augusta II.

Napis: *Die Pfarr-Kirche auf der Johannes Gasse, zu Warschau.*

po 1733
rys. tusz., akw.; 52,6 × 40,8; 50 Ellen = 17,5 cm
VII, F. 91, Nr 6 b

Wariant pierwszy dekoracji.

302. KOLEGIATA ŚW. JANA

Rzut przyziemia kościoła z projektem dekoracji żałobnej, związanej ze zgonem Augusta II.

po 1733

rys. tusz., akw.; $91,2 \times 60,8$; 20 Ellen = 14 cm

VII, F. 87, Nr 10 a

Wariant drugi dekoracji.

---

303. KOLEGIATA ŚW. JANA

Fasada głównej wieży-dzwonnicy z przejazdem w dolnej kondygnacji.

ok. 1746

rys. tusz., akw.; $91,3 \times 60,5$; 20 Ellen = 14 cm

VII, F. 85, Nr 26 k

Inwentaryzacja wieży wg stanu w 1683—1746, przeprowadzona przed rozbiórką jej górnej drewnianej części i przebudową, wykonaną na zlecenie Augusta III. W prawym dolnym rogu nota Z. Bienieckiego z 29.XI.1957 r., rozwiązująca atrybucję rysunku.

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. KAPUCYNÓW

304. KOŚCIÓŁ O.O. KAPUCYNÓW

Fasada wsch.

Napis: No. 1. *Faciade der Capuciner Kirche zu Warschau.*

ok. 1736

rys. tusz., akw.; $66 \times 46,5$; 30 Ellen = 29,5 cm

VII, 91, Nr 1. Blatt 1

Pozycje katalogu od nr 304 do nr 322 oznaczone na oryginałach numeracją od 1 do 19 stanowią serię rysunków przedstawiających stan kościoła i Kaplicy Królewskiej z ok. 1736 r. Naniesiona na plany inwentaryzacyjne dekoracja jest dokumentacją do uroczystości żałobnych odprawianych dorocznie w dzień zgonu Augusta II. Nadzór nad jej wykonaniem spoczywał w rękach J. J. D. Jaucha kierownika Saskiego Urzędu Budowlanego w Warszawie.

---

305. KOŚCIÓŁ O.O. KAPUCYNÓW

Rzut przyziemia kościoła i Kaplicy Królewskiej z projektem dekoracji żałobnej.

Napis: No. 2. *Grund Riss der Capuciner Kirche, nebst Anbauung der Konigl. Capelle sub Litt. A. allwo die Viscera S. Königl. Ma-*

jestat (Glorwürdigsten Gedächtnisses) Augusti II. in einer Urna aufgehoben sindt. Sub Litt. B. Zeiget im Grunde, wie es bey den Jahrg. Exequien ordiniret wirdt.

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5; 25 Ellen = 24,7 cm
VII, 91, Nr 1. Blatt 2

---

306. KOŚCIÓŁ O.O. KAPUCYNÓW

Przekrój poprzeczny przez kościół i Kaplicę Królewską z widokiem dekoracji żałobnej.

Napis: *No 3. Profil der Capuciner Kirche nebst der erbaueten Königl. Capelle, wie solche am Tage derer Exquien anzusehen ist.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5; 30 Ellen = 29,8 cm
VII, 91, Nr 1. Blatt 3

---

307. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Widok urny mieszczącej proch Augustusa II wraz z projektem dekoracji żałobnej.

Rysunek z nakładką oznaczoną literą: A proponującą odmienne zwieńczenie „Castrum Doloris”.

Napis: *No. 4. Wie das Castrum Doloris zur Zeiten der Exequien im grossen sich representiret, und in einem und den andern Jahr verwehelt wirdt, wie Litt A. und B. zeiget.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5; 6 Ellen = 25,8 cm
VII, 91, Nr 1. Blatt 4

---

308. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Insygnia królewskie.

Napis: *No. 5. Reichs. Insignia, welche zur Zeit derer Exequien aus dem Schloss genommen, und auff dem Postument (so unter dem Castrum Doloris) rangiret werden, wie auff vorigen Blath bey Litt. C. zu sehen.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 5

---

309. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Rzut podziemia.

Napis: *No. 6. Unter Grund der Königl. Capelle.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 6

---

310. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Rzut przyziemia z oznaczeniem rzutu urny mieszczącej proch Augusty II.

Napis: *No. 7. Ober Grund der Königl. Capelle.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5; 10 Ellen = 35,4 cm
VII, 91, Nr 1. Blatt 7

---

311. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Portal od strony nawy.

Napis: *No. 8. Faciade bey Eintritt der Königl Capelle.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 8

---

312. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Przekrój poprzeczny z widokiem ołtarza i dekoracji ściany pn.

Napis: *No. 9. Die erste innere Seite der Königl. Capelle, allwo das Alter zuersehen ist.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 9

---

313. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Przekrój poprzeczny z widokiem ściany pd.

Napis: *No. 10. Die innere gegen Seite des Altars zum Eingange der Königl. Capelle.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 10

314. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Przekrój podłużny z widokiem dekoracji ściany wsch.

Napis: *No. 11. Die Seite rechter Hand der Konigl. Capelle.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 63 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 11

315. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Przekrój podłużny z widokiem dekoracji ściany zach. i urny mieszczącej prochy Augusta II.

Napis: *No. 12. Die Seite lincker Hand der Konigl. Capelle, wie solche mit dem Baldecon und gantzer Figur der Urna zuersehen ist.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 12

316. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Plafon.

Napis: *No. 13. Des Blaffon der Koniglichen Capelle.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 13

317. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Widok urny mieszczącej prochy Augusta II.
Napis: *No. 14. Die Urna von Marmor, worinnen die Konigl.*

Viscera auffgehoben, aparte aber inwendig annoch mit einem Englischen Zinnernen Gefass vers versehen worden, alles nach seinem Maass Staab.

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 63 × 46,5; 2 Ellen = 28,6 cm
VII, 91, Nr 1. Blatt 14

318. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Tablica z cyfrą królewską z urny mieszczącej prochy Augusta II.

Napis: *No.15. Die erste von Silber vergoldete Platte, von der Grosse, wie sie an der Urna zuersehen.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 15

---

319. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Tablica z herbami z urny mieszczącej proch Augusta II.

Napis: *No 16. Die andere Platte, so an der Urna zu sehen ist.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 16

---

320. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Tablica z napisem z urny mieszczącej proch Augusta II.

Napis: *No 17. Die dritte Platte an der Urna.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 17

---

321. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Kaplica Królewska. Tablica z napisem z urny mieszczącej proch Augusta II.

Napis: *No 18. Die vierte Platte an der Urna.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 66 × 46,5
VII, 91, Nr 1. Blatt 18

---

322. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Plan sytuacyjny kościoła, klasztoru i ogrodów oraz terenów należących do Jezuitów.

Legenda w języku niemieckim objaśnia określenia literowe na planie.

Napis na odwrocie: *No 19 Grund Riss des gantzen Capuciner Klosters, Garthen und Districtes.*

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 86,7 × 53,1; 200 Ellen Dresd. — 28,8 cm
VII, 91, Nr 1. Blatt 19

323. KOŚCIÓŁ OO. KAPUCYNÓW

Rzut poziomy i przekrój poprzeczny przez kościół i Kaplicę Królewską z widokiem dekoracji żałobnej na doroczne egzekwie po śmierci Augusta II; na rzucie Kaplicy Królewskiej naklejone nakładki z widokiem 3 ścian. Na marginesie cyfra 39.

ok. 1736
rys. tusz., akw.; 90,6 × 58,3; 30 Ellen 29,7 cm
VII, 87, Nr 10 b

Rysunek przedstawia stan kościoła i Kaplicy Królewskiej po 1736 r. Został sporządzony prawdopodobnie w związku z projektem dekoracji do nabożeństwa żałobnego, nie należy jednak do serii rysunków przedstawionych w katalogu pod poz. 304—322. Opatrzanie go numeracją na marginesie 39 świadczyłoby o jego powstaniu łącznie z serią rysunków dokumentacyjnych sporządzonych w pracowni Jana Joachima Daniela Jaucha.

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. REFORMATÓW

324. KOŚCIÓŁ OO. REFORMATÓW

Plan sytuacyjny kościoła i klasztoru oraz rozplanowanie ogrodu.

Napis na kartuszu: *Grund und General Plan desjenigen gantzen Districts Welcher von Ihro Koenigl: Majestaet Sigismundo Tertio als Stiffler zu Hoochst Deroselben Andencken, Denen Ehrwüirdigen Patres derer Reformaten in Warschau zu ihren Etablissement und derer Andacht geschencket und abgetreten worden. Wie ferner durch eine umstaendliche Beschreibung bey der Faciade auf nachfolgenden Andern Blatt ein mehrers davon wird zu lesen und zu ersehen seyn.* Na marginesie legenda w języku niemieckim objaśnia oznaczenia literowe na planie. Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą: 95 oraz 6.

ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., ol., akw.; 59,3 × 50,9; 100 Ellen — 17,7 cm
VII, 87, Nr 1 a

325. KOŚCIÓŁ OO. REFORMATÓW

Fasada główna kościoła oraz elewacje główna i boczna domku oratoryjnego.

Na marginesie nota omawiająca historię kościoła. Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą: 96 oraz 7.

ok. poł. XVIII w.
rys. ol., tusz., akw.; 59,5 × 50,3

Rysunek inwentaryzacyjny.

KOŚCIÓŁ PP. SAKRAMENTEK

326. KOŚCIÓŁ SAKRAMENTEK

Rzut przyziemia.

Napis: *Ein Grund-Riss der Kirchen von Sanet Sacrament.*

Napis w dolnej części rysunku informuje o wyposażeniu kościoła w dwie artystyczne monstrancje. W lewym górnym rogu cyfra 17.

Ck. pol. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 91,2 × 60,3; 20 Ellen — 18 cm

VII, F. 87, Nr 1 f

Zdjęcie inwentaryzacyjne wg stanu z czasów Augusta III.

KOŚCIÓŁ ŚW. KRZYŻA

327. KOŚCIÓŁ ŚW. KRZYŻA

Rzut górnego kościoła.

Napis: *Der Grund-Riss von der Grossen-Pfarr-Kirchen zum Heiligen Creutz.*

Nota informuje o istnieniu kościoła dolnego. W lewym górnym rogu cyfra 18.

pol. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 90,1 × 63; 20 Ellen — 9,6 cm

VII, F. 87, Nr 1 c

Rysunek ma charakter inwentaryzacji wg stanu z okresu budowy korpusu kościoła (1682—96), związanej z budową fasady głównej, która zakończona została w 1757 r.

328. KOŚCIÓŁ ŚW. KRZYŻA

Elewacja główna.

Napis: *Die Faciade der Grossen-Pfarr-Kirche zum Heiligen-Creutz.* W lewym górnym rogu cyfra 19.

ok. pol. XVIII w.

rys. tusz., akw.; 90,4 × 59,8; 20 Ellen — 9,5 cm

VII, F. 87, Nr 1 d

Wariant fasady odpowiada w zasadniczych proporcjach projektowi zrealizowanemu, ze zmianami w poszczególnych detalach. Rysunek wykonany w pracowni J. J. D. Jaucha, w okresie budowy fasady i wież w. l. 1726—1755.

329. KOŚCIÓŁ ŚW. KRZYŻA

Krata żelazna, oddzielająca prezbiterium od nawy.

Na marginesie z lewej i prawej strony rysunku napis: *Ein Durchschnitt vor dem Grossen Alter und Chor der Heiligen*

Creutz-Kirchen, von Eisen, sehr prachtig, welcher nebst der Cantzel von gleicher würde, durch zwey Mitglieder und Bruder des Closters verfertigt worden. W dalszym ciągu podana historia sprowadzenia oo. misjonarzy do Warszawy i budowy kościoła i klasztoru. W prawym górnym rogu cyfra 20.

ok. poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 58,8 × 91,4; 10 peds = 18,1 cm
VII, F. 87, Nr 1 e

Zdjęcie inwentaryzacyjne kraty, wykonanej w końcu XVII w., usuniętej z kościoła w 1792 r. i obecnie nieistniejącej.

KOŚCIÓŁ OO. FRANCISZKANÓW

330. KOŚCIÓŁ OO. FRANCISZKANÓW

Rzut przyziemia.

Napis: *Der Grund Riss von der Franciscaner Kirche zu Warschau* oraz nota w języku niemieckim omawiająca historię kościoła. Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą 97 oraz 23.

po 1750
rys. ol., tusz., akw.; 60 × 105; 20 Ellen = 15,5 cm
VII, 87, Nr 1 k

Rysunek inwentaryzacyjny.

331. KOŚCIÓŁ OO. FRANCISZKANÓW

Fasada główna.

Napis: *Die schoene Faciade der Franciscaner Kirche, so unter derder Regierung Augusti III tii auch vollzogen und verfertigt worden.* Rysunek oznaczony na marginesie cyfrą: 98 oraz 24.

po 1750
rys. ol., tusz., akw.; 59,4 × 90,1
VII, 87, Nr 9 y

Rysunek inwentaryzacyjny.

KOŚCIÓŁ, KLASZTOR I SZPITAL OO. BONIFRATRÓW

332. KLASZTOR I SZPITAL OO. BONIFRATRÓW

Rzut przyziemia i I piętra budynków na gruntach morsztynowskich.

U góry rysunku cyfra 179.

ok. 1726
rys. tusz., akw.; 90,9 × 58,9; 60 Ellen = 18,4 cm
VII, F. 84, Nr 16 g

Inwentaryzacja budynku wykonana w związku z wykupem przez Augusta II dalszych terenów, związanych z powiększeniem i ostatecznym ukształtowaniu założenia saskiego. Do tego rysunku odnosi się pozycja katalogu 333. Rysunki mylnie określone w katalogu drezdeńskim jako szpital im. Dzieciątka Jezus.

333. KLASZTOR I SZPITAL OO. BONIFRATRÓW

Elewacja główna budynku i przekrój poprzeczny kaplicy.

U góry cyfra 169.

ok. 1726
rys. tusz., akw.; 60,3 × 91,7
VII, F. 84, Nr 16 h

Inwentaryzacja wykonana przed wykupem i wyburzeniem budowli, kaplica częściowo zniszczona.

334. KLASZTOR I SZPITAL OO. BONIFRATRÓW

Rzut przyziemia budynków przy późniejszej ul. Bonifraterskiej.

U góry rysunku cyfra 178. Pod rysunkiem tytuł (błędny!): *Plan de l'hospital des Enfants trouves, etabli à Varsovie.*

ok. 1757, Jakub Fontana
rys. tusz., akw.; 65 × 91,5; 20 Ellen — 9,4 cm
VII, F. 84, Nr 16 f

Napis błędnie określający budowlę jako szpital Dzieciątka Jezus. Rysunek związany z rozbudową gmachu klasztoru i szpitala, istniejącego w tym miejscu od ok. 1726 r. Do tego rysunku odnosi się pozycja katalogu 335.

335. KLASZTOR I SZPITAL OO. BONIFRATRÓW

Elewacja główna.

Pod rysunkiem napis: *Facade de l'hospital des Enfants trouves, etabli a Varsovie.* U góry rysunku cyfra 170.

ok. 1757, Jakub Fontana
rys. tusz., akw.; 60,2 × 91,6; 40 Ellen — 18,5 cm
VII, F. 84, Nr 16 e

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR PP. BERNARDYNEK

336. KOŚCIÓŁ I KLASZTOR PP. BERNARDYNEK

Rzut przyziemia budynków na planie posesji.

Na odwrocie napisy piórem: *Nonnen Berhardingen bey Cracauer Kloster Thor Ma: Spigr:* oraz *Der grund von den ganzen Bern-*

*horttinchen Kloster nebst alle das... zugehörigen Platzen i olów-
kiem: So Haus ausbauen wollen.*

I poł. XVIII w.
rys. ol., tusz., akw.; 56,9 × 85,8; 40 Ellen — 144 cm
VII, F. 91, Nr 8 e

Posesja znajduje się na skarpie, w sąsiedztwie terenu, należą-
cego do pałacu Pod Blachą i ograniczona jest ulicami, prowa-
dzącymi do Bramy Krakowskiej, do pałacu Pod Blachą i do
Wisły. Rysunek inwentaryzacyjny budynków po częściowym
pożarze.

KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

337. KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

Fasada główna.

Na odwrocie napis: *Die Vordere-Fasade von der Kirche in Wohla
wie Solche wurecklich ausgefuhret werden wird.*

1750—1755
rys. tusz., akw.; 76,5 × 47,6
VII, F. 91, Nr 3 e

Projekt odbudowy kościoła, podjętej przez ministra H. Brühla
po zniszczeniu z poł. XVII w. i zarzuconej odbudowie z końca
XVII w. Fasada bezwieżowa z zegarem w zwieńczeniu. Projekt
niezrealizowany, przewidujący, podobnie jak i projekty następ-
ne, przebudowę dawnego prezbiterium na fasadę główną oraz
budowę zakrystii i skarbcza od strony dawnej fasady. Rysunek
wiąże się bezpośrednio z nr kat. 338. Dalsze pozycje katalogu
(339—341) podają inne wersje projektu odbudowy, których do-
tąd autorstwo przypisuje się J. J. D. Jauchowi oraz J. F. Knob-
lowi.

338. KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

Elewacja boczna od strony pn. wraz z projektowaną zakrystią
i skarbcem.

Na odwrocie napis: *Die Seiten-Faciade Von der Kirchen in
Wohla. Wie sich selbige nach geschehener voelligen Abputzung
praesentiren wird.*

1750—1755
rys. tusz., akw.; 76,5 × 83,5
VII, F. 91, Nr 3 r

339. KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

Rzut poziomy, fasada główna oraz kosztorys budowy.

Oznaczony na rysunku: No 2. Napisy na odwrocie: No: 2 oraz *Anschlag Von Seiner des Herrn Premier Ministres Reichss-Grafen von Brühls Excellents authorisirt. Die voellige Ausbauung der Kirche in Wohla betreffende, Sowohl innerlich, alss an der Faciade, wie auch an der Sacristey und Schatz-Cammer.*

1750-1755

rys. tusz., akw.; 40,9 × 106,4; 20 Ellen — 12,7 cm

VII, F. 91, Nr 3 h

Niezrealizowany wariant projektu odbudowy. Na kosztorysie akcept H. Brühla.

---

340. KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

Fasada główna.

1750-1755

rys. tusz., akw.; 49 × 50,9; 20 Aunes — 13,5 cm

VII, F. 91, Nr 3 c

Projekt fasady z zegarem i wieżą w zwieńczeniu, zbliżony do wersji oznaczonej nr kat. 341. Prawdopodobnie wg tego projektu została zrealizowana odbudowa kościoła.

---

341. KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

Elewacja boczna z perspektywicznym widokiem fasady głównej.

1750-1755

rys. tusz., akw.; 32 × 20; 20 Ellen — 6,6 cm

VII, F. 91, Nr 3 a

Projekt kościoła z zegarem i wieżą w zwieńczeniu fasady głównej.

RÓŻNE

342. PRZEJAZDZKA KRÓLA AUGUSTA II PO WIŚLE

Napis na odwrocie: *Eine Solene Schiffart nach Der Rewy so bey Wars nach Pitano (!) geschehen.* Napisy na rycinie objaśniają rozmieszczenie orszaku królewskiego w poszczególnych łodziach.

1732

rys. ol., akw.; 20,2 × 273,2

VII, F. 90, Nr 37 b

---

343. WJAZD AUGUSTA III DO WARSZAWY

Schemat i opis uroczystego orszaku, podążać mającego z Pałacu Saskiego, przez bramę triumfalną na Krakowskim Przed-

mieściu, do kościoła farnego św. Jana. Tytuł planszy z opisem:
*Augusti Tertij Ein Zugs Ordnung So aus dem Königlichen
Pallai durch der Ehren — Pforte In der Stadt Warschau nach
der Pfar-Kirchen Sanct: Johannis unter beyden Seiten bis in
der Kirchen Rangirten Granadieren den 25 November 1734. ist
gehalten worden.*

25 listopada 1734
rys. tusz., akw.; 59,5 × 92
VII, F. 87, Nr 10 o, p

344. PROJEKT DEKORACJI

Dekoracja okolicznościowa na uroczystość obchodów rocznicy koronacji cesarzowej rosyjskiej Anny. Fajerwerk nad Wisłą. Plan sytuacyjny i perspektywa.

Napisy: *Plan des Feuer-Wercks, wie solches an Ih: Kayser. Majest: von Russland Crönungs-Tage, zu Warschau an der Weichsel den 8 Februarij Ao 1739 gehalten worden, oraz Unter der hohen Ordre Seiner Excel: Des Herrn General Feld-Zeug-Meisters Rybiński.* W legendzie objaśnienia dot. poszczególnych elementów dekoracji fajerwerku.

S.II.1739
rys. tusz., akw.; 59 × 89; 40 Ellen = 13,8 cm
VII, F. 90, Nr 38 u

345. PROJEKT DEKORACJI

Dekoracja z okazji rocznicy koronacji cesarzowej rosyjskiej Anny. Fajerwerk nad Wisłą. Rozwiązanie głównych elementów dekoracji.

S.II.1739
rys. tusz., akw.; 58,2 × 88,8 20 Ellen = 22,9 cm
VII, F. 90, Nr 38 v

346. ŁÓDŹ KRÓLEWSKA

na pokładzie król August II, osoby towarzyszące i załoga.

Napis: *Schiffahrten von Augustus II.* Na odwrocie napis (częściowo zaklejony): *Die Englische wirre so nach Dresden auf einen Wagen mit genommen.*

ok. 1730—33
rys. ol., akw.; 53,5 × 85,2; 5 Ellen = 18,5 cm
VII, F. 90, Nr 37 a

347. OGRÓD SASKI

Widok perspektywiczny ogrodu z przygotowanymi stołami i dekoracją do uroczystości okolicznościowej.

I poł. XVIII w.
rys. ol., akw.; 49,6 × 69,1
VII, F. 90, Nr 38 a

348. PROJEKTY DWÓCH POJAZDÓW DWORSKICH

Widoki boczne.

I poł. XVIII w.
rys. tusz., akw.; 60,4 × 91,2
VII, F. 85, Nr 32 n

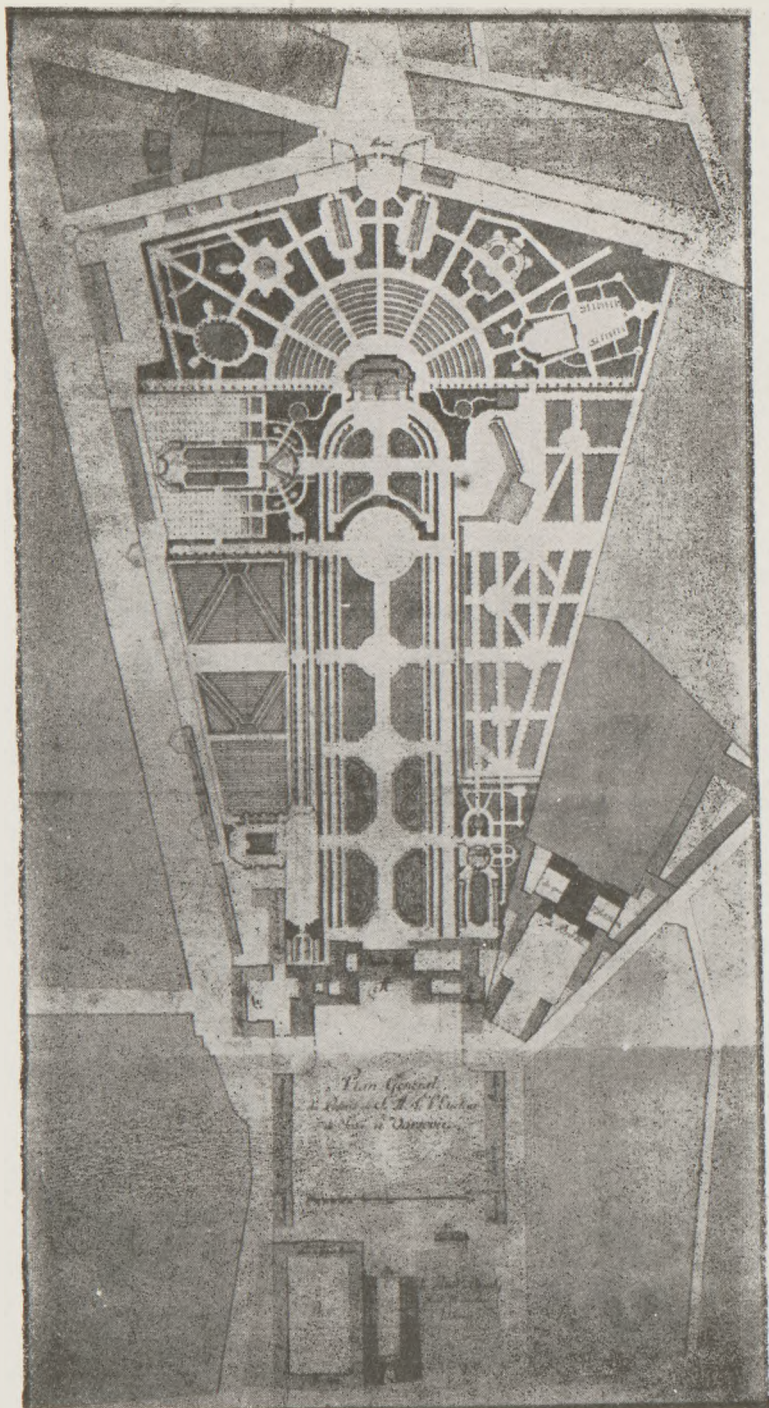
Plan Warszawy z 1740 r., opr. C. F. Hubner (nr kat. 2)

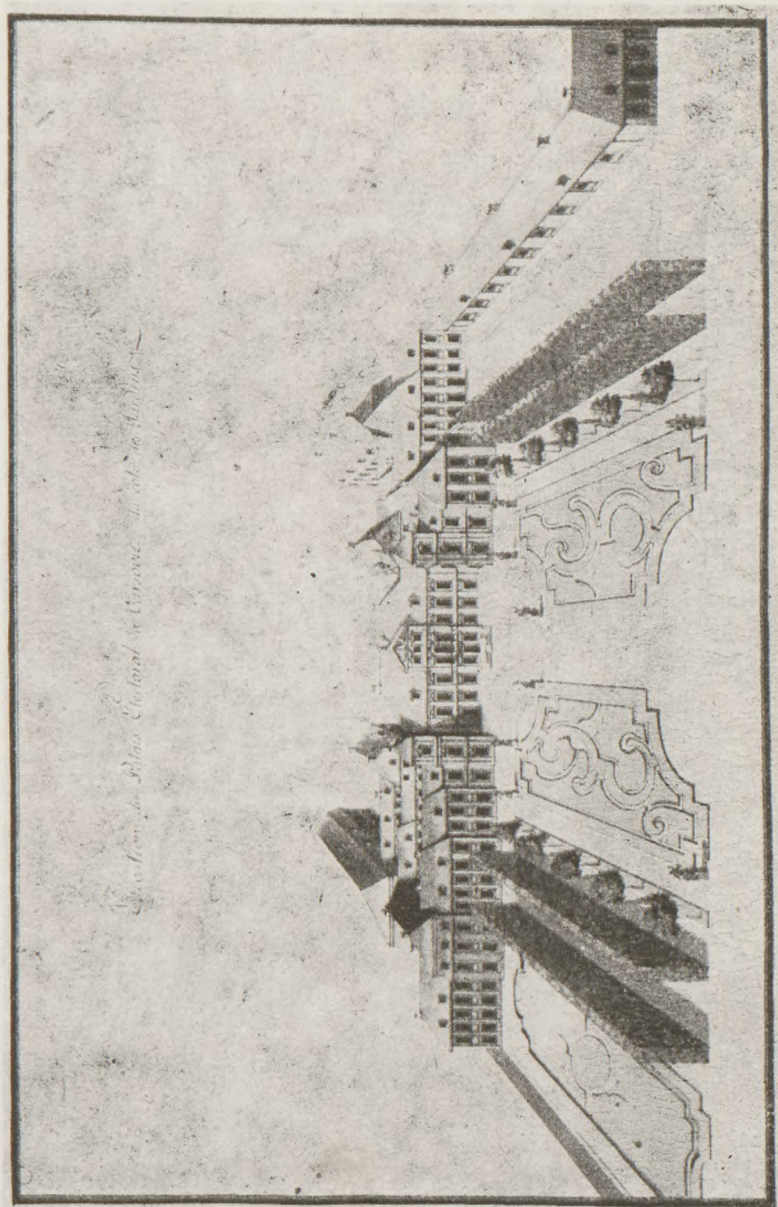
Widok Warszawy od strony Wisły z 1701 r. opr. J. G. Feyge (nr kat. 4)

Założenie Saskie. Plan sytuacyjny (nr kat. 25)

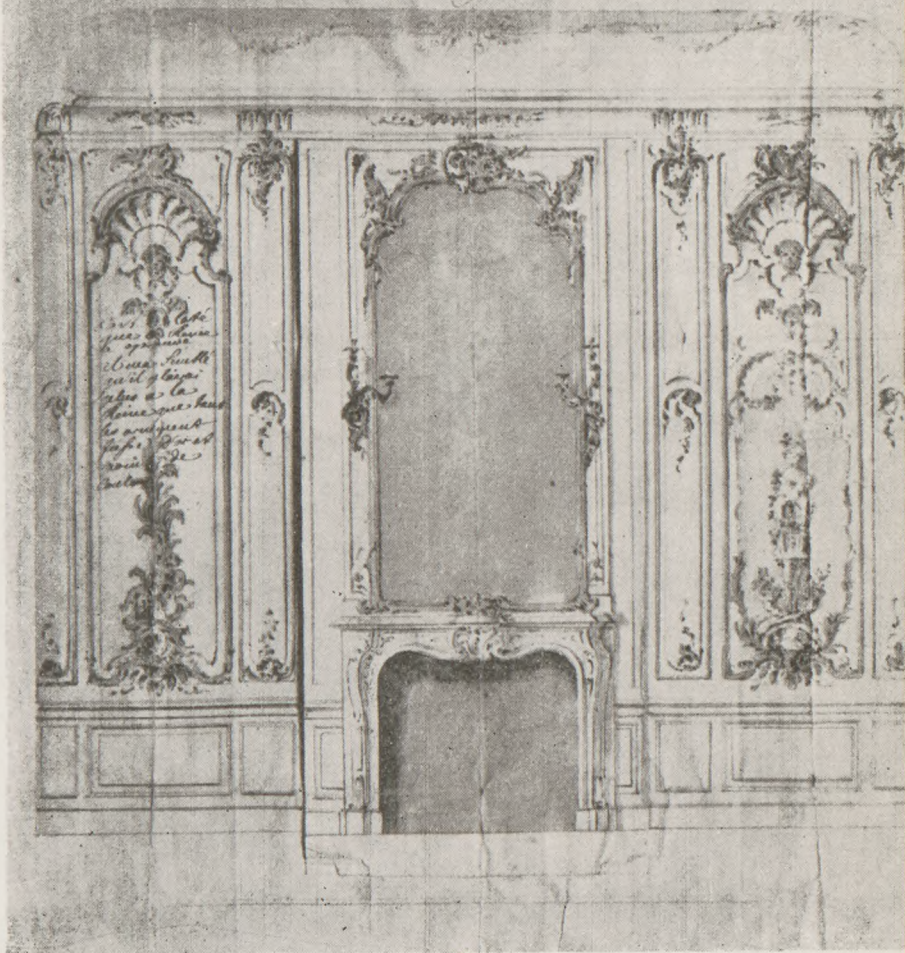

Pałac Saski. Widok z lotu ptaka od strony ogrodu (nr kat. 53)

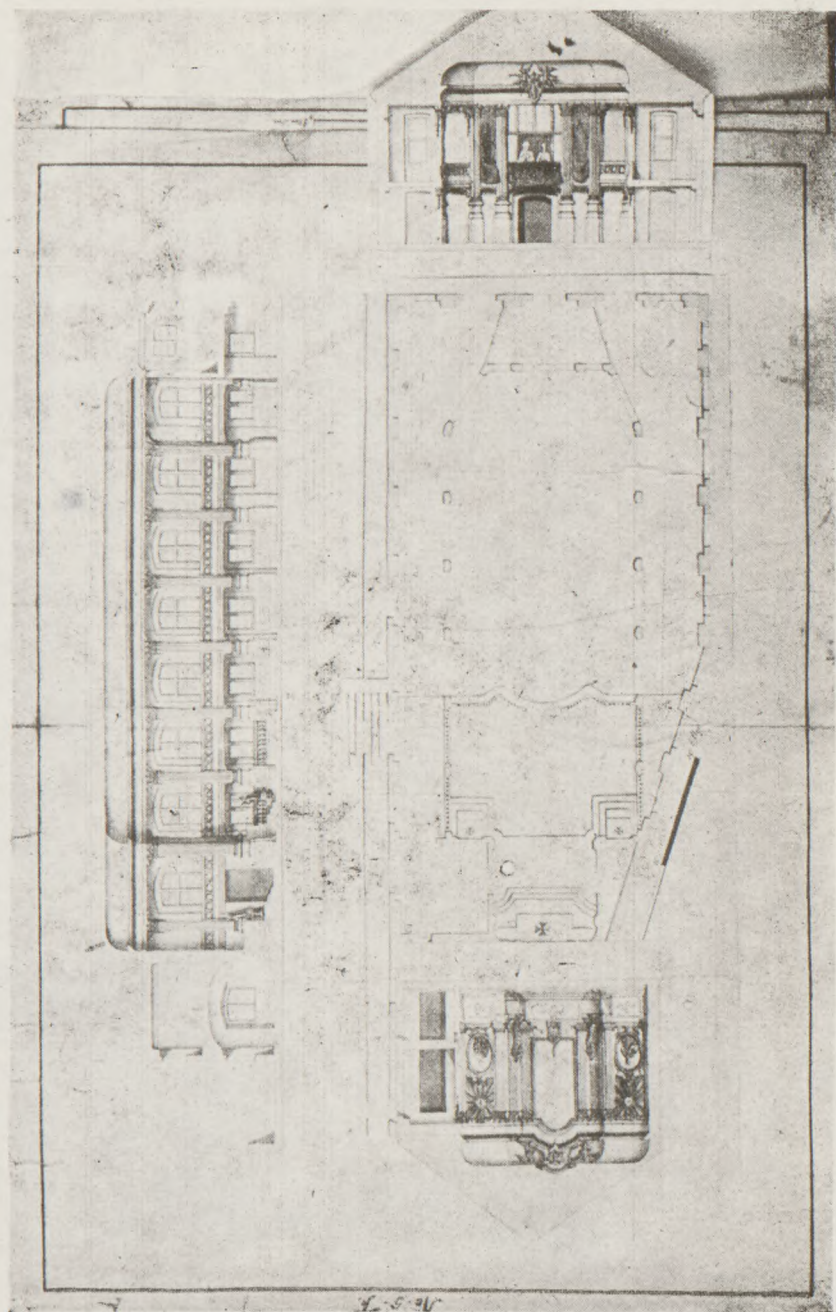

Project auf Ihre Majestät Königin Sophie Charlotte
 sein solches mit der Hand gezeichnet und gezeichnet.

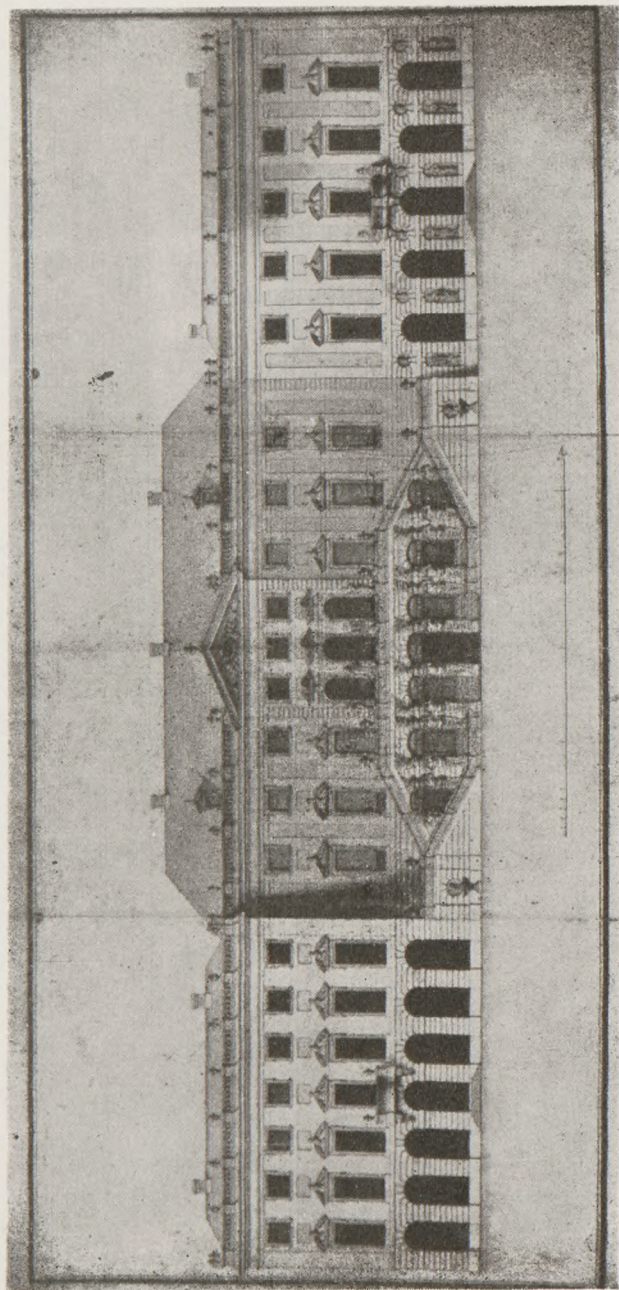
Pałac Saski. Projekt gabinetu królowej (nr kat. 57)

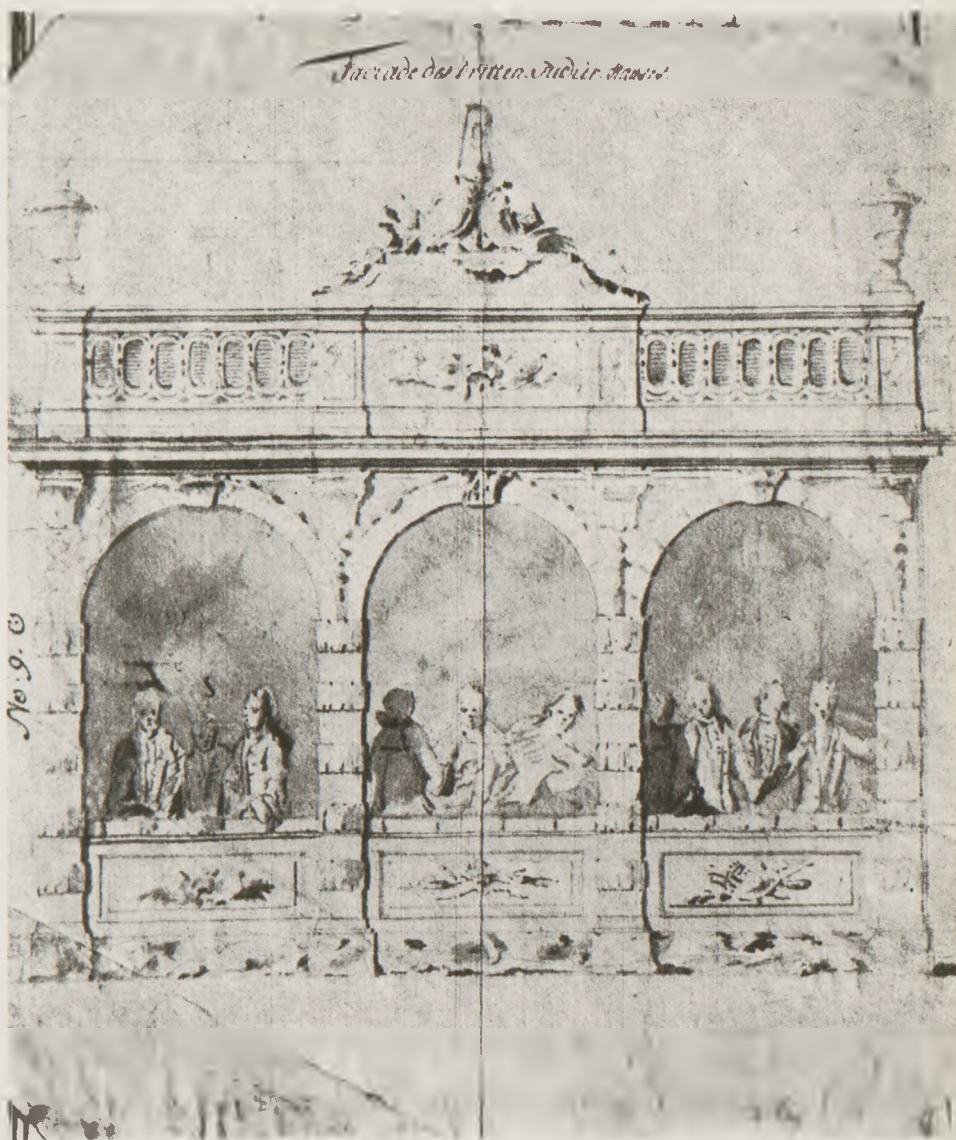
Pałac Saski. Projekt kaplicy (nr kat. 58)

Palac Saski. Projekt przebudowy (nr. kat. 68)

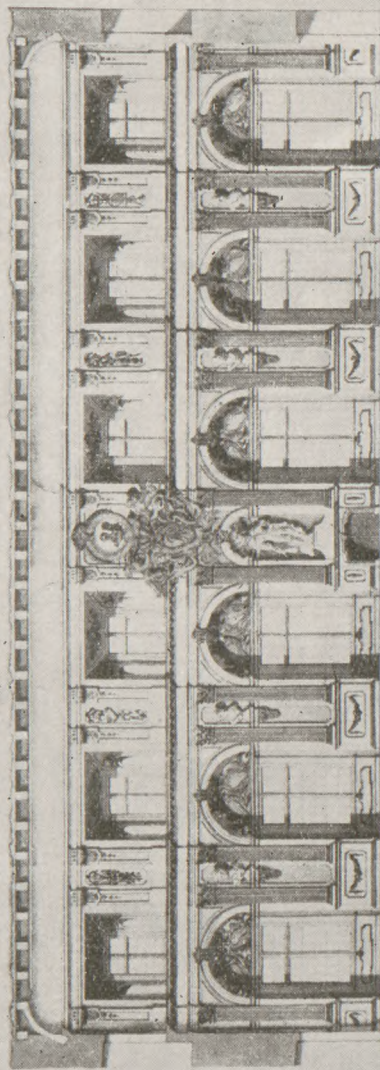
Ogród Saski. Strzelnica, domek sędziowski (nr kat. 119)

Die Sala Senatoria liegt links neben dem Saal, der die Sala Senatoria bildet, und ist durch einen Pfeiler von der Sala Senatoria getrennt. Die Sala Senatoria ist ein Saal, der die Sala Senatoria bildet, und ist durch einen Pfeiler von der Sala Senatoria getrennt.

Zamek Królewski. Sala Senatorska, widok ściany zach. (nr. kat. 154)

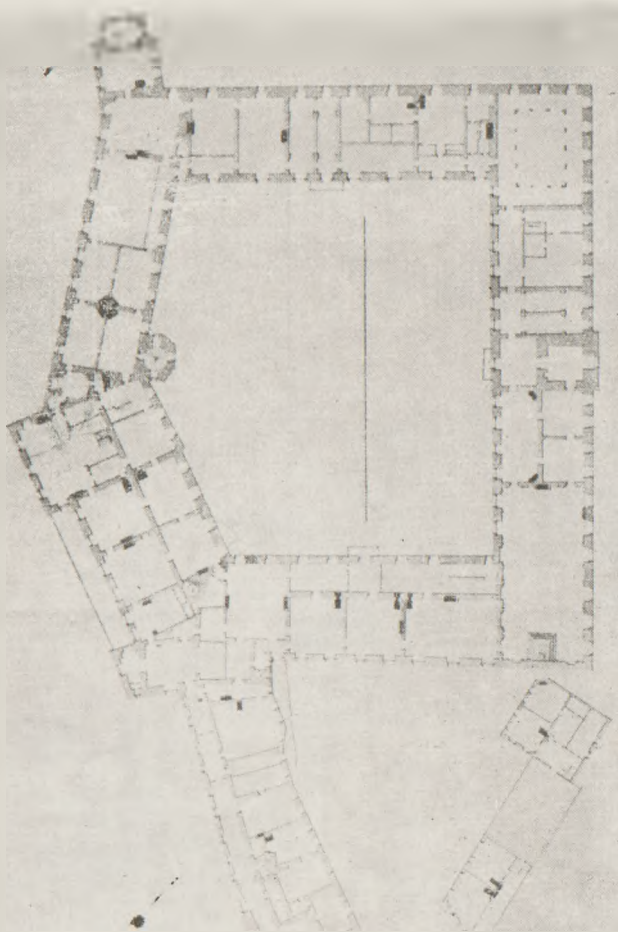

Zamek Królewski. Sala Senatorska, kartusze z herbami

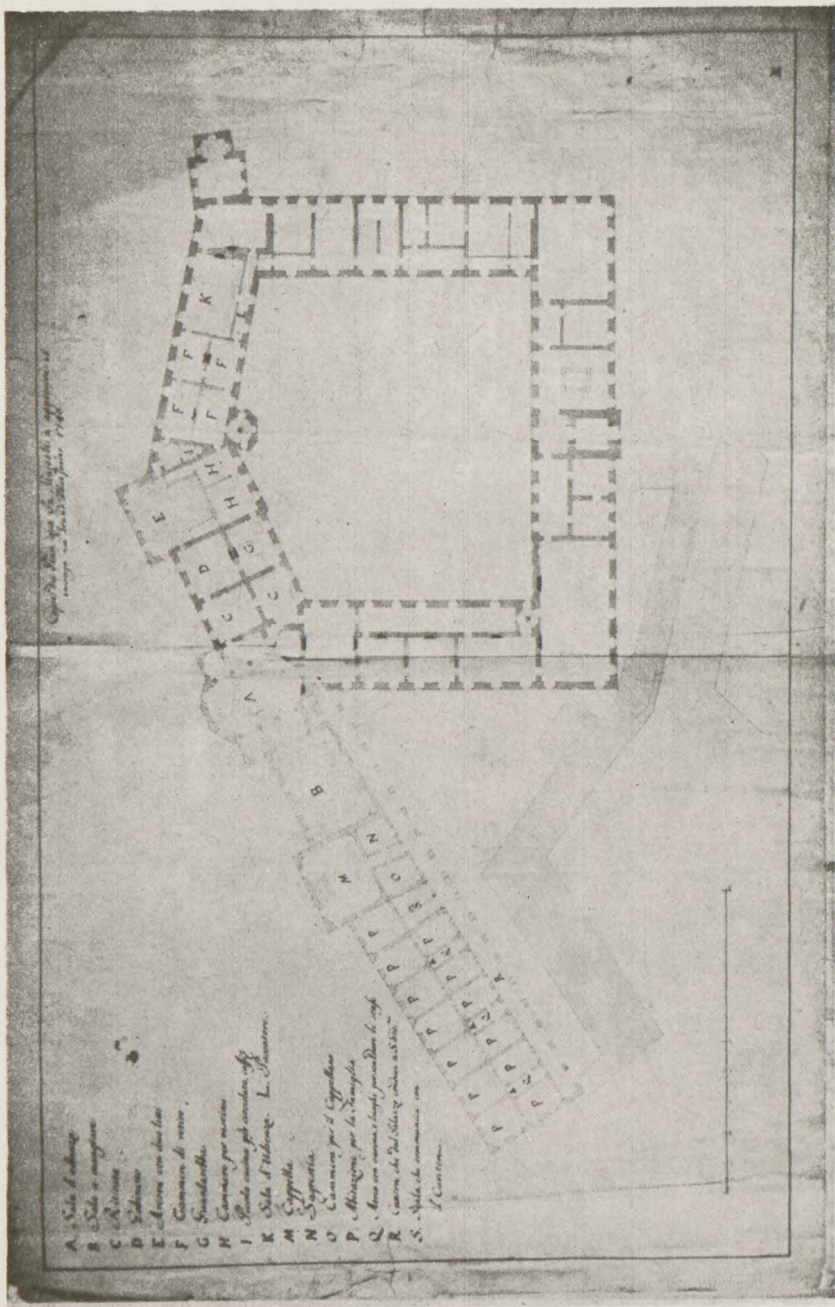
Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego (nr kat. 158)

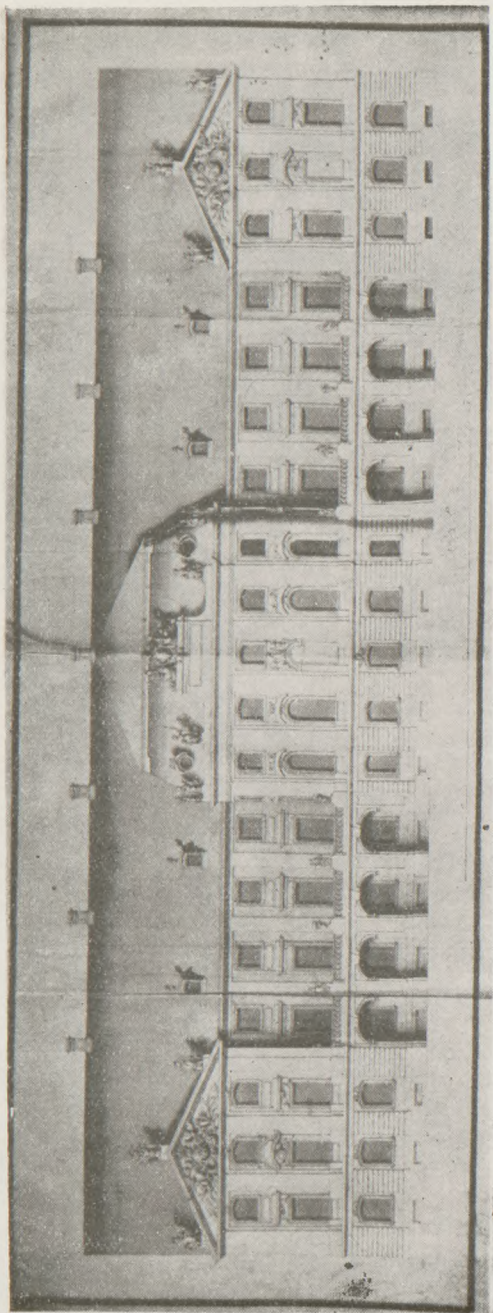
Zamek Królewski. Rzut pierwszego piętra (nr kat. 168)

Zamek Królewski Rzut pierwszego piętra (nr kat. 171)

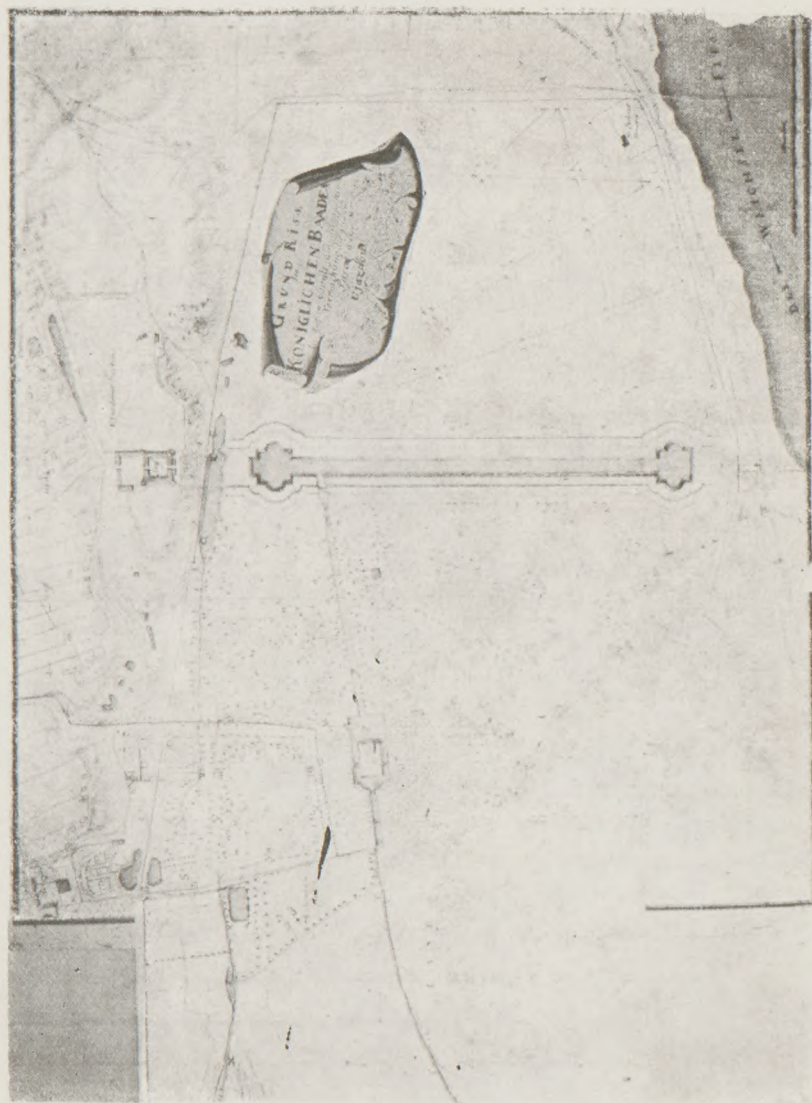
Zamek Królewski. Fasada od strony Wisły (nr kat. 175)

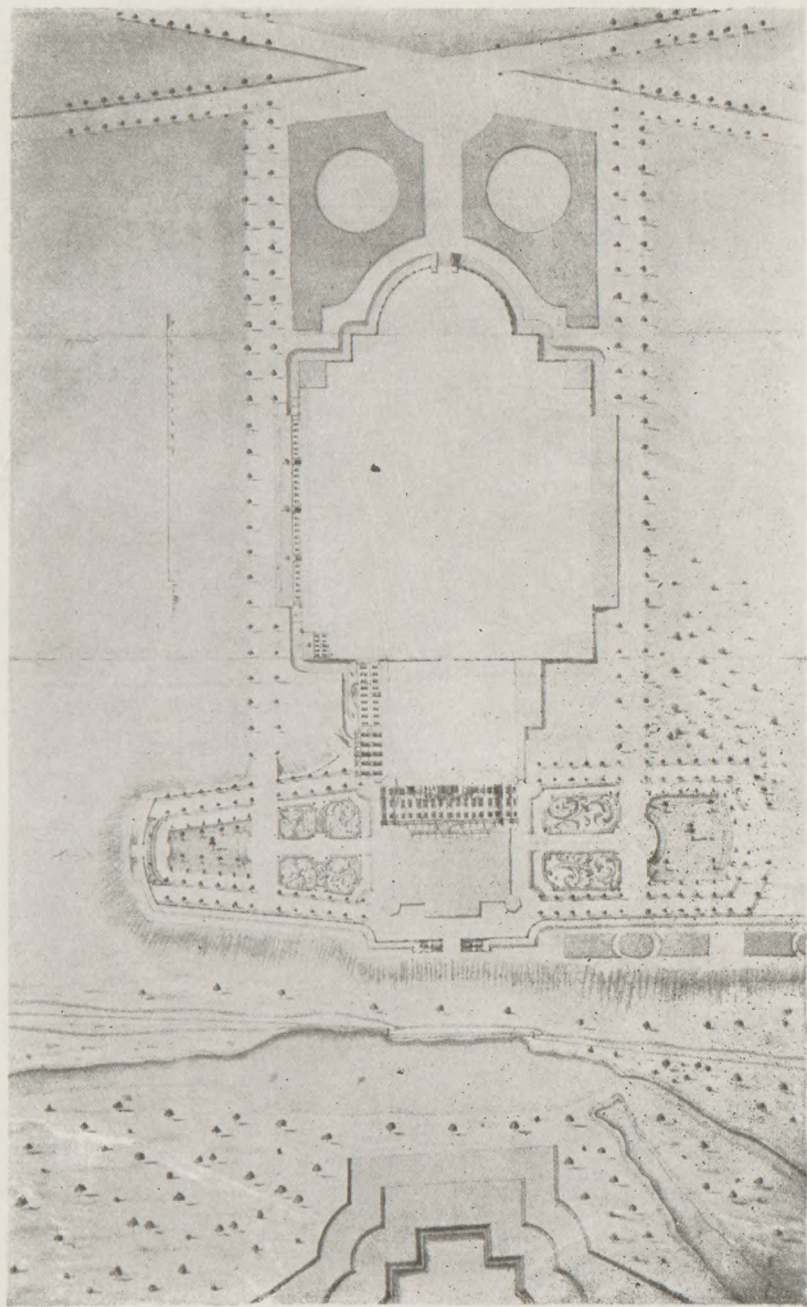
Zamek Ujazdowski. Elewacja wsch. i zach. (nr kat. 189)

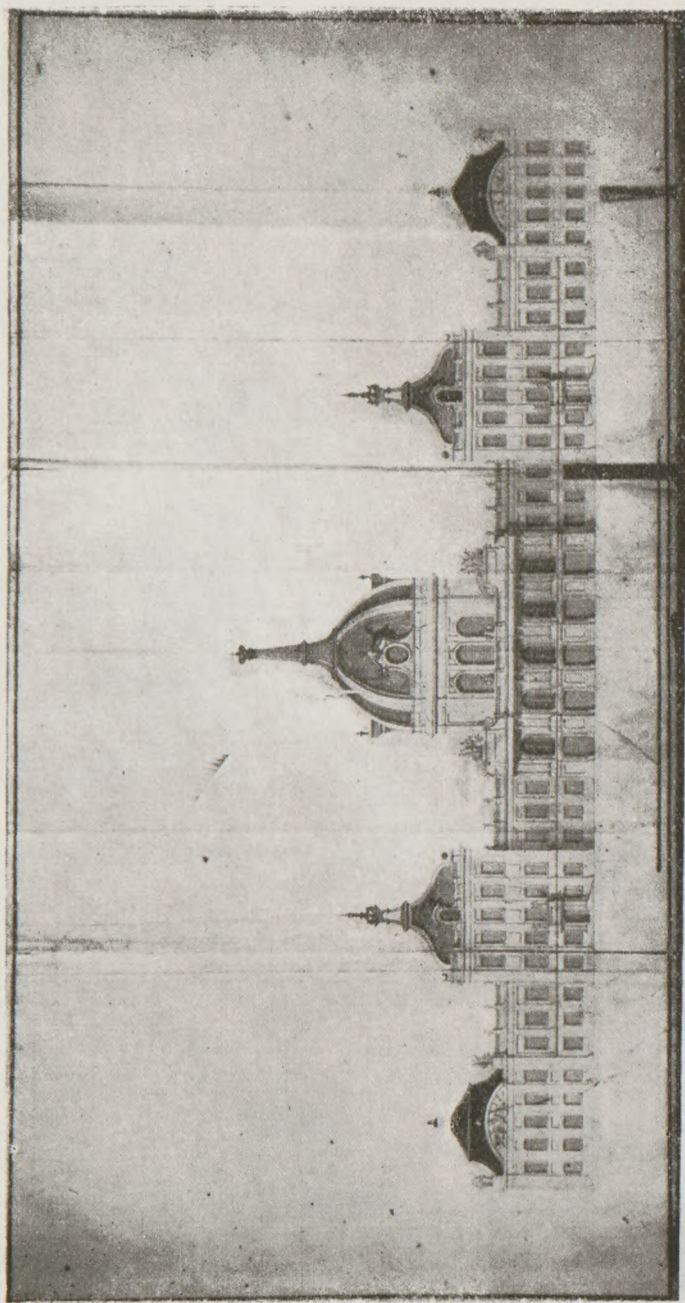
Ujazdów. Plan sytuacyjny (nr kat. 191)

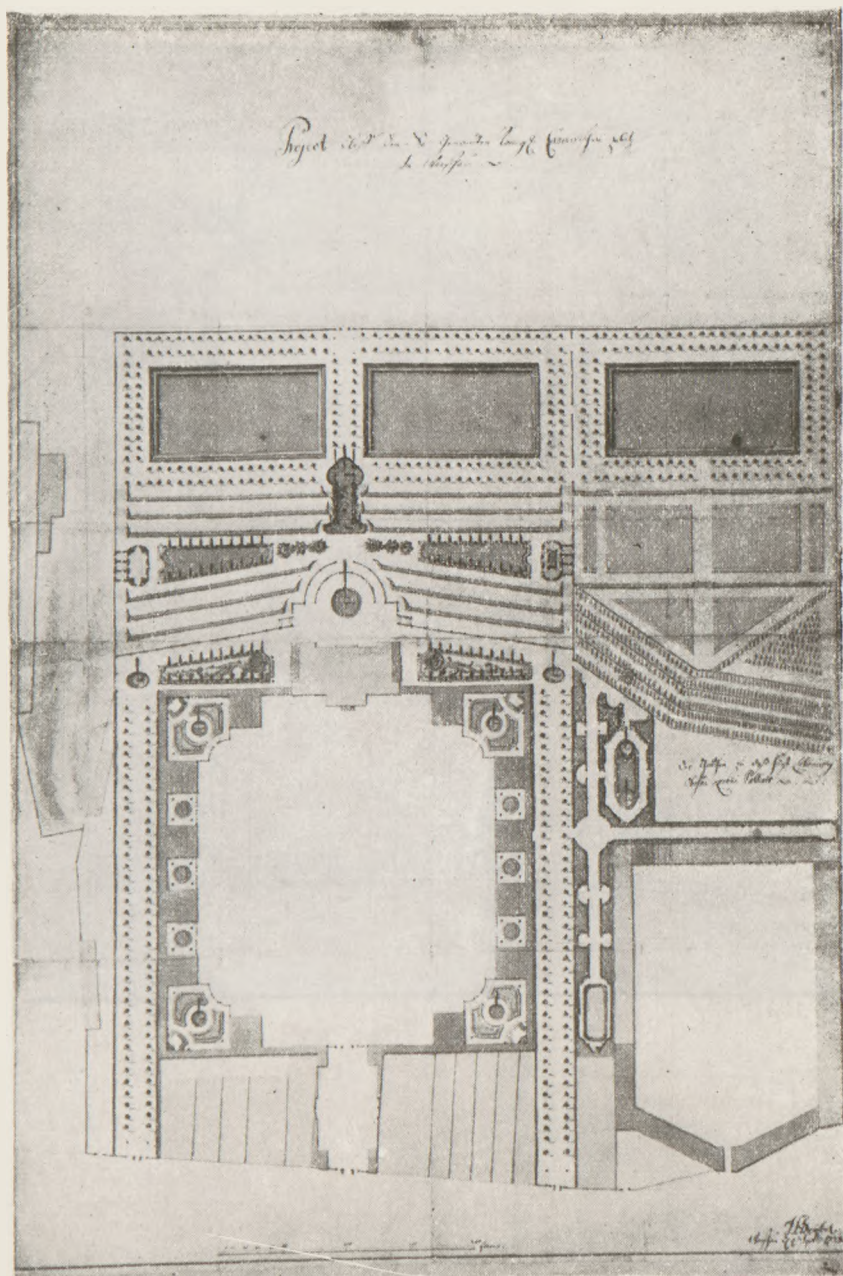
Zamek Ujazdowski. Plan założenia (nr kat. 202)

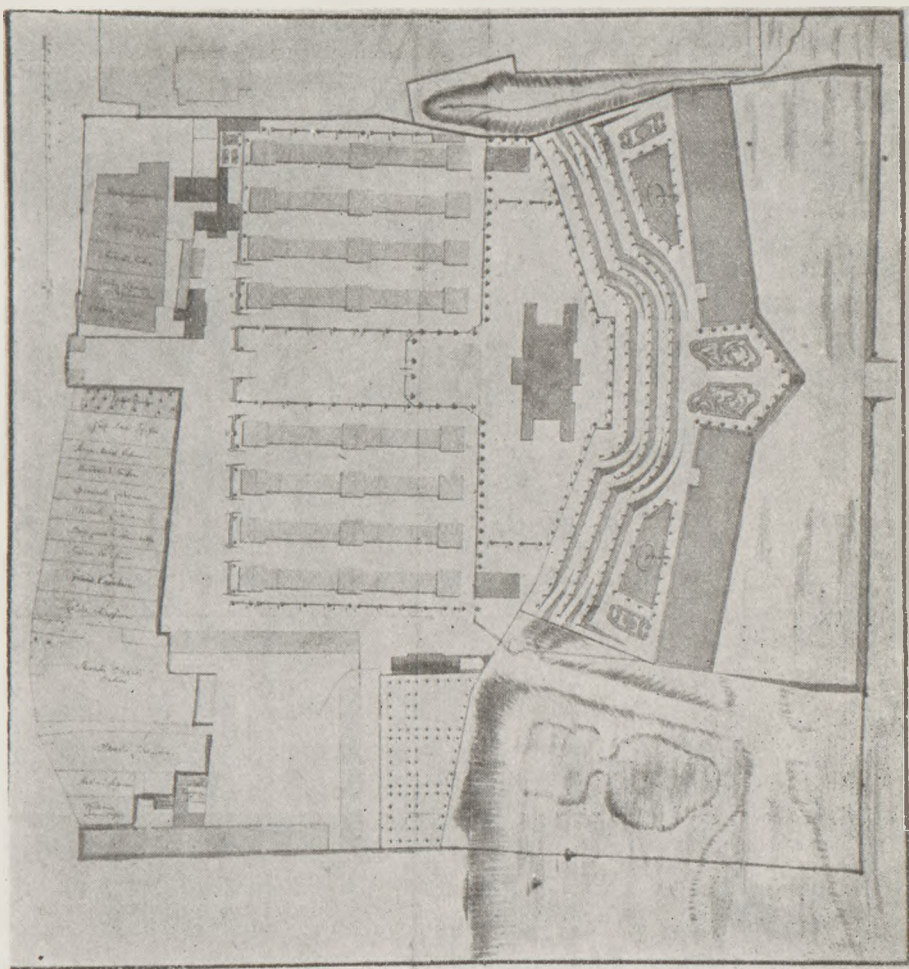
Zamek Ujazdowski. Fasada zach. (nr kat. 212)

Pałac Kazimierzowski. Plan sytuacyjny pałacu i zabudowań koszarowych wokół dziedzińca oraz rozplanowania ogrodu. Jan Zygmunt Deybel (nr kat. 238)

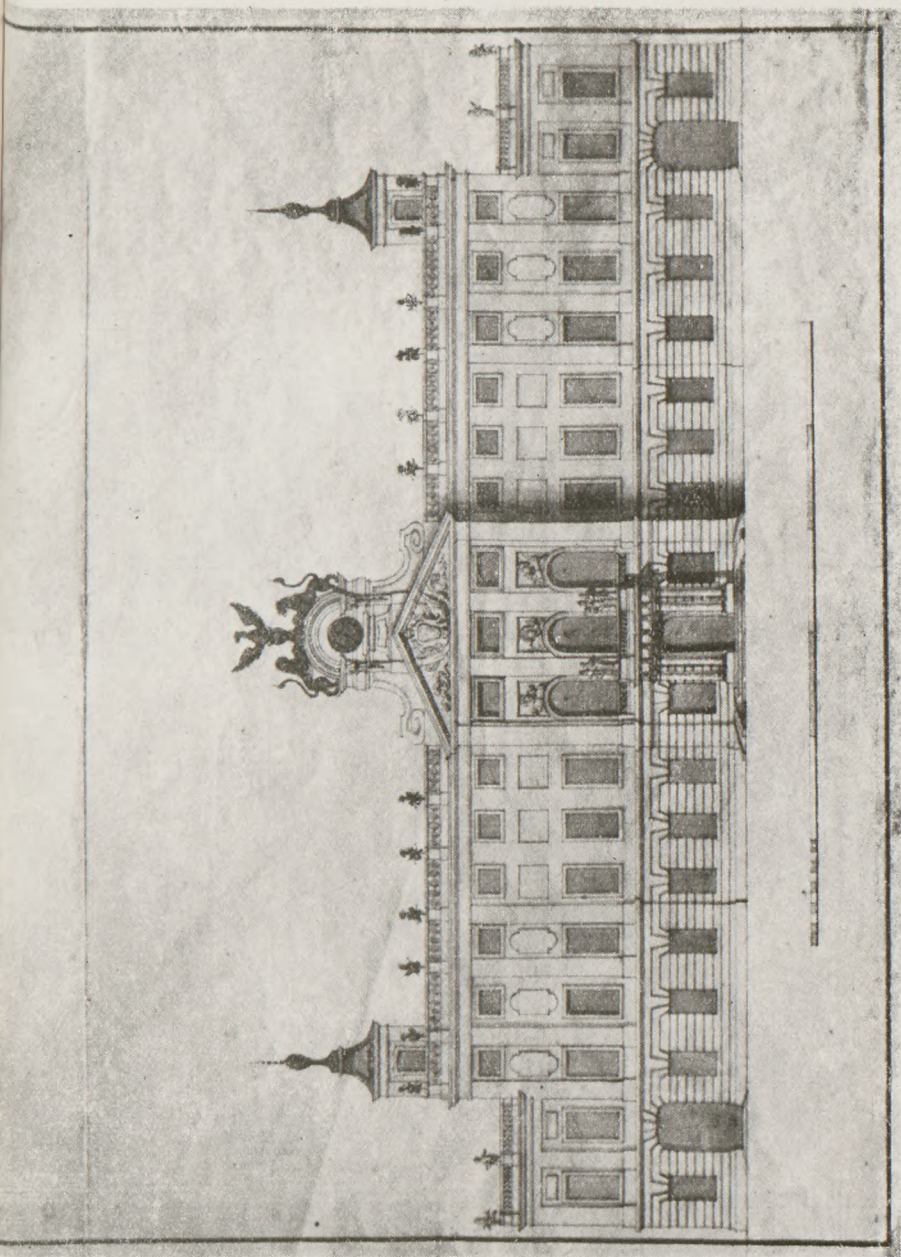

Pałac Kazimierzowski. Plan sytuacyjny pałacu i pawilonów koszaro-
wych oraz rozplanowanie ogrodu (nr kat. 243)

Wojciechowski, Jan. Wykaz miejsc i osób, które wzięły udział w wojnie polsko-rosyjskiej 1919-1920. Warszawa, 1920.

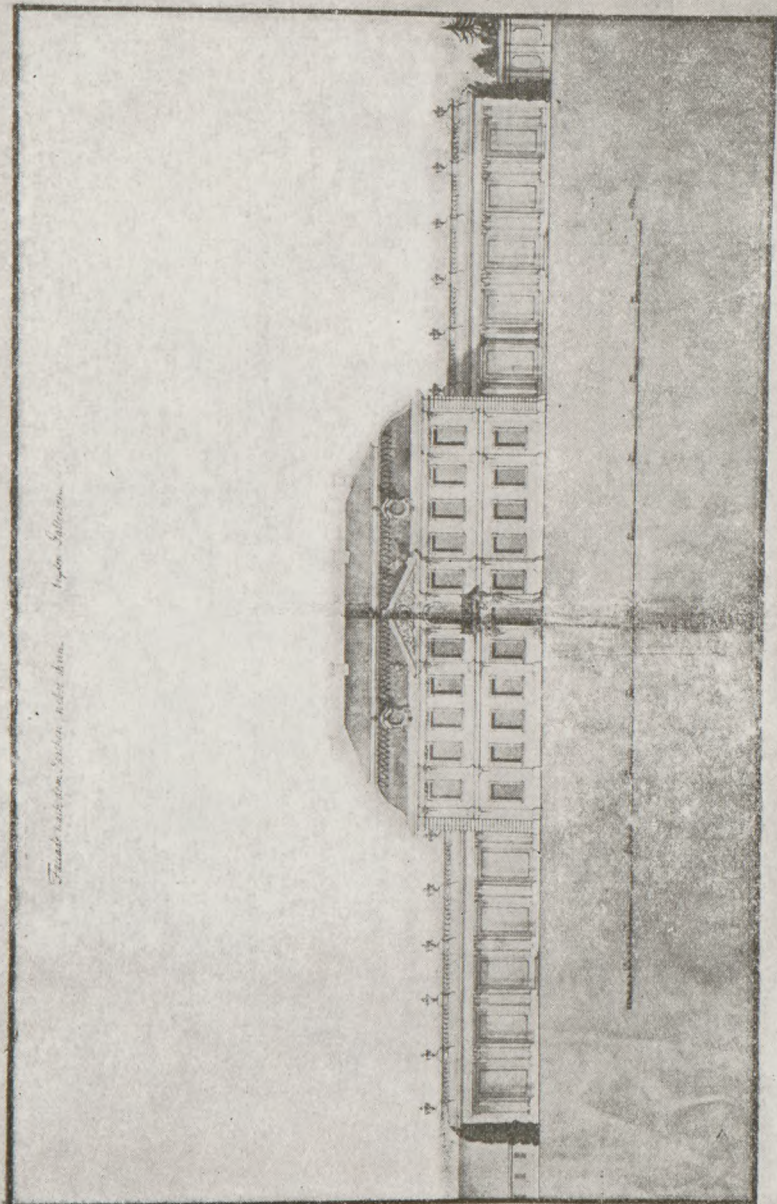

Pałac Kazimierzowski. Fasada zach. (nr kat. 247)

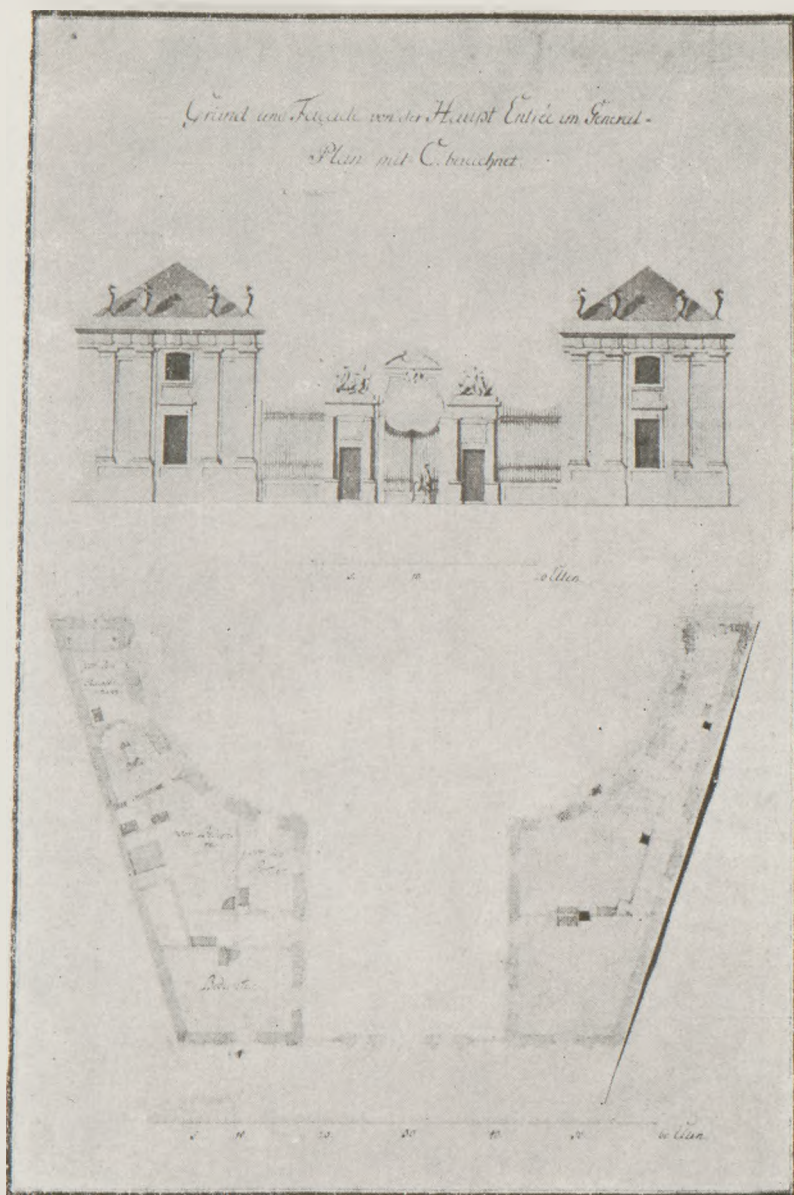
One View of the

Palace built for the Emperor, and the Emperor's Palace.

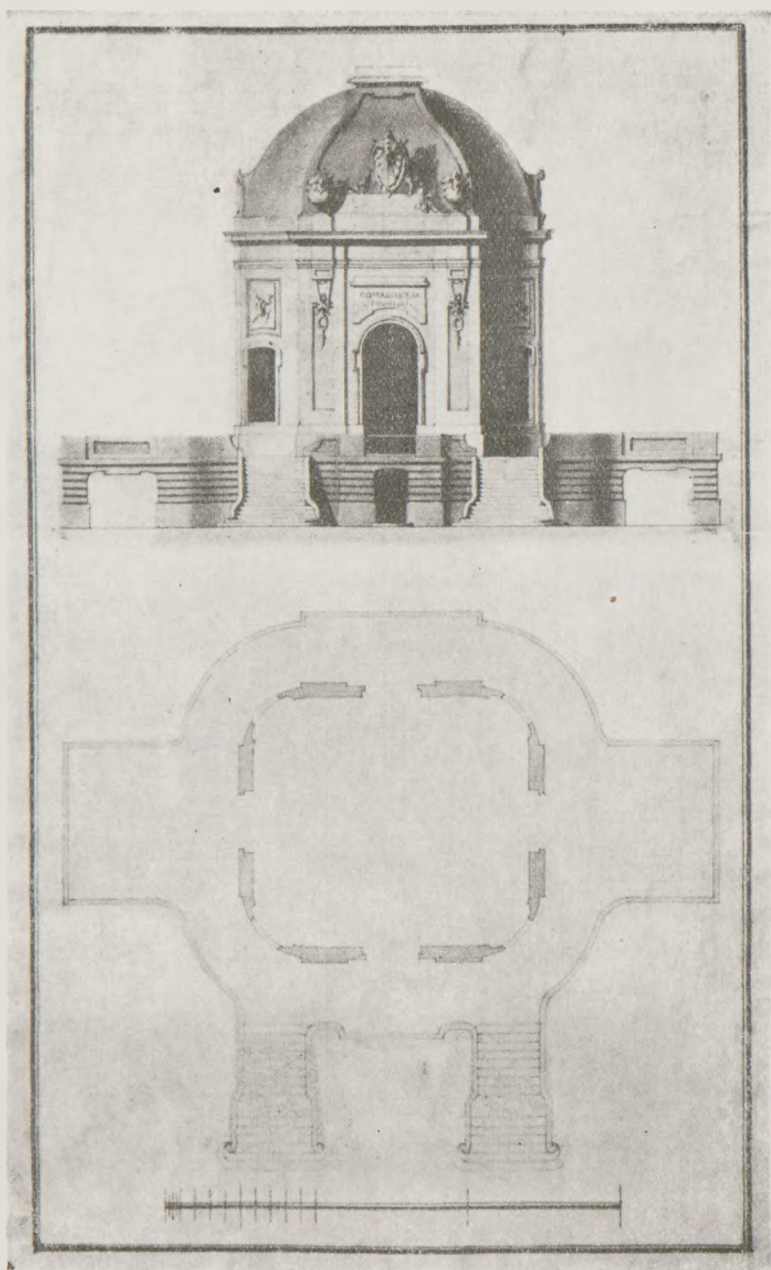
Pałac Błękitny. Elewacja od strony ogrodu (nr kat. 266)

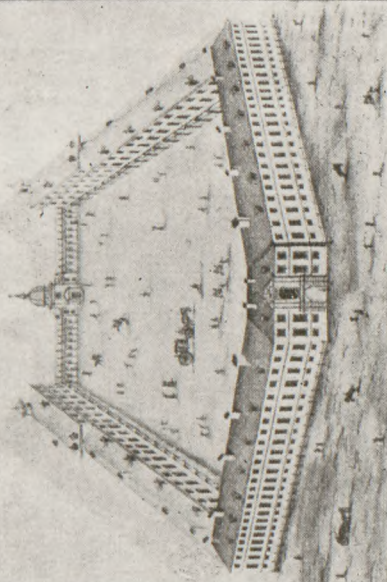
Pałac Sanguszków. Brama Wjazdowa z bocznymi pawilonami, rzut i widok (nr kat. 277)

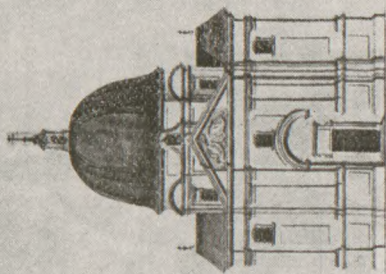

Ogród Brühla na Nowym Świecie. Pawilon ogrodowy (nr kat. 284)

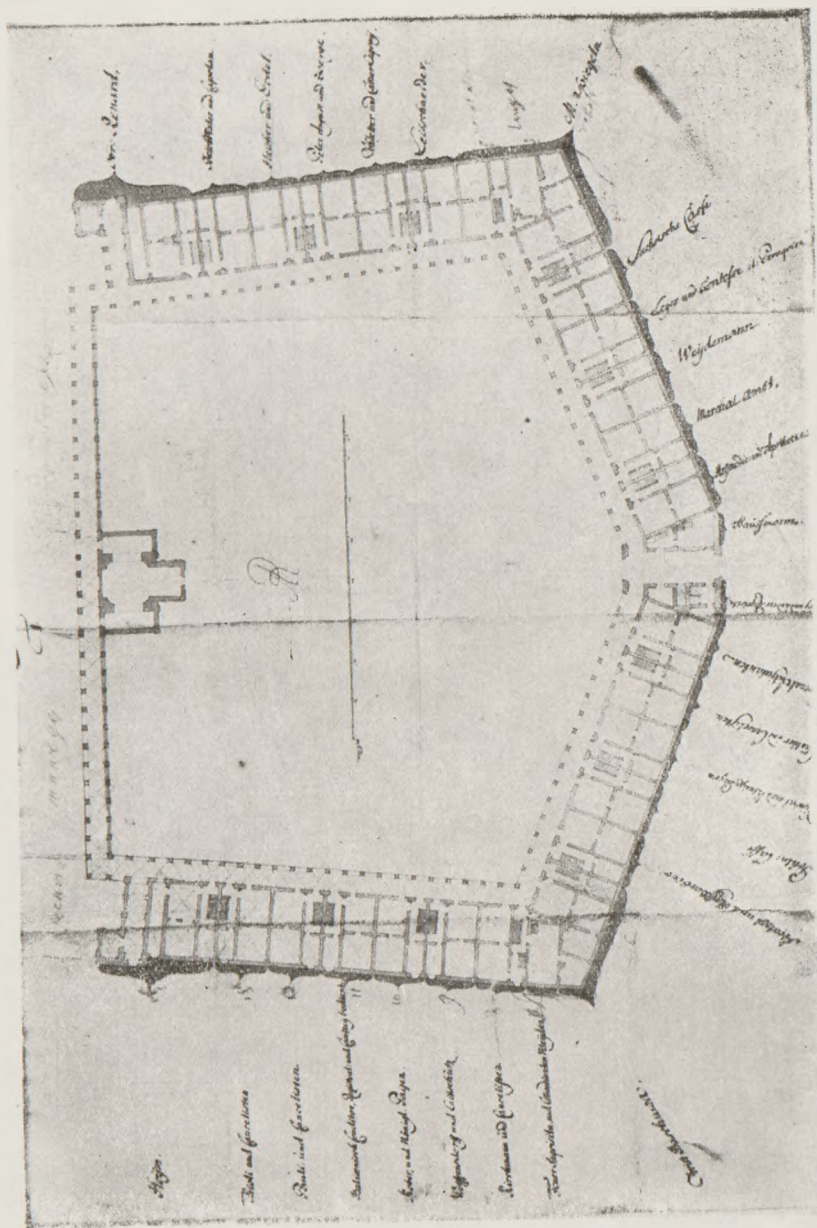

Der Anfang und Fortschritt von Marterville nebst den innern Eigenschaften.

Marywil. Widok ogólny z lotu ptaka. Kościół P.P. Sakramentek, elewacja główna (nr kat. 292)

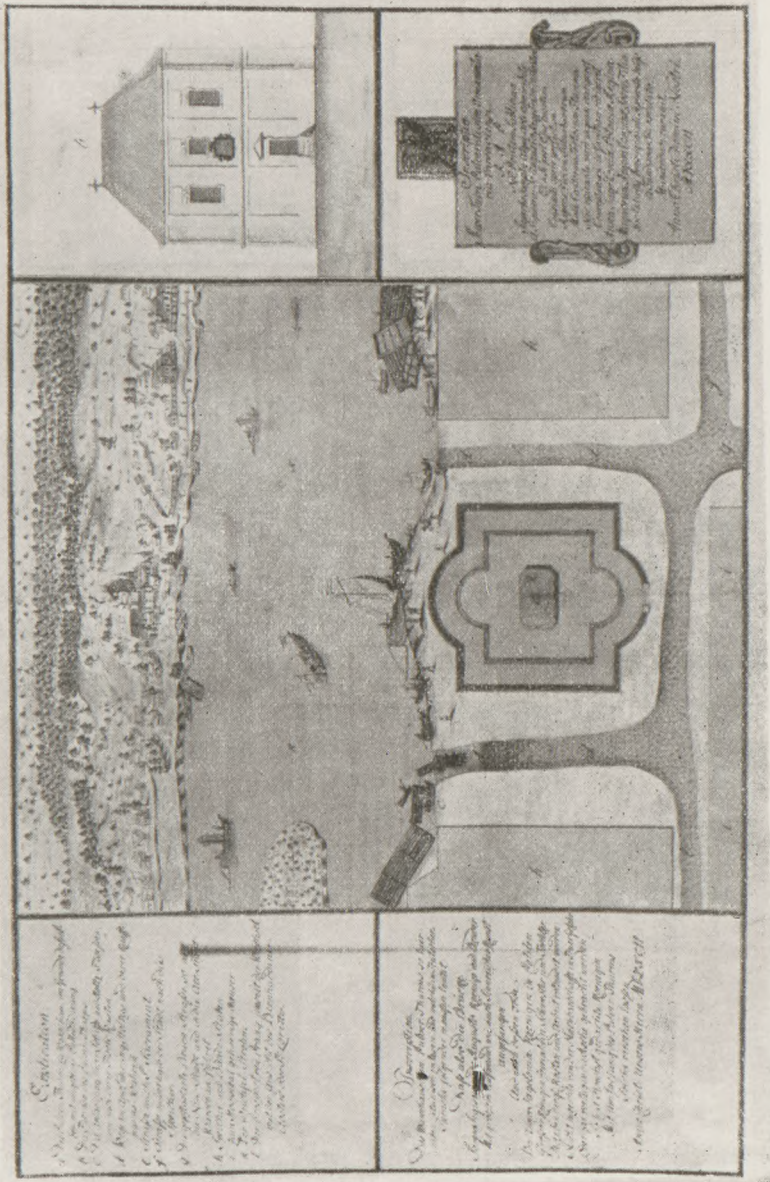
Marywil. Rzut przyziemia (nr kat. 288)

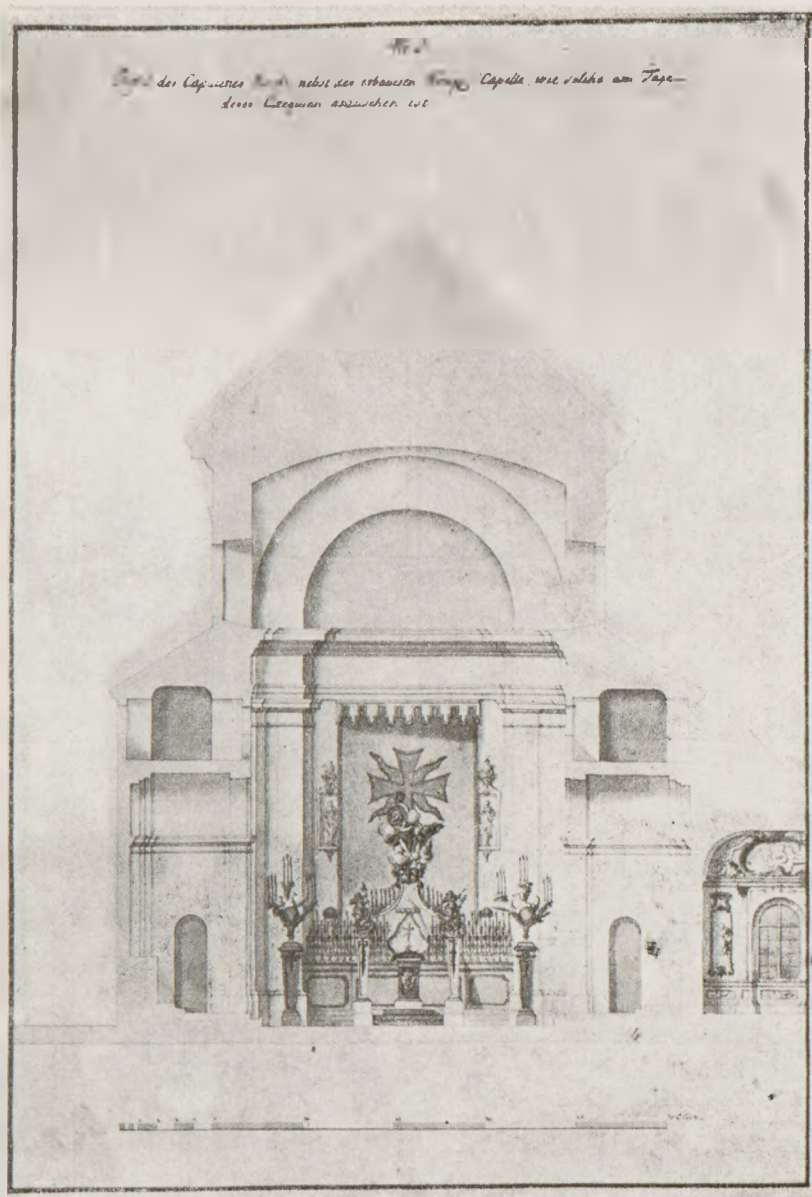
Widok Arsenału z okolicą (nr kat. 293)

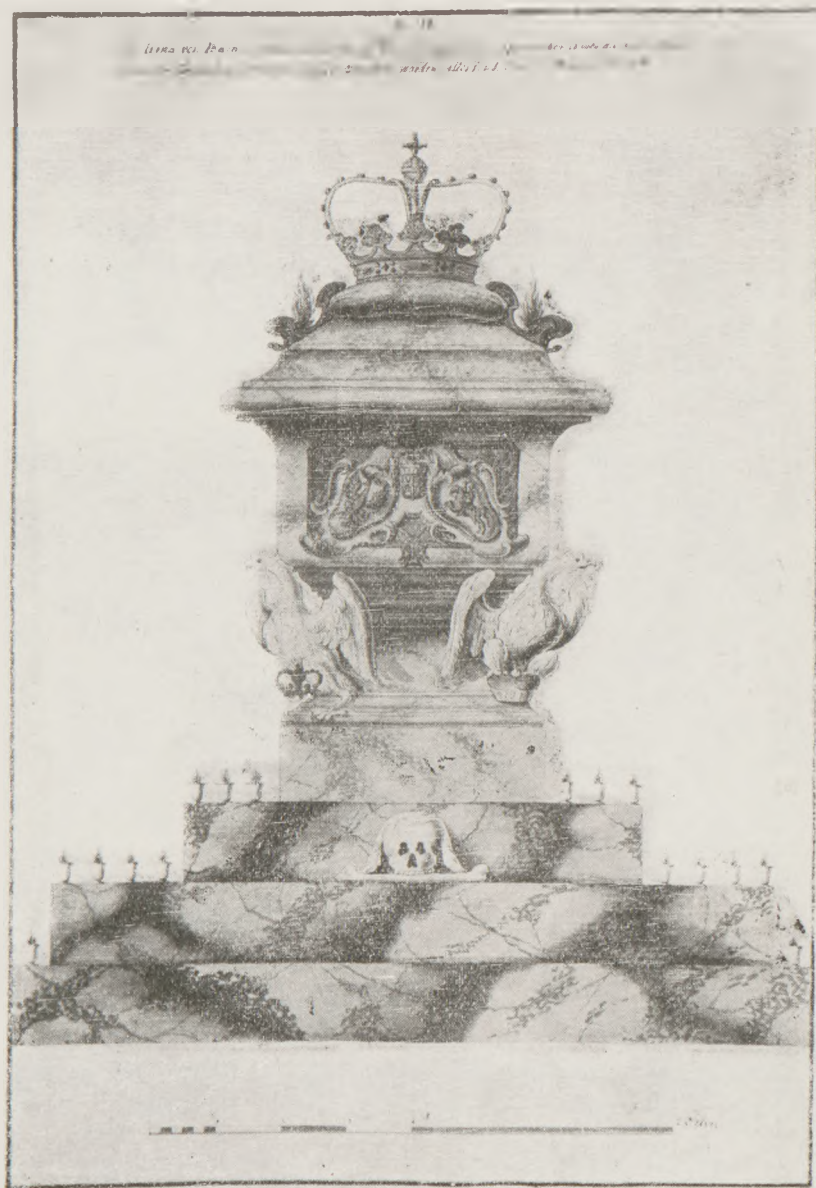
Wieża Prochowa z widokiem Pragi (nr kat. 300)

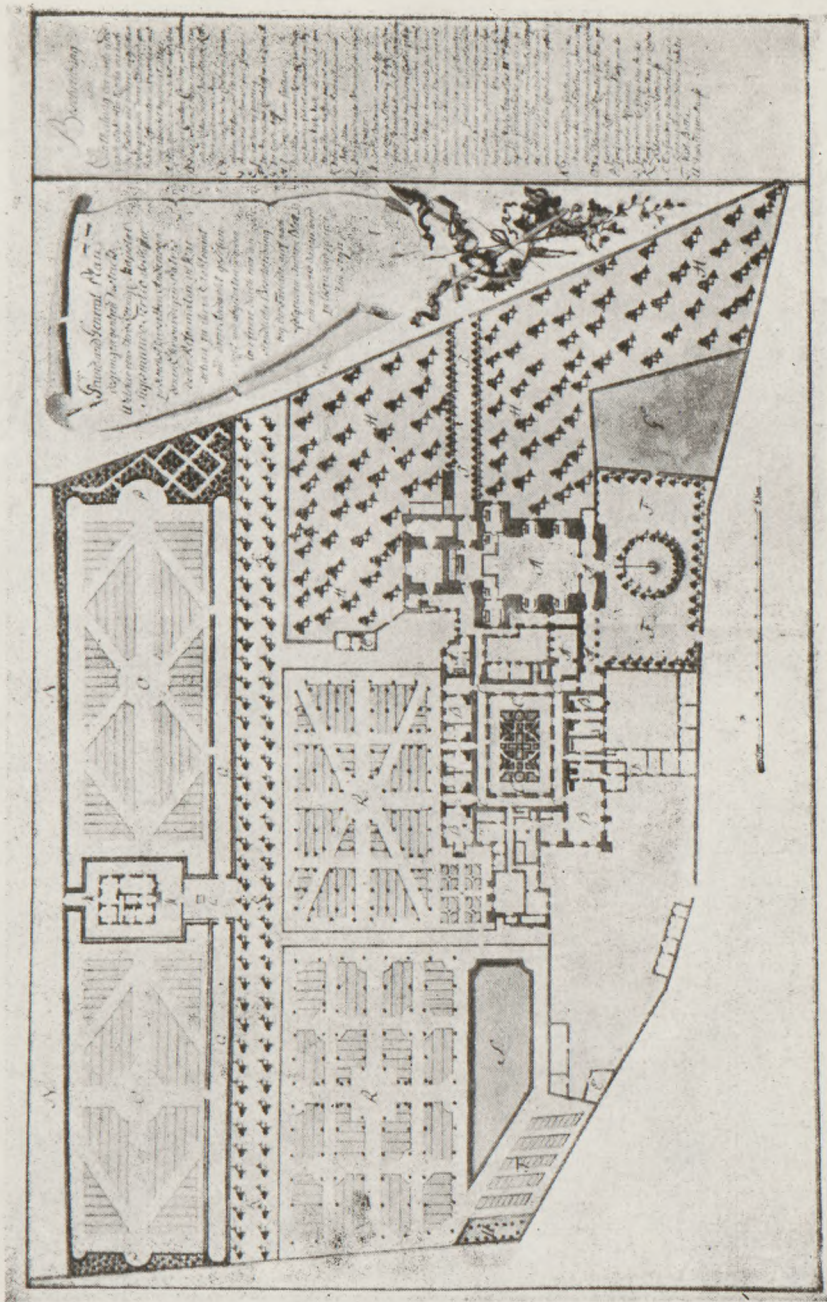
Kościół OO. Kapucynów. Przekrój poprzeczny z kaplicą królewską
z widokiem dekoracji żałobnej (nr kat. 306)

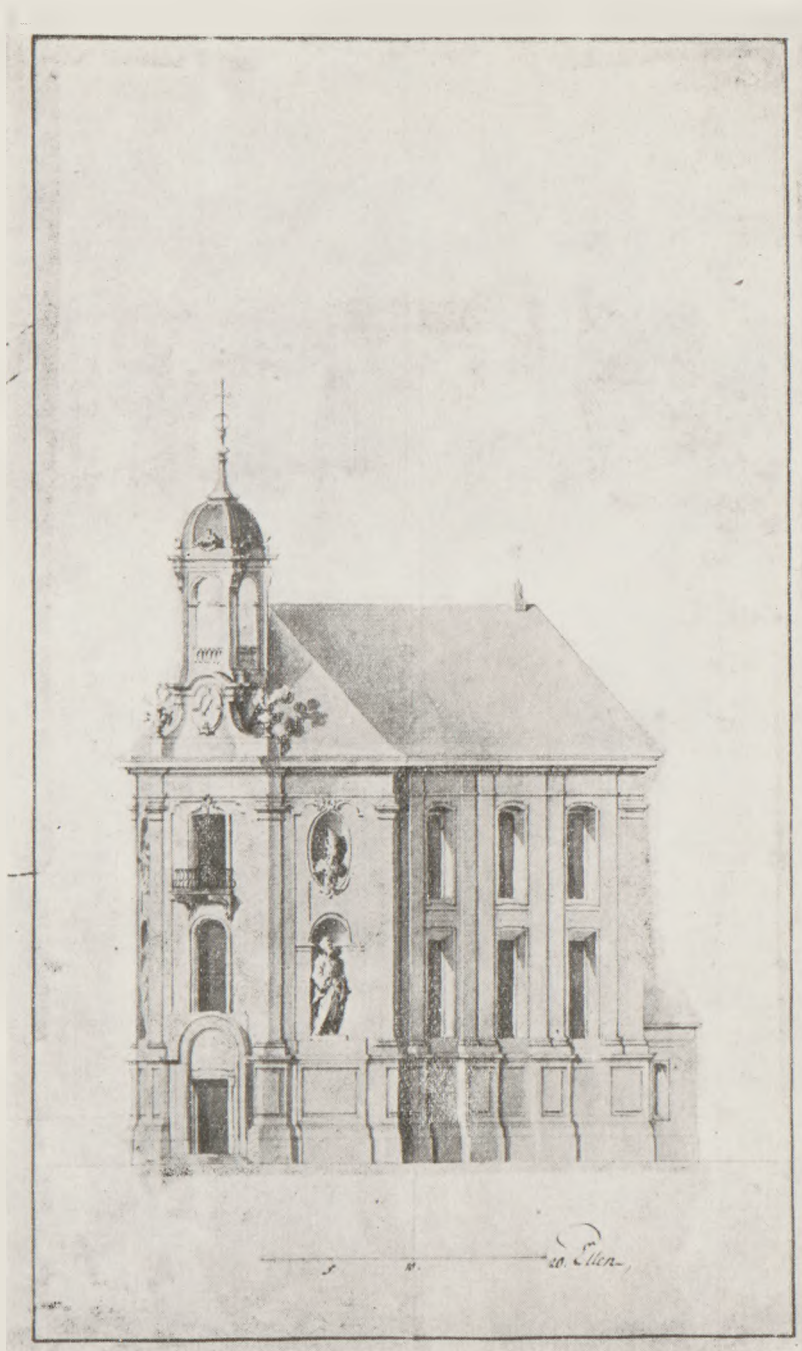
Kościół OO. Kapucynów. Kaplica Królewska, urna mieszcząca prochy Augusta II (nr kat. 317)

Kościół OO. Reformatów. Plan sytuacyjny kościoła i klasztoru oraz rozplanowanie ogrodu (nr kat. 324)

Kościół św. Wawrzyńca na Woli. Elewacja boczna z perspektywicznym widokiem fasady głównej (nr kat. 341)

WAŻNIEJSZE POZYCJE BIBLIOGRAFICZNE

- ERNDEL CHRISTIAN HEINRICH: *Warsavia physicae illustrata, sive de aere, aquis, locis et incolis Warsaviae eorundemque moribus et morbis tractatus, cui annexum est viridarium vel catalogus plantarum circa Warsaviam nascentium*. Dresdae, 1730
- ZURNEN ADAM FRIEDRICH: *Kurze Anleitung zur gewöhnlichen Reise von Dresden nach Warschau*. Nürnberg 1738
- DAWIDSON JERZY JÓZEF: *Kalwaria w Ujazdowie pod Warszawą...* Warszawa 1755
- MAŁCUŻYŃSKI WITOLD: *Rozwój terytorialny miasta Warszawy*. Warszawa 1900.
- PAMIĄTKI STAREJ WARSZAWY zebrane na Wystawie urządzonej staraniem TONZP. Warszawa 1911
- KONARSKI KAZIMIERZ: *Pałac Brühlowski w Warszawie*. Warszawa 1915
- GURLITT CORNELIUS: *Warschauer Bauten aus der Zeit der Sächsischen Könige*. Berlin 1917
- HUSARSKI WACŁAW: Jan Joachim Jauch, dyrektor budowl i czasów saskich. *Prace Komisji Hist. Szt. PAU*, R. 2: 1922 z. 2 s. LIV--LIX
- BARTOSZEWICZ JULIAN: *Kościół warszawskie rzymsko-katolickie opisane pod względem historycznym*. Kraków 1924
- SKÓREWICZ KAZIMIERZ: *Zamek królewski w Warszawie*. Kraków 1924
- KRAUSHAR ALEKSANDER: *Dawne pałace warszawskie*. Warszawa 1925
- KRÓL ALEKSANDER: *Zamek królewski w Warszawie*. Kraków 1926
- REWSKI ZBIGNIEW: *Działalność architektoniczna warszawskich Fontanów*. *Biuletyn Historii Sztuki* R. 2: 1934 s. 265—77
- SZABŁOWSKI JERZY: *Łazienki królewskie. Widoki, plany i projekty od schyłku w. XVII do połowy w. XIX (Katalog wystawy)*. Warszawa 1937

MAKOWIECKI TADEUSZ: Archiwum planów Tylmana z Gameren, architekta epoki Sobieskiego. Warszawa 1938

SCHUBERT FRANZ: Matthes Daniel Poppelmann und der „Grand Salon" im Sachsischen Garten zu Warschau. Zeitschrift des Deutschen Vereins für Kunstwissenschaft 1940 T. VII, s. 267—69

KUROWSKI FRANCISZEK KSAWERY: Pamiątki miasta Warszawy. T. 1—3 Warszawa 1949

OCHRONA ZABYTKÓW: R. 2: 1949 nr 4 (8). [Numer poświęcony Zamkowi Warszawskiemu]

REWSKI ZBIGNIEW: U genezy rozplanowania Pałacu Saskiego. *Biuletyn Historii Sztuki i Kultury* R. 11: 1949 s. 65—70

[TOMKIEWICZ WŁADYSŁAW]: Zamek Warszawski. Słownik Historyczny Sztuk Plastycznych, Zeszyt dyskusyjny, Warszawa 1951, s. 79—100

HECKMANN HERMANN: M. D. Poppelmann Als Zeichner. Dresden 1954

TOMKIEWICZ WŁADYSŁAW: Dwie lustracje Zamku Warszawskiego. *Biuletyn Historii Sztuki* R. 16: 1954 s. 295—314

ŁOZA STANISŁAW: Architekci i budowniczowie w Polsce. Warszawa 1954

HEMPEL EBERHARD: Gaetano Chiaveri Der Architekt der Katholischen Hofkirche zu Dresden. Dresden 1955

BIENIECKI ZDZISŁAW: Zapomniana wieża kolegiaty warszawskiej. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1956 T. I s. 37—51

KRÓL BARBARA: Budynek operalni saskiej w Warszawie. *Pamiętnik Teatralny* 1956 s. 631—650

TATARKIEWICZ WŁADYSŁAW: Łazienki Warszawskie, Warszawa 1957

HENTSCHEL WALTER: Nieznany zamek Augusta Mocnego w Kargowej *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1958 T. III s. 127—151

FIJAŁKOWSKI WOJCIECH: Uwagi do pracy H. E. Scholze, Pałac w Wilanowie. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1959 T. VI, s. 181—208

SCHOLZE HANS EBERHARD: Pałac w Wilanowie. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1959 T. VI, s. 187—209

BIENIECKI ZDZISŁAW: Oś barokowa Warszawy. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1960 T. V, s. 469—522

KRÓL ALEKSANDER: Marymont. Dzieje letniej rezydencji Jana Sobieskiego, Augustów II i III oraz Instytutu Agronomicznego. *Rocznik Warszawski* 1960 T. I, s. 35—79

MIŁOBĘDZKI ADAM: Projekty zamków Zygmunta III. *Biuletyn Historii Sztuki* R. 22: 1960 s. 369—70

TOMKIEWICZ WŁADYSŁAW: Budowa Zamku Królewskiego w Warszawie za panowania Zygmunta III. *Rocznik Warszawski* 1960 T. I, s. 5—34

SCHOLZE HANS EBERHARD: W odpowiedzi W. Fijałkowskiemu. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1961 T. VI, s. 77—78

KWIATKOWSKI MAREK: Wizyta prof. dra W. Hentschla w Polsce. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1961, T. VI, s. 163

KALINOWSKI WOJCIECH: Praca prof. dra W. Hentschla o działalności architektów saskich w Polsce XVIII w. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1961, T. VI, s. 163—164

LUTOSTAŃSKA ALICJA: Rezydencja Wazów w Ujazdowie pod Warszawą. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1962, T. VII, s. 27—43

SCHOLZE HANS EBERHARD: Uwagi w związku z odnalezionym projektem przebudowy Marymontu. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1962, T. VII, s. 83—99

MALINOWSKA IRENA: Przebudowa pałacu w Puławach przez architekta Jana Zygmunta Deybla. W: Puławy. Praca zbiorowa. *Teka Konserwatorska* 1962 z. 5, s. 28—38

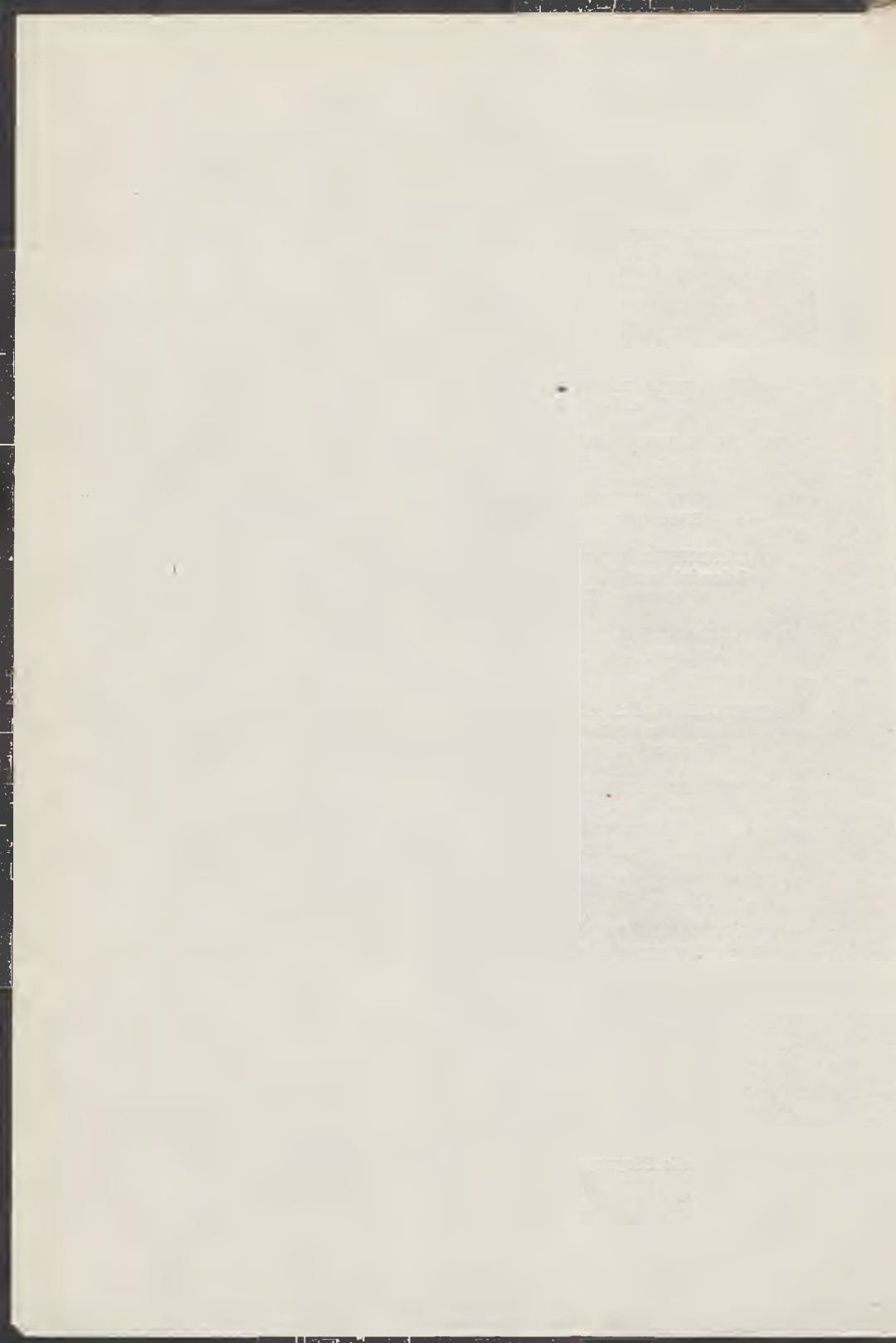
HENTSCHEL WALTER: Osiemnastowieczna przebudowa kościoła w Piasecznie. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* 1963 T. VIII, s. 127—34

BARTCZAKOWA ALDONA: Działalność Jakuba Fontany na Zamku Królewskim w Warszawie. *Rocznik Warszawski* 1963 T. IV, s. 5—55

WYMIAR PODATKU ŁOKCIOWEGO PRZEDMIEŚĆ STAREJ WARSZAWY z 1743 r. W: Źródła do dziejów Warszawy. Rejestry podatkowe i taryfy nieruchomości 1510—1770, Warszawa 1963 s. 355—85

HENTSCHEL WALTER: Pałac Błękitny w Warszawie. *Biuletyn Historii Sztuki* R. 26: 1964 nr 4 s. 252—64

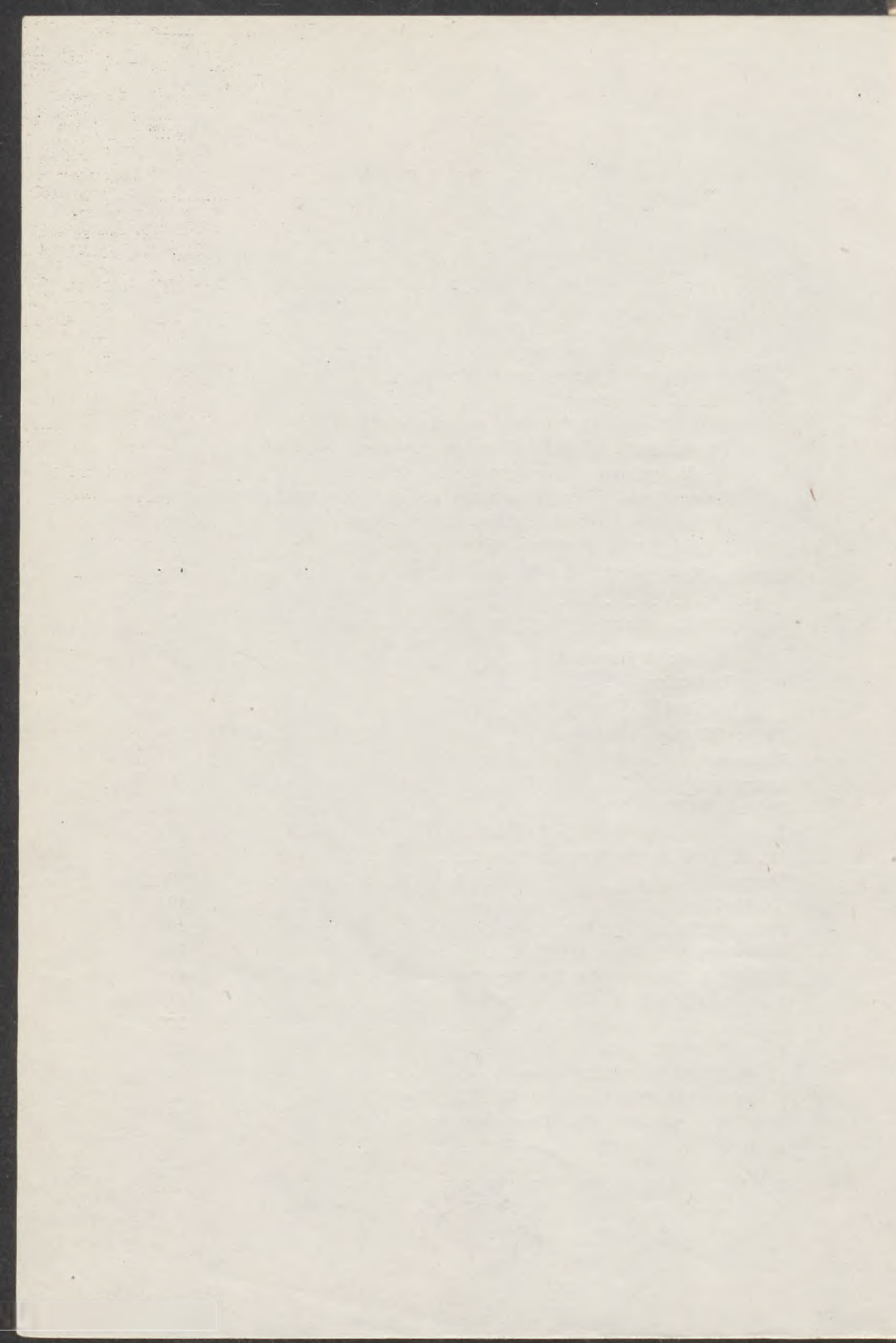
HERBST STANISŁAW: Jauch Daniel Jan Joachim Christian. *Polski Słownik Biograficzny* 1964 T. XI, s. 97

SPIS RZECZY

	Str.
Plany i widoki	21
Założenie Saskie	27
Ogólne plany sytuacyjne	27
Wielopole i koszary na Wielopolu	29
Pałac Morsztyna	31
Pałac Saski. Rozbudowa d. pałacu Morsztyna	33
Pałac Saski. Niezrealizowane projekty rozbudowy d. pałacu Morsztyna	40
Pałac Saski. Niezrealizowane projekty nowego pałacu	44
Dziedziniec pałacu Saskiego. Zabudowa	47
Ogród Saski. Budowle. Uroczystości	51
Zamek Królewski	60
Ujazdów	77
Ogólne plany sytuacyjne	77
Zamek Ujazdowski	79
Łazienka	84
Kalwaria Ujazdowska	85
Pałac Kazimierzowski	90
Wilanów	96
Marymont	98
Pałac Błękitny	99
Pałac Sanguszków (Brühlowski)	101
Ogród Brühla na Nowym Świecie	104
Marywil	105
Arsenał	107
Prochownia	109
Kolegiata św. Jana	109
Kościół i klasztor OO. Kapucynów	110
Kościół i klasztor OO. Reformatorów	115
Kościół PP. Sakramentek	116
Kościół św. Krzyża	116
Kościół OO. Franciszkanów	117
Kościół, klasztor i szpital OO. Bonifratrów	117
Kościół i klasztor PP. Bernardynek	118
Kościół św. Wawrzyńca na Woli	119
Różne	120

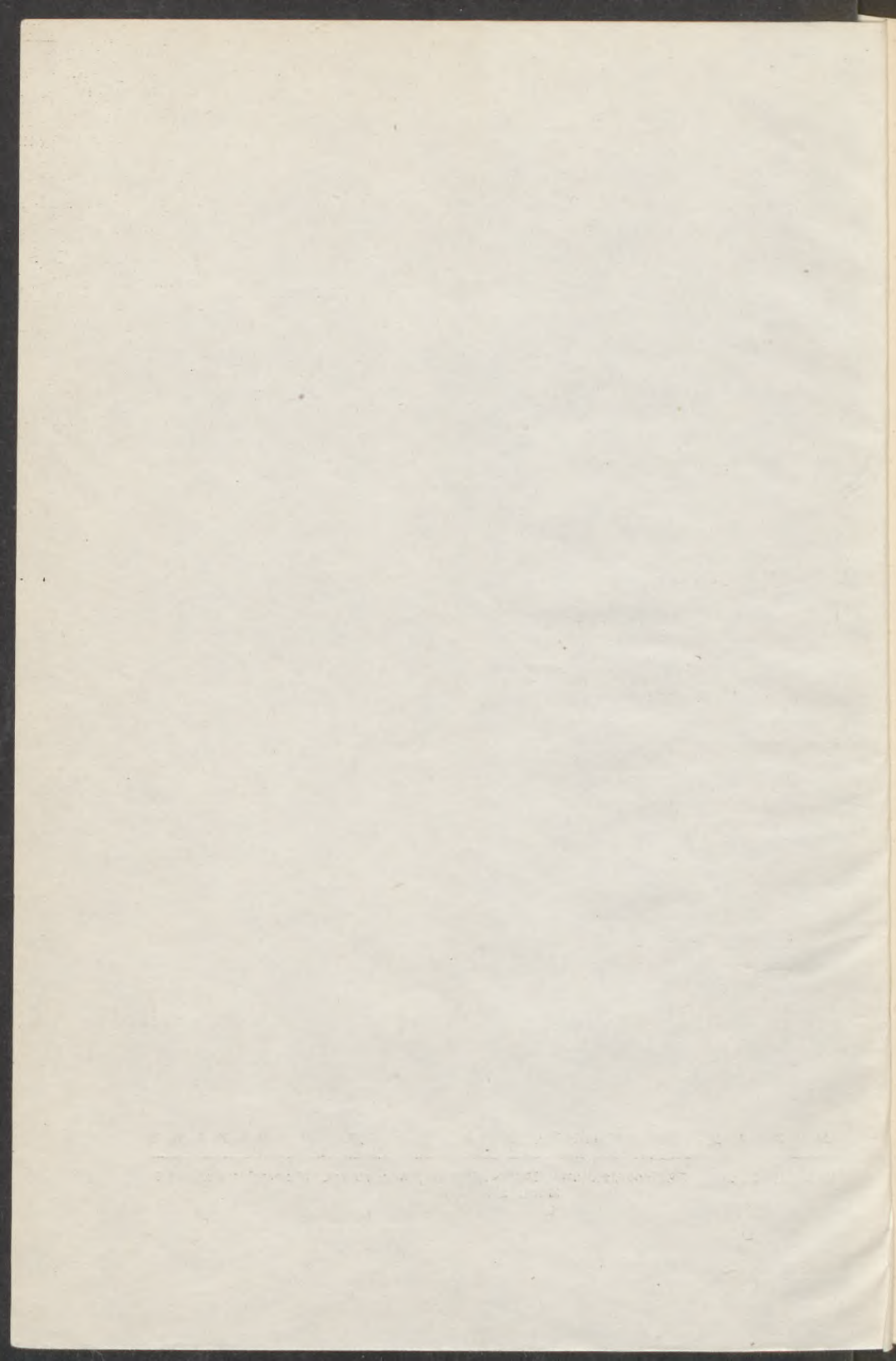

M U Z E U M   H I S T O R Y C Z N E   M .   S T .   W A R S Z A W Y

Zakłady Druk. i Wkleśłodrukowe RSW „Prasa”, Warszawa, Marszałkowska 3/5.
Zam. 1172 7-17

MuzWar
V.138

V.